

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV
V VZGOJNO-
IZOBRAŽEVALNIH
ZAVODIH

LJUBLJANA, 3. DECEMBRA 1970
LETO XXI. — ŠT. 19

Učiti, vzgajati in usmerjati — v kaj? Kam? Tako da bo mlademu človeku mogoče najti najustreznejše mesto v družbi, da bo lahko razvil svoje sposobnosti in se vključil v sedanjo stvarnost.

Učitelji — vzgojitelji vedo, kam gre pot našega gospodarstva, zato je njihova naloga, da po svojih spoznanjih usmerjajo sposobnosti in nagnjenja mladih ljudi.

Slepo pričakujoči, v nemogoče zaverovani ali vnaprej obupani brezposelnosti, ki se ne znajo in ne želijo prilagoditi času, niso v srečo ne sebi ne družbi.

Trdimo, da mladina ni vztrajna, ni marljiva, da iz dneva v dan bolj prezira telesno delo. In mi? Kje nagradujejo marljivost? Je kakšna ocena ali nagrada za pridnost? Tekmovanja — in spet tekmovanja — hitri uspehi, visoki načrti! Jutri pa spet nekaj drugega. Tako vzgajamo.

Življenje pa terja poleg sposobnosti tudi vztrajnost in delavnost: delavcev, gospodinj, učiteljic, kmetov, obrtnikov, strokovnjakov — vseh teh, ki ne utegnejo tekmovali in jim zato navadno ne prisojamo nagrad.

ŠOLA — POMOČ BANJALUKI

Z denarjem slovenske prosvete jo je v rekordnem času zgradil novomeški »Pionir«

Sončno nedeljo, 15. novembra, so imeli prebivalci banjaluškega predmestja Vrbanja in njegove okolice velik praznik. Dobili so novo šolsko poslopje. Pred njim so to dopoldne plapolale zastave in množica se je zbirala okrog njega. Ljubljanska godba je igrala in domača folklorna skupina je prišla. In pri-

recitali slovenske pesmi in učenka iz Ljubljane bosanske. Knjižnico nove šole so imenovali po slovenskem pisatelju Francetu Bevku in učenci te šole ter učenci ljubljanske osnovne šole dr. Jožeta Potrča so sklenili pobratimstvo. Učenca obeh pobratenih šol, oblečena v nacionalni narodni noši,

no hišo, ki je bila za naraščajoče število učencev tega industrijskega razvijajočega se predmestja vsako leto bolj tesna. In potem je lani katastrofalni potres razmajal zidove prenekaterih hiš v Banjaluki in njeni okolici. Tudi skoraj vse šole v tem lepem bosanskem mestu, v tem velikem središču šol, so v

nijo. Med tem časom, ko so otroci v drugih krajih države prezimovali in se v pospešenem tempu učili, so v Bosanski Krajini mrzlično hiteli obnavljati in graditi. Razen stanovanj in drugih objektov so gradili tudi šole. Na pomoč so s posebnimi namenskimi sredstvi priskočili

meško gradbeno podjetje „Pionir“ in se ob začetku del, to je sredi junija letos zavzelo, da bo delo opravilo do srede novembra, torej v petih mesecih. To je rekord, ki ga naša praksa v gradnji v zidanih, betonskih šolskih poslopij še ni poznala. Načrte za stavbo, namenjeno 500 učencem v eni izmeni, oziroma 1.000 učencem v celoti, je po zamisli ing. Milivoja Lapuha izdelal Projekting biro iz Ljubljane. Podobne šole kot ta so v Sloveniji v Grižah, Mirni, Mozirju, Starem trgu pri Ložu.

Letošnje šolsko leto so učenci vrbanjske osnovne šole „Ajša Karabegović“ začeli ob železnih tirih, v nekaj starih vagonih.

Tudi tisti, ki tega ni videl, si bo lahko predstavljal, kaj vse zato pomeni nova šola, podoba novih časov Vrbanje. Štirinajst učilnic, kabineti za predmetni

pouk, šolska kuhinja, telovadnica, ki je obenem večnamenski prostor, poraben za vsakovrstne prireditve učencev in prebivalstva, knjižnica za šolo in vse naselje — hram prosvete za tisoč učencev in celotno naselje.

Pravi pomen in iskreno zahvalo za ta sicer droben prispevek slovenskih prosvetnih delavcev porušeni Banjaluki smo slišali v nedeljo zvečer, po lepem koncertu, ki ga je imel pihalni orkester ljubljanskega zavoda za Glasbeno in baletno izobraževanje. „Bili ste med prvimi, ki ste sklenili pomagati in te obljube tudi uresničili. Zato je toliko več vredna,“ je dejal eden izmed domačinov.

Učenci in učitelji osnovne šole dr. Jožeta Potrča bodo — tako upamo in želimo — resnično prijateljstvo ohranili in razvijali.

J. SVETINA

Učenec slovenske šole, oblečen v narodno nošo, je prerezal svileni trak in tako odprl v Vrbanji moderno šolo za 1.000 otrok.

šla je uradna delegacija iz SR Slovenije in delegacija iz SR Bosne in Hercegovine ter Banjaluke. Tam sta bila član sveta federacije Osman Karabegović in predsednik prosvetnokulturnega zbora slovenske skupščine Miloš Poljanšek. Govorila sta predsednik slovenske republiške izobraževalne skupnosti dr. ing. Lujo Šuklje in bosanski poslanec prosvetnokulturnega zbora zvezne skupščine Slavko Vukojevič. Bosanski učenci so

sta slovesno prerezala trak in novo šolsko poslopje je bilo odprto. Množica si je ogledala prostore velike sodobne šole in priletna ženica je rekla: „O, da bi bila še enkrat mlada! Da bi hodila v tako šolo!“

Njene besede ni težko osmisлити, če si predstavljamo veliko nasprotje: velika in živahna betonska stavba sredi pol kmečke pol delavske vasi Vrbanja na obrobju bosanskega mesta Banjaluke. Prej so imeli enonadstrop-

nekaj sekundah postale neuporabne. Med temi je bila tudi šola v Vrbanji.

Za tem hudim udarcem je prišel drugi. Otroci so zapustili starše in odšli prezimit in se učiti v druge jugoslovanske kraje. To slovo, pravijo, ni bilo nič manj žalostno, kot je bil nekaj dni prej pogled na razrušeno mesto. Tudi s postaje v Vrbanji je v noči pred 15. novembrom lanskega leta odpeljal vlak 1.000 otrok. Ti so šli v Slove-

mnogi iz naše države in iz tujine, ki so sklenili pomagati pri obnovi šolskih prostorov. Med temi so bili slovenski prosvetni delavci, njihove izobraževalne skupnosti in šole med prvimi. Sklenili so zbrati denar za šolo. In odločitev v Banjaluki je bila, da naj bo to prav šola v Vrbanji, v banjaluškem predmestju, kamor se naraščajoče mesto hitro širi.

Gradbena dela in skrb za opremo šole je prevzelo novo-

Obljube in dinarji za šolstvo

S seje predsedstva Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

Enotni smo si v prepričanju, da je izobrazba eden izmed temeljnih kamnov slehernega naprednega gospodarstva — in tudi slehernega napredovanja države sploh. Pri razdeljevanju sredstev za pridobivanje izobrazbe, to se pravi za šolstvo, pa smo vendarle skopi. Ne zavedamo se, da krademo sami sebi. Nalaganje v kadre je dolgoročno, obrestuje se šele čez desetletje ali dve — mi pa v želji po čim hitrejšem vračanju sredstev obračamo pozornost predvsem na industrijo in ostale gospodarske panoge, ki nam uspejo vsaj v letu ali dveh vrtniti vložena sredstva.

Na svoji XXXI. razširjeni seji je predsedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije (dne 16. novembra letos) razpravljalo o osnutku zakona za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji, dalje o izhodiščih za izvajanje in financiranje zdravstvenega varstva v letu 1971, člani pa so obravnavali tudi stališča izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti o financiranju šolstva prihodnje leto.

V uvodu k razpravi je tovarišica Silva Bauman—Cenčič med drugim dejala: „Ko smo ugotovili oziroma priznali, da imamo v Sloveniji manj razvita območja, smo se znašli pred dilemo, ali nadaljevati s koncentracijo materialnega bogastva v središčih in s tem dopustiti, da se vse bolj siromašijo nekatera območja, ali z ustrezno ekonomsko politiko pospeševati določeno razmestitev razvoja.“

(Nadaljevanje na 4. strani)

VOZAČI

Beseda vozači ni psovka — in vendarle često tako zveni. Pomeni šolarja ali dijaka, ki vsak dan pred šolo ali po njej naredi toliko in toliko kilometrov z vlakom ali avtobusom. Ta vožnja sama po sebi ni nikaka muka, kadar je vreme primerno in prevozna sredstva niso preveč napolnjena — mladim telesom pa vendarle pobere določeno količino moči, ki bi bila potrebna v šoli za dojetanje snovi in drugo šolsko delo. Tako ob konferencah ali roditeljskih sestankih, ko s starši vred pretresamo ocene, ob slabših učencih dostikrat brezbrizno skomignemo — kot v opravičilo ali kot v obsodbo: „Kaj hočete, je pač vozač.“

Mnogi od vozačev pa imajo še to smolo, da ne stanujejo blizu prometnih poti. Več kilometrov je treba pešočiti do avtobusne postaje ali do vlaka. Kadar zapade sneg, se poti zdaljšajo — včasih kar za dvakrat po težavnosti in času, ki ga mlade noge potrebujejo, da jih prehodijo. So primeri, ko pelje avtobus redne proge ob šesti uri — šolar pa mora iti od doma že ob petih ali še prej, če naj pregazi zasneženo pot. Tak otrok ali dijak mora biti izredno trdnega zdravia pa tudi zelo bister, če naj brez težav sledi pri pouku ostalim učencem. Kakor hitro eno ali drugo ni izredno, učenec

majno zaostaja v zmožnostih dojetanja — prvemu neuspehu se pridruži malodušje in potem gre rado navzdol.

Občine in šole se trudijo, da bi vozačem olajšale življenje in učenje. Občine ustanovljajo šolske proge (kjer le imajo sredstva za to in so dani tudi drugi pogoji), šole pa odpirajo varstva za vozače. Vendar zdaj, ko je toliko podružničnih šol od četrtega razreda dalje vezanih na matično šolo in ko se vsled oddaljenosti prevažajo ponekod že celo učenci prvih razredov, postajamo malce neobčutljivi do težavnega življenja, ki ga imajo vozači. Občina — ni taka samo ena v Sloveniji — strogo meri kilometre, kolikor jih mora otrok prehoditi do šole in če manjka dvesto metrov, mu ne plača vozovnice. Za poletni čas, ko so prehodne včasih tudi polovico krajše bližnjice — je to v redu. Pozimi pa hodijo šolarji po dolgih cestah, katere so edine pluzene. Občina se brani, da bi plačala zimski prevoz — doma pa tudi ne dajo denarja (ali se jim zdi neumno ali pa ga res nimajo). Resnica je nanreč, da staršem ponekod ni nič kaj všeč, da hodi otrok tako daleč v šolo. Ako je šola v vasi — potem je to njihova domača šola, kamor se lahko gredo pogovoriti o otroku, pa tudi o drugih rečeh se lahko z učitelji posvetujejo. Šola v vasi je kulturno središče — šola v sosednji vasi pa je za oddaljene družine samo prostor, kamor mora otrok hoditi.

Vsa ta nasprotja in nesoglasja glede prevažanja v šolo redno padejo v breme šolarjem: občina se ubrani dajatev, šola se ubrani posredovanja, starši se ubranijo stroškov — vsi so odrasli in uveljavijo svoje pravice. Šolar pa pešači. Vendar so izjeme, kjer so se starši, šola pa še občina zedinili in solidarno — ne strogo po predpisih o šolarjih-vozačih — rešujejo prevoz, pa tudi bivanje v kraju

šolanja. Tako npr. na Tolminskem (prav v hriboviti okolici Tolmina) ni nič novega, da otroci skozi vso zimo živijo pri znancih bližje šoli. Sami med seboj se starši dogovorijo, pripeljejo nekaj hrane, pa gre. Starši Podvolovljeva v Zgornji Savinjski dolini so dali pobudo, pa tudi sredstva za šolski avtobus. Znana je letošnja akcija celjske in mariborske organizacijske enote republiškega zavoda za šolstvo za pomoč vozačem — kjer so se javila tudi številna podjetja. Samo — nekdo mora biti, ki začne, vodi in izpelje! Navadno je to šola, lahko pa so tudi starši in lahko je občina.

Koliko je pri nas cest po Gorjancih in po Kozjanskem, pa tudi po Tolminskem in Koroškem (po vseh hribovitih predelih), ki so pozimi često neprevozne. Šolski pa tudi redni avtobusi izostajajo ter zamujajo. Pouk je za vse vozače otežen. Ni mogoče pri vsaki šoli, ki vključuje vozače, ustanoviti dom za oddaljene učence — mogoče pa je, da starši sami ali s pomočjo učiteljev potičejo družine, kjer bi njihovi otroci lahko živeli čez zimo, da bi bili bližje šoli. Občina pa naj bi denar, ki ga sicer daje za prevoz, nakazala tem družinam.

Takih rešitev ni možno izvesti z uradnim odlokom ali priporočilom — uresničiti jih je mogoče samo s solidarnostjo, medsebojnimi zaupanjem ter željo, da pomagamo šolarjem — vozačem. Pri hišah, kjer imajo radi svoje otroke in res skrbijo zanje — navadno tudi tujim otrokom ni težko. Vodstva šol in učiteljski zbori, ki resnično želijo svojim učencem čim bolj pomagati — in te so v večini — bodo našli pot tako do občine kot do staršev, da olajšajo življenje ter izboljšajo učne pogoje svojim vozačem.

NEŽA MAURER

Usposabljanje za samoizobraževanje — ena najvažnejših nalog sodobnega izobraževanja

(Zapiski s simpozija o problemih sodobnega samoizobraževanja, Beograd, 4. do 6. 11. 1970)

Ob vse hitrejšem tempu družbenih in znanstveno-tehnoloških sprememb, v času, ko se količina razpoložljivih spoznanj podvaja že skoraj vsako leto in ko na vsakem koraku vznikajo novi poklici in celo nove znanstvene panoge, postaja usposabljanje ljudi za samostojno pridobivanje in ustvarjanje uporabljanih novih znanj ena najvažnejših nalog izobraževanja tako v šolah vseh vrst in stopenj kot tudi v raznih oblikah zunaj šolskega in pošolskega izobraževanja.

V Beogradu je bil od 4. do 6. novembra simpozij z delovnim naslovom Problemi sodobnega samoizobraževanja, katerega namen je bil zbrati strokovnjake, ki razmišljajo o tej problematiki, jo raziskujejo ali se praktično ukvarjajo z organizacijo raznih oblik samoizobraževanja, da bo izmenjavljiva spoznanj v referatih in razpravi sistematizirajo in strnejo dosedanje izkušnje in pomagajo doseči novo kvalitativno stopnjo v razvoju tega področja.

Simpozij je organiziral Inštitut za pedagoška istraživanja

stop, posebno potreben tudi v razpravljanju o samoizobraževanju. Mednarodni prizvok so dali simpoziju trije udeleženci iz Poljske, ki je znana po svojem interesu in kvalitetnem raziskovanju na tem področju. Referate so poslali tudi posamezniki iz Češke, Romunije in Francije, ki pa se simpozija niso mogli udeležiti.

Da bi v razprave ob vsebinsko dokaj raznolikih referatih vnesli nekaj načrtnosti, so jih organizatorji tematsko porazdelili na štiri skupine z naslovi Sociološke in teoretične osnove samoizobraževanja, Empirični pristop k problemom samoizobraževanja, Nove koncepcije pouka, učnih načrtov, učbenikov in priročnikov ter Metodološki problemi.

SAMOIZOBRAŽEVANJE NAJ BO NELOČLJIV SESTAVNI DEL IZOBRAŽEVANJA

V prvi skupini smo slišali referate Permanentno izobraževanje — zahteva znanstveno-tehnične revolucije (S. Bakić), Šola v razmerah permanentnih znanstveno-tehničnih revolucij (M. Bakovljević), Motivi in njihova funkcija v sodobnem izobraževanju odraslega človeka in

pripomb o samoizobraževanju (J. Polturzycki).

Dr. Mrmak je v svojem referatu prispeval pomemben delež k razčiščenju osnovnih pojmov na tem področju. Poudaril je, da samoizobraževanja ne bi smeli tretirati ločeno od izobraževanja in govoriti o „izobraževanju in samoizobraževanju“, temveč da je treba samoizobraževanje pojmovati kot glavni vidik izobraževanja, kot njegov integralni element. Bakovljević je opozoril na vse večje potrebe po permanentnem izobraževanju, ki bodo, kolikor ustaljenih oblik pouka pravočasno ne reformiramo, v kratkem privedle do absurdne nujnosti, da bo „ena polovica človeštva poučevala drugo polovico“. Zato je treba ljudi vse bolj usmerjati na samostojno učenje brez neposredne prisotnosti in pomoči učitelja. Če pa naj bi bili odrasli usposobljeni za samoizobraževanje, moramo ustrezne zmožnosti razvijati pri učencih že vse od vstopa v šolo dalje. Med poukom naj bi mnogo več kot doslej načrtno kombinirali poučevanje s samostojnim učenjem in s tem učence postopno intelektualno osamosvajali. Tudi Poljak Polturzycki je poudaril vlogo šole v pripravljanju učencev na samostojno učenje. Učitelj pri tem ne nastopa več le kot posrednik in „kontrolor“ znanja, temveč kot organizator samostojnega dela učencev in njihov konzultant. Potrebno je razvijati kulturo umskega dela in seznanjati učence s principi uspešnega učenja, obenem pa jim širiti interese, da se bodo kasneje tudi hoteli samostojno dalje izobraževati. V razpravi, ki je sledila, se je izkazalo, da še zdaleč nimamo izdelane zadovoljive teorije samoizobraževanja, kar delno izvira iz neizdelanosti teorije pouka sploh; dalje, da je motivacija za samoizobraževanje resda odločilnega pomena, danes pa še vedno prevladuje finančna motivacija in težnja po formalni kvalifikaciji. Poljak Kaminski je postavil tudi zanimivo vprašanje, na katerega je odgovor verjetno kompromisen, namreč, ali naj samoizobraževanje uvrščamo v prosti ali v delovni čas posameznikov.

RAZISKAVE O SAMOIZOBRAŽEVANJU DAJEJO PRVE REZULTATE

V drugi tematski skupini so referenti predstavili nekatere rezultate raziskav s tega področja, tako M. Jovanović-Ilić — Koliko so učiteljski usposobljeni za samoizobraževanje, M. Kršmanović — Nekatere značilnosti učiteljskih usposobljenosti, ki so zmožni uspešnega branja v primerjavi s tistimi, ki ne znajo uspešno brati, B. Marentić-Požarnik — Možnost usposabljanja učencev na gimnazijah za uspešno učenje, A. Kaminski — Vloga amaterskih krožkov v samoizobraževanju, T. Prodanović — Funkcija samoizobraževanja v poklicnem izpopolnjevanju, D. Stary, Preverjanje učinka metode samoizobraževanja iz varnosti pri delu, M. Todorović — Subjektivni faktorji v izobraževanju ob delu, F. Urbanczyk — Motivi poljskih učiteljev za samoizobraževanje, L. Živanović — Vloga svobodnih aktivnosti in šolskih skupnosti v samoizobraževanju in B. Wolf — Vpliv nekaterih vidikov položaja starešin v JNA na njihovo stališče do samoizobraževanja.

Prve tri od omenjenih raziskav so posegle v redni šolski sistem in prikazale na eni strani, kako pomanjkljivo so pri učencih razvite učne navade v celoti, posebej pa še pomembna tehnika učinkovitega branja in učenja iz učbenika. Pokazalo pa se je tudi, da je razvijanje učinkovitih učnih navad v šoli zahteven proces, ki se ne bi smel omejiti le na nekaj predavanj učencem o uspešnem učenju, temveč bi moral tudi pouk posameznih predmetov dobiti sodobnejšo podobo in bolj miselno aktivirati učence. Nadaljnji prispevki so bili s področja izobraževanja odraslih, kjer se samoizobraževanje ob manj ustaljenih metodah dela laže in z večjim uspehom uveljavlja. Tako je npr. D. Stary ugotovil, da je dalo samoizobraževanje iz varnosti pri delu boljše rezultate kot klasična seminarska oblika (razlika sicer ni dosegla statistične pomembnosti), obenem pa je bilo samoizobraževanje manj zamudno in cenejše, kar je

pri izobraževanju odraslih zelo pomembno.

V razpravi sta Vukanović in Tišlerjeva predstavili tudi prizadevanja na osnovnih šolah v Osijeku, da bi učence čimbolje usposobili za samostojno učenje. Predavanja razrednikov o metodah uspešnega učenja dopolnjujejo s primernimi anketa in razgovori z učenci, uvajajo pa tudi tako imenovane „ure učenja“, v katerih učenci sami na osnovi delovnih nakazil pridobivajo nova znanja iz učbenikov in druge primere literature.

ZA SAMOIZOBRAŽEVANJE SO POTREBNI TUDI PRIMERNI UČNI PRIPOMOČKI

Tretje tematsko področje je bilo še bolj konkretno, saj je v glavnem obravnavalo učne pripomočke, ki naj napravijo samoizobraževanje učinkovitejše. V prvi vrsti so to programirani učbeniki, saj so ti po svoji naravi namenjeni samostojnemu učenju. To je bila vsebina referatov V. Andrićevića — Programirano učenje in samoizobraževanje, M. Bakovljevića — Prispevek programiranega pouka k usposabljanju učencev za samoizobraževanje, K. Orlova — Vloga simulatorjev v razvijanju samostojnega mišljenja pri pouku elementarne algebre in M. Špan-Ruzičkove — Ugotavljanje

učinkovitosti različnih načinov pripravljanih kandidatov za samoizobraževanje s pomočjo programiranih učnih materialov. Tudi klasična sredstva omogočajo samostojno učenje, le da jih je treba sodobneje koncipirati in bolj domiselno vključevati v pouk (M. Bogičević — Grafična komunikacija v procesu samoizobraževanja, N. Lukić — Prednosti sodobno koncipiranega učbenika nad klasičnim v samoizobraževanju učencev osnovne šole, D. Japundžić-Stojković — Funkcija učbenika v samoizobraževanju, B. Prokić — Učna sredstva in njihova funkcionalno-didaktična svojstva v očeh učencev). Zanimiv je bil tudi referat V. Švajcercja — Usposabljanje za samoizobraževanje v sistemu študija ob delu.

Kot je iz tega kratkega prikaza razvidno, so na simpoziju prevladovali prispevki s področja izobraževanja odraslih. Kljub temu pa se je v mnogih prispevkih in v diskusiji še in še pojavljalo mnenje, da je treba osnovo za kasnejše samoizobraževanje dajati učencem vse od prvih razredov osnovne šole dalje. O tem, kako v praksi to doseči, je bilo slišati precej konkretnih izkušenj in predlogov, glavni del uredniškega dela pa stoji še vedno pred učitelji in drugimi, ki imajo na skrbi šolanje mlade generacije. —bp—

DRAGI NAROČNIKI!
Poravnajte naročnino za PROSVETNEGA DELAVCA — s tem nam prihranite neprijetno pošiljanje opominov, sebi pa zadrego ob sprejemanju opominov.

SR Srbije v Beogradu. Na inštitutu teče že deseto leto, odkar so se začeli ukvarjati z raziskavami o samoizobraževanju. Uvodni referat je imela Magdalena Jovanović-Ilić, pionir tovrstnega raziskovanja pri nas, ki je začrtala vsebino in namen simpozija. Na simpoziju je prijavilo aktivno sodelovanje nad 30 referentov, ki so s svojimi strokovnimi usmeritvami (med njimi so bili poleg pedagogov in andragogov tudi psihologi, sociologi, ekonomisti in drugi) zagotovili interdisciplinaren pri-

Funkcionalna pismenost in nje-ga vloga v samoizobraževanju (oboje — R. Bulatović), Problem samoizobraževanja v okviru prostega časa vojaških starešin (U. Janičević), Dialektični materializem kot splošna metodološka osnova konstituiranja teorije samoizobraževanja odraslih (R. Jovičić), Mesto in funkcija samovzgojanja in samoizobraževanja v globalnem sistemu vzgajanja in izobraževanja (I. Mrmak), Pomen samoizobraževanja za samovzgojanje osebnosti (R. Peašinović) in nekaj

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

KRUH JE DOBER

Prihajajo iz okoliških vasi. Nekateri se deloma vozijo z avtobusom, drugi pretolčejo vso pot peš. Prej so hodili v podružnične šole in med našimi otroki so nekam plašni. Držijo se skupaj in gledajo izpod čela. Tudi do nas, svojih učiteljev so nezaupljivi. Tiho poslušajo, kar jim pravimo, potem pa nepazljivo, včasih se zdi — prav malomarno, zapisujejo v svoje zvezke, kar jim ukažemo.

Jeseni prihajajo v šolo utrujeni od paše, spravljanja krompirja, koruze in drugih pridelkov. Pozimi jih zdela pot po snegu. Spomladi je spet tu sajenje, potem okopavanje in pred koncem šole se včasih že začne košnja. Tako se obrne leto.

Spravili smo jih v poseben razred iz več podružničnih šol — tako so si vsaj malce sorodni po načinu življenja in nam se zdi, da tudi po odnosu do učenja.

„Zabiti so,“ ugotavlja ta.
„Leni so,“ trdi drugi.
„Ničesar jim ni mar, najmanj pa šola,“ to je nekaj splošen sklep. Tako odhajamo v ta razred kot na spod. Prililiti jih je treba, da bodo poslušali, četudi nočejo, da si bodo zapomnili, četudi jim to ne gre lahko, da bodo jemali naše besede vsaj malce zares — čeprav dvomimo v to.
Tisto uro sem jim z vsem ognjem, kar sem ga premogla v hladnem jutru, razlagala, kaj je to — stavek.
„Lejte, otroci, če si človek nekaj misli, če si nekaj želi, če se nečesa boji — pa molči, potem je to samo njegova misel. Kakor hitro pa to misel pove z besedami, to ni več samo njegova misel — ampak je stavek.
Tamle ob šolskem plotu stoni kolo. Oglejte si ga. Vsak naj si ob tem nekaj misli. Ste si zamislili?“
„Smo,“ so prikimali otroci.
„To so zdaj vaše misli. Vsak ima svojo misel. Jaz pa prav nič ne vem zanjo. Verica, zdaj mi pa povej, kaj si ti misliš!“
„Kolo ob plotu je Ivanovo.“
„Dobro. Verica je povedala svojo misel z besedami — in to je zdaj stavek. Franc, povej še ti svojo misel!“
„Kolo je obtolčeno.“
„Dobro. Roman, kaj si ti misliš?“
„Rad bi imel kolo.“

Tako je šlo gladko naprej — in zdelo se mi je čudovito, kako različne in lepe stavke so pripovedovali otroci. Menda so res razumeli, kar sem jim povedala.

Tedaj so se mi oči ustavile na Mateju. Sklanjal se je pod klop in si skrbno dajal v usta kos kruha. Vroče me je spreletelo. Naj zaradi njega še enkrat razlagam? Gotovo je preslišal vse o misli in o stavku, pa menda še o kolesu! Imelo me je, da bi planila k njemu in mu izpulila iz rok kruh, katerega si je tako hinavsko potihoma mašil v usta. Ali pa bi zajokala od jeze. Res jih ni nič prida!

Obvladati se je treba! Ubrati pedagoško pot — sem si prigovarjala. Potajila sem se za hip. Nisem več spraševala. Tudi otroci so molčali in me gledali. Na 'splošno je bil tale peti razred iz podružničnih šol dokaj molčeč. Ko je tišina postala popolna, so otroci začutili napetost v zraku. Matej je dvignil glavo in me mirno pogledal.

„Matej, tudi jaz sem lačna,“ sem rekla počasi in mirno. Zaspale oči so se mu nekoliko razširile in zasijale prijazno kot pomladno sonce. Izpod klopi je privlekel ogolodano štruco, odlomil velik kos in mi ga prinesel spoštljivo v izproženih rokah.

„Nate, tovarišica! Dosti kruha bo za oba. Mama mi je dala denar, da si ga kupim, ko ni utegnila peč,“ je rekel in mi molil kruh. Prislonila sem se ob tablo, da sem začutila nekaj trdnega, kajti moja kolena so bila čisto mehka in tudi hrbtnica mi ni dajala opore. Nobene besede se nisem spomnila in z rokami nisem vedela kam.

„Kar jejte, tovarišica, če ste lačni,“ je milo prigovarjala Verica iz druge klopi.

„Z desno roko lahko vseeno pišete,“ je svetoval Franc, ko da opravičuje mene, mojo željo, mojo lakoto. Videla sem vse, ves razred — kot da je en sam otrok, utrujen, premalo naspan otrok, ki pa tako dobro ve, kako hudo je biti lačen.

Kaj naj jim rečem? Da vse skupaj ni res? Ko pa jim v očeh vidim, da se jim smilim, ker sem lačna. Vzela sem kruh z levico, z desnico pa sem prijela kredo. Zahvalila sem se Mateju, ki je mirno odšel v klop in vzel zvezek iz torbice. Zagrizla sem kruh in zapisala na tablo:

KRUH JE DOBER.
TO JE STAVEK.
STAVEK JE Z BESEDAMI IZRAŽENA MISEL.

Otroci so tiho prepisovali. Njihove črke so bile vegaste in videti je bilo, kot da pišejo malomarno. V resnici pa so pisali samo negotovo — saj je pero tako smešno majhno in lahko v primeri z lopato ali vilami ali metlo.

LENKA ZALESNIK

Vi spodaj ste krivi!

Na sestanku ravnateljev centralnih osnovnih šol in vodij podružnic je svetovalac zastavil vprašanje: Kakšno je sodelovanje med centralno in podružnico? In še: Povezava med razredniki višjih in nižjih razredov?

Kaj se je pravzaprav izcimilo? Izrečena je bila skoraj stoodstotna potrditev, da je povezava med centralno in podružnično šolo na gospodarski, pedagoški in psihološki višini (ravni!), da pa je med razredniki višjih in nižjih razredov nekakšen plotek, ki nič kaj radi čezenj ne gledamo. No, ker je matematika še vedno eksotična veda, je bilo ugotovljeno (tovarišica ravnateljica je jasno postavila vprašanje, počemu je ravno v šestih razredih matematika tak babbav, ki pomeče ponekod tudi več kot polovico otrok) — da neuspehu v šestih razredih botrujejo razredniki nižjih razredov. Ti so tisti grešniki, ki otrok ne znajo (ne vsi) naučiti poštevanke, pretvarjanja mer, doslednosti in pravil pri štirih računskih načinih pa mnogi učenci sploh ne poznajo.

Kar nas uči v nižjih razredih smo spokomo klonili glave, in s tem krivdo nehotе — priznali. Hitro je padla odločitev, da se sestanejo razredniki četrtih in petih razredov. No, sestanek je bil nad vse koristen. Obljubljeno je, da bo takih sestankov še več. Za naše učence gre, premalo ali celo napak jim pač ne smemo učiti, posebno v dobi „lunohodov“. Prizadeti smo se kar dobro počutili, zaslužili smo tisto živo nit povezave, ki naj bi obstajala že nekaj let.

In naprej? Ne vem, kako se bodo spogledali razredniki drugih in šestih razredov. Zakaj razredniki šestih razredov jasno in glasno trde, da otroci poštevanke ne znajo. Ta „stvarca“ se pa „dudla“ v drugem razredu. Vi spodaj ste krivi, trdijo.
Drhtimo, sprašujemo e, pri sebi ugotavljamo, da to ni res, da so ti očitki obrabljeni in stari, da je vmes otrokov razvoj itn. Ali naša sodobna pedagogika ne pozna milosti? Toda prav bi bilo, da bi ravnatelji in svetovalci tudi o tem razmišljali in svetovali. Naši svetovalci so!

Novoletna pričakovanja

Kako se bodo odražali stabilizacijski ukrepi prihodnje leto v šolstvu?

Slovenski izvršni svet je pripravil „Predlog ekonomske politike in izhodišč za zbiranje ter porabo sredstev za kritje splošno družbenih potreb za leto 1971“. O njem zdaj potekajo razprave v slovenski skupščini in v drugih organih.

Za področje šolstva so izhodišča omenjenega predloga nemara zanimiva predvsem v naslednjem: Potrebni bodo ukrepi, ki bi odpravili oziroma onemogočili nova žarišča gospodarske nestabilnosti in omogočili večjo gospodarsko intenzivnost. Potrebno bo storiti vse, da dosežemo večjo stabilnost, pri čemer bo potrebno vplivati tudi na delitev dohodka ne le v družbenih službah, ampak tudi v gospodarstvu. Na tistih področjih, ki služijo splošnim družbenim potrebam (med temi je tudi šolstvo), naj bi veljala med drugim tale načela: finančne načrte za novo leto morajo oblikovati po načelih izhodišč, ki jih bo sprejela slovenska skupščina; na letošnje presežke republiškega proračuna ne morejo računati, ker bodo vmjeni gospodarstvu; tudi v novem letu ne morejo računati na morebitne presežke v skladih, ker bodo vsi viški že med letom vmjeni gospodarstvu; če bi dohodki ne dosegli predvidene ravni, bo treba poslovanje uskladiti s temi sredstvi; zunaj lastnih rezervnih skladov se ne bo mogoče zadolževati; racionalizirati bo treba obseg investicijskih materialnih izdatkov; osebne dohodke in socialne dajatve bo treba valorizirati glede na življenjske stroške in bolj uveljaviti nagrajevanje po delu.

Šolstvo oziroma področje vzgoje in izobraževanja ima v teh izhodiščih nekoliko izjemen

položaj in je glede osebnih dohodkov predvideno, naj bi se ti po eni varianti povečali najmanj toliko, kolikor so se zvečali življenjski stroški v tekočem letu, po drugi varianti pa naj bi se zvečali toliko, kolikor predvidevata zakon in dogovor o sanaciji vzgojnoizobraževalnega področja, kar pomeni, naj bi se povečali v tekočem letu na toliko, kolikor so v prejšnjem letu znašali poprečni dohodki za redno delo pri delavcih v enakovredno izobrazbo v Sloveniji nasploh. (Zaenkrat bi to pomenilo 18 odstotno povečanje). Materialno oskrbo in sodobno opremljanje šol pa naj bi podredili prizadevanjem za ustrezno usklajitev osebnih dohodkov. Takšna izhodišča, ki so posledica našega sedanjega gospodarskega položaja, in ukrepov za stabilizacijo, povzročajo spremembo v dinamiki razvoja na področju vzgoje in izobraževanja. Pred tremi leti bi sicer takšna stališča nedvomno pomenila velik napredek, danes, ko se je položaj na vzgojnoizobraževalnem področju bistveno popravil, pa pomenijo ta izhodišča manj, kot bi potrebovali.

O teh problemih je pred kratkim razpravljala izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti, in sicer ob predlogih, ki finančno neposredno zadevajo to skupnost. Na podlagi dosedanjih razgovorov s predstavniki TIS ter razgovorov v sindikatih delavcev družbenih

služb je ugotovil, da je mogoče pristajati samo na tako povečanje osebnih dohodkov, kot ga predvidevajo sanacijski program in zakonske določbe, ne pa na manj.

Glede na to in glede na povečane stroške zaradi precejšnjih podražitev materiala (pogot, papir, elektrika itd.) je mogoče ugotoviti, da bi zmanjkalo denarja za tako imenovano razširjeno dejavnost (novi oddelki ob novem šolskem letu, nove investicije v osnovnem in srednjem šolstvu itd.) Vsaj za

republiško izobraževalno skupnost velja ta ugotovitev. To pa pomeni, da bodo morali slovenski poslanci, ko bodo sklepali o ekonomskih izhodiščih in o delitvi ter porabi republiških sredstev, s polno odgovornostjo sklepati ne samo o višini sredstev in ekonomski politiki, ampak med drugim enako odgovorno tudi o usodi te tako imenovane razširjene dejavnosti v šolstvu.

Da republiška izobraževalna skupnost ne bi križemrok čakala, kaj se bodo dogovorili po-

slanci v slovenski skupščini, je njen izvršni odbor sklenil še mimo utečenih poti poiskati neposreden dialog z gospodarstvom in tudi po tej poti poiskati možnost za dogovor o financiranju nekaterih najbolj potrebnih stvari (na primer novih oddelkov v srednjih solah, vsaj delno obnovo nekaterih najbolj pomoči potrebnih dijaških domov in srednješolskih poslopij itd.). Pri tem izvršni odbor RIS izhaja iz splošne, načelne ugotovitve, da šolstvo ni samo sebi namen, ampak da je v gospodarskem in nacionalnem smislu najbolj potrebna investicija.

Podobna stališča do predloga izvršnega sveta so zavzeli tudi na republiškem odboru sindikata delavcev družbenih dejav-

nosti in na odboru za prosveto in kulturo republiškega zbora slovenske skupščine.

Posebej velja poudariti, da vsi podpirajo izhodišča za stabilizacijo družbenoekonomskega sistema in da so pripravljani vsi — tudi v šolstvu — zategniti pas, če bo to veljalo za vse. Razlike med tistimi, ki gledajo z očmi gospodarstva in tistimi, ki gledajo z očmi šole, pa so v načinu pristopa, v metodah izvajanja splošnih sklepov.

Kaj bodo pokazale in prinesle nadaljnje razprave, bomo lahko bolj jasno videli že v naslednjih nekaj dneh. Za prve dni v decembru so namreč predvidene številne pomembne razprave v slovenski skupščini in izven nje.

J. SVETINA

Kdo se vam ne bi zahvalil?

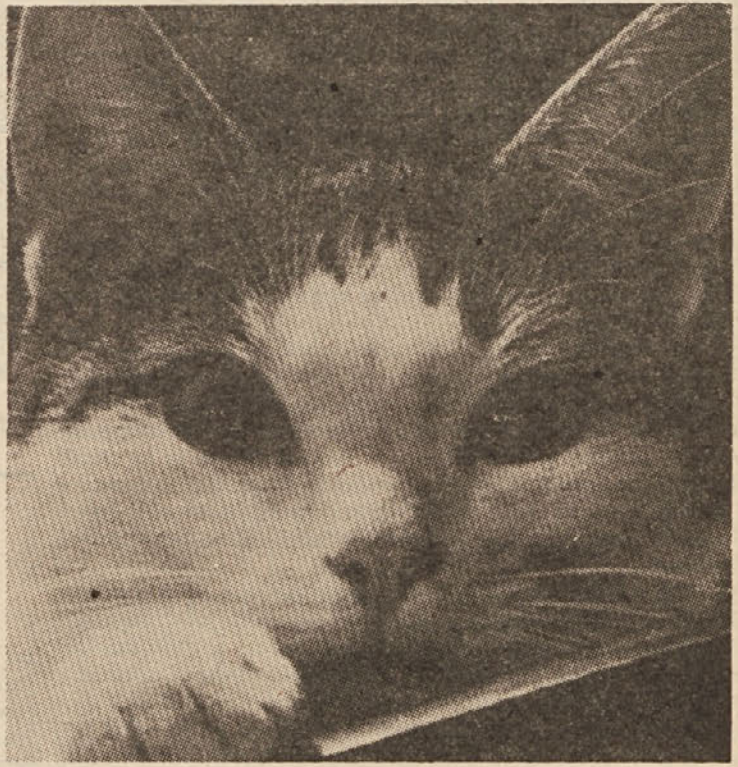
„Vodstva šol in sploh prosvetni delavci pedagogi ste tokrat ponovno dokazali, kako dobro se zavedate svojega poslanstva.“ To je prijetna ugotovitev nas, ki neposredno skrbimo, da bi revija MOJ MALI SVET — revija za mlade in manj mlade, krepila povezanost človeka z rastlinami, z živalmi, z naravo. Menimo, da smo ob koncu sodelovanja med vami, prosvetnimi delavci, in nami, ki smo si vzajemno prizadevali, da bi omenjena naša izdaja imela čim širši krog bralcev, upravičeni zapisati pohvalno besedo.

Vsem nam je namreč bilo vodilo: Približajmo otroku naravo in ga vključimo vanjo. Narava pa je tudi njegov mali svet, v katerem živi in ki so mu ga približali starši. Kaj vse otrok spozna v svojih najbolj zgodnjih stikih z naravo, ki jih združuje z besedami ter napotki staršev in vzgojiteljev? Kaj vse smo dolžni v tem pogledu storiti? Mnogo! In veliko smo že storili.

Prepričani smo, da so bila naša prizadevanja v nedavni skupni akciji prav v tej smeri zelo uspešna. Čeprav smo pričakovali, da boste prosvetni delavci, tako kot vedno znate, razumeli našo pobudo, smo vseeno prijetno presenečeni nad vašim vzornim odnosom do naših hotenj in želja. To je odraz vaše kulturne vrednote do stvari, ki ji je bilo vredno posvetiti tolikšno pozornost.

Ob koncu teh skromnih besed, ki smo jih namenili vam v zahvalo, naj poudarimo samo še tole znano resnico: Delo nas združuje. To je potreba sedanjosti, ki smo ji, kot kaže, tudi kos, včasih z več ali manj žrtvovanja.

UREDNIŠTVO REVIE MOJ MALI SVET

Pripombe in mnenja praktika

Poskus osnutka za podrobni učni načrt

Vsako količkaj pomembnejše delo zahteva skrbno preiščeno in natančno izdelan načrt in tak temeljni pripomoček je učitelju podrobni učni načrt, ki naj mu bo pri pouku zanesljiv vodnik v časovnem, vsebinskem ter didaktično-metodičnem pogledu.

Osnovo za dokument te vrste smo ob začetku novega šolskega leta dobili s publikacijo Vzorec za časovno razporeditev učne snovi osnovnih šol s petdnevni delovni tednom. Izdal jo je zavod za šolstvo SR Slovenije na podlagi predpisane učnega načrta iz leta 1966, in sicer v desetih priročnih snopičih s skupnim ovitkom, na katerem je poleg splošnih pripomb natisnjen tudi ustrezni časovni predmetnik za šole z novim šolskim koledarjem ob prosti soboti.

Z vzorcem, ki ni obvezen, ampak samo priporočen, smo tako naposled le dočakali prvi uradni poskus enotnega republiškega osnutka za podrobni učni načrt. Tega so si učitelji osnovne šole že dolgo želeli, ga pa zaradi nasprotujočih si načelnih stališč doslej niso imeli, čeprav so mu zadnja leta utirali pot razni področni vzorci.

Ze naslov publikacije priča, da upošteva osnutek dve komponenti podrobnega učnega načrta — čas in vsebino ali vsebino v času, to je razdelitev in zaporedje učiva po tednih oziroma učnih urah, nima pa didaktično-metodičnega dela. Kapljica pelina je tudi v tem, da ta potrebni pripomoček ni povsod kar neposredno uporaben za šole, ki še nimajo ugodnosti prostih sobot, čeprav so zdaj res že v manjšini.

V svojem zapisu bi rad naveдал nekaj pripomb k predloženemu načrtu za slovenski jezik, prva pa za zadeva vzorec v celoti, in sicer neenotno časovno zameno. Osnutek za nižje štiri

razrede se namreč drži koledarja konkretnega, tekočega šolskega leta in gradi na 43 tednih z različnim številom dni in ur, medtem ko je snov v višjih razredih razdeljena na 40 (v 8. razredu 38) pedagoških (enaki) tednov razen pri angleščini, kjer je upoštevanih le 37 delovnih tednov. Take pisanosti si v enotni osnovni šoli z istim šolskim koledarjem pač ne bi smeli privoščiti, povrh pa ne zadovoljuje nobena od uvedenih rešitev, ker ne podajajo stalnejše in uresničljive časovne sheme. Priznati moramo, da so bili še najbolj realistični anglisti, medtem ko so se sestavljavci vzorca za druge predmete pretirano oprli na predpisani (tako že skraćeni!) minimum letnih učnih ur, v nižjih razredih pa celo na dobesedno vzeto „šolsko leto“, ki ima seveda vsakokrat malce drugačno zunanjo podobo.

In kakšna je korist takih različnih razdelitev? Predmetni učitelji bodo junija nujno ugotavljali, da čisto vsak mesec le niso imeli na voljo štirih polnih tednov, še slabše pa se bo godilo razrednim učiteljem, ki bodo morali učni načrt še naprej sleherno jesen preurejati in prepisovati, listajoč pri tem po dveh koledarjih in preštevajoč dneve ter ugrabljajoč ure ob „upoštevanju“ mogoče še nerojenege, pa tudi sicer nestanovitnega urnika itn.

Poiskati bi bilo torej treba razumnejšo, zares uporabno splošno časovno shemo in razmeroma preprosta, jasna pa dovolj stvarna ter zanesljiva bi bila takale: vsak mesec računajmo s štirimi tedni, vendar brez datumov, le januarja in junija s po tremi, kar da somerno 38 tednov (drugo polletje bi se moralo redno začeti 1. februarja). To bi bila trdna načrtovana osnova, preostale ure do uzakonjenega letnega mini-

muma pa bi bile neogibno potrebni izravnalni fond. Prednosti prikazane ureditve je več: stalnost in preglednost vzorca, smotno upoštevanje časa z nujnimi manjšimi vmesnimi rezervami in še posebej možnost hitrejšie orientacije pri delu, kar bi pomagalo preprečevati kopičenje zaostankov.

Po tem splošnem opozorilu na problem časovne sheme naših učnih načrtov se lahko usmerimo na predmetno področje, ki smo se ga namenili obravnavati.

Slovenščini je kot nacionalnemu predmetu v šolskih programih priznana prvenstvo, hkrati pa naložena velika in obsežna odgovornost. Kompleksnost področja ter zapletenost dela zmeraj odsevala tudi iz učnih načrtov, ki pri materinščini nikdar ne morejo biti preprosti časovno razčlenjeni seznam učnih tem. Izdani vzorec se smiselno drži rešitve, kakor jo je uveljavil okvirni učni načrt, to je združitev prepletajočih se sedmih predmetnih panog v tri osnovne sklope: branje (slovstvena vzgoja), ustno in pisno izražanje ter jezikovni pouk (vrstni red bi bilo dobro poenotiti v 4. razredu). Nekateri razložki v vzorcu, zlasti še med nižjo in višjo stopnjo, pa vendarle kažejo, da bi morali o najustreznejši obliki še razpravljati in jo dognati.

Temeljno začetno opravilo pri materinščini je pouk branja in pisanja v 1. razredu. Sestavljavci predloženega vzorca so se med številnimi uveljavljenimi metodami odločili za neko varianto stavčne metode, ki pa nikakor ne bi smela imeti takšne absolutne prednosti. Stvarni ugovori in pridržki so znani, podčrtam naj le dejstvo, da je Prvo berilo sestavljeno za delo po najbolj standardni analitično-sintetični metodi, zato bi tudi običajni vzorec moral upoštevati prevladujoče razmere in možnosti. Upam, da si s to pripombo ne bom nakopal očitka konservativnosti.

Osrednje mesto zavzema pri pouku slovenščine v osnovni šoli delo z besedilom. Jedro vsakega podrobnega učnega načrta je zato bralni načrt, ob njem pa

se zastavljajo tale temeljna vprašanja: koliko beril izbrati, kaj izbrati in kako razvrstiti. Čeprav se zavedamo, da je rezultat zaradi nujnosti upoštevanja številnih vidikov lahko le bolj ali manj srečen kompromis, ne gre zamlčati dejstva, da je pereči problem tako po teoretični kot praktični strani vse preveč zanemarjen in da resno kliče po študijski obdelavi, ki bi razjasnila načelna vprašanja in dala premišljene smernice.

Če imamo vzorec osnovne razvrstitve za vmesno postajo med okvirnim in podrobnim učnim načrtom, se samo od sebe porodi vprašanje, ali naj vsebuje bralni načrt ali ne. Okvirni ga namreč nima in za deveto povsem prepušča učitelju, hkrati pa je očitno, da smiselni in organski osnutek za podrobni načrt brez take osnove ni mogoč. Sestavljavci vzorca so se problema zavedali, a s polovičarsko rešitvijo nas niso zadovoljili: na nižji stopnji so se konkretnemu navajanju beril preprosto izognili, čeprav bi jih pričakovali že zaradi poudarjene korelacije med predmeti. Ker se mi zdi praksa pri izbira-nju besedil v spodnjih razredih še bolj problematična, nam je zamujene prilike lahko resnično žal.

Izbor beril v višjih razredih v glavnem zadovoljuje, da si bomo kaka zamenjava in dopolnitev (npr. pri Stritarju v 7. razredu) ali uravnava sorazmerja (npr. Askerc osem besedil, Ingolič eno samo) le koristila. Isto velja za zaporedje in združevanje beril (smiselno: O Vrba, Pastir; Gori, V pepelnici noči; — neustrezno: Mejnik, Pesem o prepelici; Vlahi, Črne pike v snegu; vse v 7. r.). Pomisleke zbuja količina, ki precej presega udomačeno normo ene enote na teden. V 8. razredu bi morali tudi zadnja dva meseca izpolniti z branjem, da ne bi ostali pri suhem urejanju predelane literarne snovi, posebej pa zadelati praznino pri obravnavi Mateja Bora. Omenim naj še, da je pri vključitvi tem iz temeljev socialistične morale v 5. in 6. razredu ponekod prišlo do spodrsnjajev (ljubezen do domovine ob Gregorčičevi pesmi Nazaj v

planinski raj, problemi osamljenega človeka ob bajkah Sam in Vile), čeravno so primerna berila na voljo. Končno naj zapišem, da bi bilo zelo koristno v bralnem načrtu predvideti možne alternacije besedil.

Nerazumljivo stališče razodeva in upravičeno nejevoljo zbuja pripomba v snopiču za 5.—8. razred, da „vzorec ne navaja posebej vse predpisane snovi iz literarne teorije, stilistike, zvrsti govornih in pisarnih vaj ipd., vendar jih je treba v podrobnem učnem načrtu predvideti in pri delu upoštevati“. Če naj bi bila to metoda za aktivizacijo učiteljev, jo je treba odkloniti. Podrobnejši pregled res pokaže, da nekaj stvari manjka (npr. v 5. in 6. razredu pripovedka, v 7. r. pregovor, v 8. r. poučna in razpoložljiva pesem, metonimija, prosti ritem idr., dispozicija, brzobjavka) ali je nedopustno premaknjenih navzdol (umetna pravljica, opis in oris, scenarij), medtem ko so druge dodane (v 7. razredu npr. parabola, satira, številne besedne figure, v 8. razredu oda, delovna in vojaška pesem, burka, blankverz idr.). Republiški okvirni učni načrt nam torej še vedno ni zakonik, kar bi moral biti, saj drugače izgubi težavno in dolgotrajno redigiranje smisel. Res pa je obenem, da nekateri formulacije v njem same zavajajo k takemu ravnanju in da načrt še zmeraj ni zadosti preciziran zlasti glede širine in globine snovi, to pa poraja težave ter včasih samovoljo pri pisanju učbenikov in učiteljev se znajde med dvema ognjema: Žal premirno dopuščamo, da nam razrešuje tudi ta osnovni načelni problem praktičistična stihija, kar se nam tako ali drugače zanesljivo otepa.

Dokaj obsežen in zahteven delež pouka materinščine zajema sistematično zasnovani sklop slovnice snovi. Pri presoji razvrstitve tega gradiva v podrobnem učnem načrtu je nujno upoštevati več vidikov: lastno količinsko ravnotežje po časovnih enotah, sorazmerje s hkratnimi drugimi vsebinami predmeta ter organsko povezanost. Take analize vzorca pričujoči članek seveda ne more

podati, zapišemo pa lahko, da nas čaka še dosti dela, preden bomo smeli biti zadovoljni. Že samo načrtovana količina snovi je za marsikateri teden gotovo prevelika in utegne zapeljati nekritičnega učitelja k površni obravnavi (npr. za 23. teden v 6. razredu: obsežno berilo Ni vse zlato, kar se sveti, vsi nakloni, posebne oblike velevanja in še govorne vaje — za štiri učne ure). Toda tudi pri slovnici se je spet vtihotapilo nekaj stvari, ki so iz načrta že izločene (osebkovala beseda, smiselna osebkovala beseda, ločevanje priradnih in podrednih prilastkov, mehčanje — 6. r.) ali pa sumljivo dišijo po starem (neolčljive skupine pri deljenju besed, 2. r.). Med slednje bi štel tudi „temo“ v 2. razredu „večja po posluhu v zloženih stavkih s ki, ker, ko, da, če — ob berilih“, čeravno ima dodano še sodobnejšo varianto „večja v zloženih stavkih, ki se začne s ki, ker, ko, da, če“ („ki“ v zadnjem primeru seveda ne pride v poštev in bo treba to popraviti, enako pri domači vaji). Takšno zastavljanje stvari je kljub najboljši volji rado nevarno, povrh pa pregled Drugega berila (desetodstotni vzorec) pokaže, da znašajo vejice v označeni legi samo tretjino stavčnih vejic, če štejemo vse, pa komaj četrtno. — V 5. razredu je treba popraviti napako pri času (predpretekli).

Naše rešetanje vzorca (ali bolje rečeno osnutka za vzorec) in nakazovanje nekaterih odprtih vprašanj je znova potrdilo sicer znano dejstvo, da je sestavljanje učnega načrta za materinščino in podrobnega še posebej zapleteno ter zahtevno delo, ki mu bomo morali še naprej neutrudno in organizirano posvečati vse moči. Ob tem pa bi se nujno morala razjasniti tudi nekatera načelna stališča in teoretična izhodišča. Prve uradno določene komisije so nekaj opravile, vendar imejmo to za začetek! V tem duhu je zapisano tudi vabilo zavoda za šolstvo učiteljem, naj sodelujejo pri nadaljnjem redigiranju s svojimi izkušnjami in sporočajo pripombe.

STANKO KOTNIK

V ZAVODU ZA SLEPO IN SLABOVIDNO MLADINO V LJUBLJANI

»POJOČI« sistem responderjev na preizkušnji

Skušali so mirno sedeti v učilnici, kjer sta se zasidrala grafoskop in razpredena mreža responderjev. Od časa do časa so previdno pogledovali k stolom, ki so obrobili jato njihovih klopi. Čim večkrat je pokimala kljuka na vratih, tem manj prostora je bilo v učilnici. V razred so prihajali učitelji v belih haljah — tiflopedagogi, ki poučujejo v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, pa tudi gostje — strokovnjaki iz drugih zavodov, ki se ukvarjajo s problematiko slepih in slabovidnih. Zato da bi si ogledali prvo demonstracijo grafoskopa in responderja, posebej prilagojenega za uporabo pri pouku slepih in slabovidnih učencev. Tak sistem responderjev je posodila tovarna Rog v Ljubljani zavodu za leto dni v preizkušnji.

Učno uro matematike, ki jo spremljajo z responderji, vodi prof. Boris Slapšak. Na dnevnem redu so ulomki. Ulomki, ki jih je treba seštevati, razširjati zmanjševati itn. Veliko, zelo veliko nalog v eni uri, veliko vprašanj, na katera odgovarjajo vsi učenci: slabovidni, ki še vidijo na platno povečane črke in številke, pisavo, projicirano z grafoskopom, pa tudi oni, ki morajo pri pouku uporabljati Braillov pisalni stroj. Spretno razbirajo pravilne odgovore in obračajo gumbje na responderjih. Ti imajo — za razloček od onih, ki jih uporabljajo v drugih osnovnih šolah — namesto navadnih črk ob gumbu črke v Braillovi pisavi. Ob vsaki razsvetljeni črki na semaforu „zapoje“ tudi zvočnik: nizko za A, višje za B, drugače za C, D in E. Zvočna in svetlobna informacija hkrati: slabovidni razpoznavajo pravilnost svojih odgovorov vidno, slepi pa jo ugotavljajo po zvoku, po tonski lestevici, ki so se je prej naučili.

„Matematični responder“ zahteva veliko. Zelo veliko je pravih odgovorov za toliko vprašanj v eni sami učni uri, se čudimo, posebno ko zremo, da so pripeljali sistem responderjev v šolo komaj pred dvema dnevnoma.

Težko je dajati sodbe na hitro, tako rekoč po prvi „moderni“ učni uri, pa vseeno smo želeli ujeti vtise, mnenja o načinu pouka, ki je prišel v naše šole šele na preizkušnji. O načinu pouka z responderji so strokovnjaki drugod po svetu že veliko napisali, praktiki pa izdelali vzorce priprav. V naših šolah pa je za sedaj približno toliko priprav, kolikor je učiteljev. Povprašali smo profesorja Borisa Slapšaka, ki je vodil to „premiero“, za mnenje, kako bodo lahko v zavodu za slepe in slabovidne uporabili sistem responderjev v praksi.

— Nekega objektivnega odgovora — sedaj po prvi uri takega pouka še prav gotovo ni mogoče dati — je odgovoril prof. Slapšak. Bistvo pouka v naši šoli je individualni pouk, zato so tudi razredi majhni, saj je v njih od osem do trinajst ali štirinajst učencev. Responder je nedvomno čudovita stvar za pouk v večjem razredu, kjer je inteligenčna raven učencev vsaj približno enaka. Prav ta neenakost pa je problem v našem zavodu, kamor prihajajo otroci s kombiniranimi motnjami in ne le z okvarjenim vidom. Mnogo bolj uporaben se mi zdi responder pri preverjanju, kako so učenci razumeli novo snov, kot pri ponavljanju.

Kaj pa priprave? — Te so za pouk v naših razredih še posebno zahtevne. Besedilo, ki ga projiciramo z grafoskopom, je treba posebej pripraviti za slabovidne — z večjimi črkami — in za slepe — v Braillovi pisavi. Mnogo lažje bi bilo, če bi imeli na primer za matematiko že izdelane enotne naloge za vso Slovenijo, nekaj takega na primer, kot so sedanji testi znanja. Sicer pa ima responder nedvomno precejšnjo prednost: učenci uživajo pri pouku, saj pomeni zanje izredno popestritev in doživetje.

STROJ NE BO MOGEL NIKDAR ZAMENJATI UČITELJA

S pomočnikom ravnatelja, prof. Jožetom Karičem sva začela pogovor pri ugotovitvi, da se je v zadnjem času naselil v naših učilnicah dolgčas, ker je postal pouk šablonski. Pri resnici, da smo dvajset let skorajda pozabljali na pedagoško, in obetavnih zadnjih dveh letih, ko se je v šolstvu marsikaj premaknilo na bolje. Škoda, ki se nabira dalj časa, pa je kot usedlina, ki je ni mogoče izničiti naenkrat.

Pouk z responderji — pravi prof. Karič — je neka vrsta pismenega izpita. Pismenim izpitom pa se danes nikjer več ni mogoče izogniti, saj so uveljavljeni po vsem svetu. Edino objektivno merilo za preizkušanje znanja so, hkrati pa tako zahtevni, da jim marsikdo ni kos. Zdi se, da je naša šola vse premalo obogatena s tehničnimi pripomočki, ki pa postajajo otrokom vse bližji. Otroci se srečujejo s tehniko na vsakem koraku: doma imajo razne aparate in če jim približamo tehnične pripomočke v šoli, vsekakor povečamo njihovo zanimanje za delo in učenje.

Responder je prijetna popestritev — če ga pametno uporabimo, in zdi se, da se bo tak pouk tudi na naši šoli lahko uveljavil. Verjetno pa je, da je primernejši za redno populacijo kot za defektologijo — predvsem zaradi precejšnjih individualnih razlik med našimi učenci. V naš zavod prihajajo otroci z različnimi motnjami, saj je to edini zavod za slepe in slabovidne v Sloveniji. Težko je postaviti vse na enoten menovalec — responder pa prav to zahteva. Dobra stran pouka z responderji je, da otroke aktivira, povsem zaposli, teža pa se ob njem znajdejo manj uspešni.

Danes učitelji na splošno preveč dokazujejo otrokom, „da ne znajo“, v defektologiji pa je treba ravnati prav nasprotno: spodbujati vsakega in mu dokazovati da je uspešen, prisluhniti razpoloženju posameznika. Zgodi se na primer, da dobi otrok slabo novico od doma — po ves teden bo zamišljen. Treba ga je „zdraviti“ ali kot pravimo, individualno obravnavati. Defektologijo imamo predvsem

zaradi neposrednega stika z otrokom, zato stroj nikdar ne bo mogel v naši stroki zamenjati učitelja. Responder povečuje zanimanje za pouk, ne da pa tiste lepe bodrilne besede, ki jo naši otroci mnogokrat tako zelo potrebujejo.

UČENCI BI IMELI TAK POUK VSAK DAN ...

Ravnatelj zavoda Anton Kebe spodbudno napoveduje uspešnost novega načina pouka. Takole pravi: — Zdi se, da bo tudi v naši šoli pouk z responderji uspešen. Nimam pomislekov ob tem, da tak pouk ne bi bil koristen ob učencih različnih inteligenčnih zmogljivosti. S tem problemom se ubada že vsa leta tudi naša „navadna“ osnovna šola, ki sprejema vso populacijo. (Že 55% otrok smo zapisali med „mejne“ primere in jih vključili v posebne šole!) To je torej načelna stvar, splošen problem naše osnovne šole.

Responder je na našem zavodu prav tako mogoče uspešno uporabiti kot drugod: pouk intenzivira, razred ob tem delu zaživi, posebno koristen pa bo lahko pri delu v vzgojnih skupinah. Pouk z responderji seveda ni nova metoda, temveč primeren način, ki spodbuja k učenju in tudi manj zainteresiranega učenca zaposli in navduši. Za ta način pouka bomo skušali pridobiti tudi druge osnovne in poklicne šole v Jugoslaviji, kjer se šolajo slepi in slabovidni učenci.

Tudi prof. France Rožanec zatrjuje, da bo pouk z responderji v zavodu za slepe in slabovidne enako uspešen kot v drugih šolah. Zanimiva varianta responderja, ki omogoča tudi slepim in slabovidnim intenzivnejši pouk. Težave so zgolj tehničnega značaja — poudarja prof. Rožanec in nadaljuje: — Pri našem delu ni ovira to, da so otroci slepi in slabovidni. S slepoto se znamo spoprijemati. Vse, kar prihaja zraven — otroci z najrazličnejšimi motnjami — pa prinaša nove težave in dela naše delo garaško.

In kako so sprejeli nov način pouka učenci? Boža Potočnikova in Darinka Fiderškova sta nedvomno najbolj zgovorni deklici v šestem razredu. Takoj sta bili pripravljene razpravljati. Najprej sta

mi neustavljivo pripovedovali, kako prijetno je v njihovem zavodu: lepo vsak dan, zanimivo posebno pri uri „zgodovine“, ko poučuje prof. Rožanec in najlepše ob praznikih. — Kaj pa pouk z responderji? — sem ju komaj dohitevala. — Čudovito, — sta rekli. — Pravi nič, dolgočasno ni, tako hitro lahko odgovarjamo. Nič več ni treba čakati z nalogami v vrsti, da jih tovariš pregleda, tistim „počasnim“ pa mora še in še dopovedovati. Z responderji bi se učili vsak dan.

Seveda pa ravnatelj in učitelji ne mislijo čisto tako. Enkrat mesečno, takle pouk — so zatrjili. Otroci so bili tri dni pred demonstracijo pouka z responderji čisto iz tira. To je pomenilo zanje dogodek leta, pouk, pri katerem sploh ne utegne zavezati. Učno uro, ko ostajajo misli samo v učilnicah in si ne utegnejo privoščiti domišljijah potepanj zunaj šolskih tirnic.

O responderju za slepe so začeli razmišljati v tovarni Rog morda prav zato, ker imajo med zaposlenimi tudi slepega telefonista. Zamišljal, uresničena s sodelovanjem inž. Arseno Furlana, pa je prinesla v šolo na Langusovi cesti novo svetlobo.

MARJANA KUNEJ

Obljube in dinarji za šolstvo

(Nadaljevanje s 1. strani)

po vsej Sloveniji. Dilema je odpadla, ko smo določena območja priznali za manj razvita. Hitrejši razvoj manj razvitih predelov je v interesu bolj razvitih — ker od tam črpajo svojo delovno silo in tja prodajajo svoje viške. Toda naša podjetja nimajo volje širiti svoje objekte na manj razvita področja — ker manjka tam cest. Prav ceste so poleg elektrifikacije in vode tisto osnovno, kar bi naj republika kot celota prispevala za napredek manj razvitih področij.

Republiška izobraževalna skupnost je lani s svojimi sredstvi dopolnjevala proračun za šolstvo v 39 občinah, letos pa v 33 občinah. Več kot polovica občin v Sloveniji torej potrebuje denarno pomoč za šolstvo. Ostala področja — če štejemo zmanjševanje davkov kmetom — ostajajo prepuščena sama sebi. Cestni sklad SRS, vodno gospodarstvo, socialno in zdravstveno zavarovanje ter štipendije prispevajo le majhen deleček pomoči. Občine bi bilo treba nekako prisliliti, da bi svoja področja obravnavala kot celoto. Toda — niso še predvidena sredstva za izvajanje srednjeročnega načrta razvoja Slovenije. Torej bi se lahko zgodilo, da bi podjetja pritiskala na republiko, ker bi iskala bonitete zavoljo svojih vlaganj v manj razvita področja — republika pa ne bi imela dovolj sredstev.

Razprava o osnutku zakona je bila tehtna in ostra. Dotaknila se je sestave občinskih uprav — katere zaradi slabega finančnega stanja tudi kadrovsko slabijo. Zakaj ne bi preprosto združili občine, ki ne zmorejo živeti same? Vprašanje: „Razvita in nerazvita področja niso nastala danes, ampak so pričela nastajati že leta 1945. Kje smo bili ves ta čas?“

Predsednik Vinko Kastelic je predlagal stališča, v katerih je poudarjeno, naj bi prihodnji zakon zasledoval predvsem socialni razvoj nerazvitih območij. „Biti moramo toliko pravični, da zahtevamo, da morajo vsi Slovenci imeti enake možnosti za vstop v življenje.“ Na osnovi tega je predsedstvo sprejelo določena stališča, ki jih bodo konkretnje obdelali.

Sledila je dolga in trpka razprava o stanju našega zdravstva.

Zavoljo naraščanja cen komaj še sledijo sredstva materialnim izdatkom — dočim dobri zdravniki odhajajo v tujino tako zavoljo boljših osebnih dohodkov kot tudi zaradi sodobnejših pripomočkov za zdravljenje, to je za opravljanje svojega poklica.

O financiranju šolstva v letu 1971 je spregovoril predsednik izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti Ludvik Zajc. Med drugim je dejal: „Osebnih dohodkov bi se v šolstvu morali dvigniti za toliko, kolikor predpisuje zakon. Zakon se kot varianta lahko postavi samo v tem, da zmanjšamo obseg investicij, ne moremo pa pristati na znižanje standarda delovnih ljudi na področju prosvete.“ Za materialne izdatke šol se v prihodnjem letu predvideva 30% več kot letos — če bi vsi ti odstotki šli za modernizacijo učnega procesa, ne bi bilo dosti. Ako bi hoteli vse naše šole opremiti z najpotrebnejšimi učili za sodobno poučevanje, bi morali materialne izdatke povečati šestkrat. Iz leta v leto se povečuje tudi vpis — zlasti v srednje šole. To je pri predračunu treba upoštevati. Če pri investicijah in amortizacijah ostanemo na lanskih številkah — vendarle že presežemo stališča, ki jih ponuja izvršni svet. Ako bo denarja za šolstvo res tako malo, bo nujno: — ali uvesti šolnine za vse vrste šol, zmanjšati štipendije, zaustaviti investicije v šolske objekte — ali pa zmanjšati osebne dohodke prosvetnih delavcev.

S takšno gospodarsko politiko bi občanom vzeli interes za zbiranje samoprispevkov za obnovo šolstva — katerih bo po predračunih kar 30 milijard v naslednjih petih letih. Potem so tu še stari domovi za srednješolce, ki ne v pogledu kapacitet ne sicer več ne ustrezajo. Sedanjemu pedagoškemu kadru je tudi potrebna finančna pomoč za dokvalificiranje. (Po obstoječem zakonu morajo do leta 1972 imeti potrebno kvalifikacijo vsi, ki poučujejo na srednjih šolah.) Dobesedno: Brez povečanja sredstev lahko vzdržujemo obstoječe oddelke in obseg šolanja, ne da bi povečevali sredstva za štipendiranje, za investicije in amortizacijo ter za izvrševanje B programa (vrtci se lahko zidajo, ne bo pa vzgojiteljic): Ta obseg torej lahko zagotovimo s 702 milijoni N-din.

Če pa hočemo odpreti nove oddelke, več investirati, povečati štipendije, graditi srednješolske domove za dijake itd., potrebujemo 784 milijonov N-din, kar bi pomenilo 131 odstotkov.

Tajnik republiškega odbora Slavko Grčar se je zavzemal za to, da uskladimo osebne dohodke prosvetnih delavcev z dohodki v gospodarskih dejavnostih.

Ing. Jože Suvorov je dejal: „Na področju šolstva je o snovna napaka, ker nimamo enotne institucije, ki bi se ukvarjala s problemom šolstva od varstvenih ustanov do univerz res na znanstveni podlagi. Po najnovejših znanih podatkih imamo 14 institucij, ki se ukvarjajo s temi problemi.“

Iz razprave: „V šolstvu smo resnično na situaciji leta 1968. Zakaj potem govorimo, da je treba v šolstvo vključevati naše najspodobnejše in najboljše ljudi, če jim ne nameravamo zagotoviti tudi ustreznih osebnih dohodkov?“ Dalje: „Za boj proti osipu so potrebni strokovni kadri, dobri materialni pogoji, majhno število otrok v razredu, individualizacija pouka itd. Mi pa ne zagotavljamo sredstev niti za tako kvaliteto dela, kot je sedaj.“

NEŽA MAURER

Razstava o partizanskem šolstvu na Vipavskem

Letošnjega novembra so v avli kinematografske dvorane v Ajdovščini odprli razstavo NAŠA ŠOLA — partizansko šolstvo na Vipavskem. Na pobudo in ob sodelovanju vodstva temeljne izobraževalne skupnosti Ajdovščina je razstavo pripravil in postavil Goriški muzej — oddelek NOB, ki ga vodi kustodinja Lidija Krevelj.

Organizator te razstave je zbral potrebno gradivo v Goriškem muzeju, Slovenskem šolskem muzeju, Arhivu inštituta za zgodovino delavskega gibanja in v Muzeju ljudske revolucije Slovenije. Precej dragocenega gradiva sta prispevala kulturno prosvetna delavca Drago in Marija Pahor iz Trsta, nekaj pa so ga dobili pri nekaterih šolah na območju ajdovske občine. Vodstvo temeljne izobraževalne skupnosti Ajdovščina je zbralo precej gradiva o šolstvu na terenu te občine, vendar je to predvsem gradivo iz prvih po-

Na predlog navzočih je republiški odbor sindikata družbenih dejavnosti sprejel sklep, da bo predlagal izvršnemu odboru republiške izobraževalne skupnosti sprejem skupnega dokumenta, s katerim bo reagiral na sedanjo situacijo. Zahtevati je treba, da ohrani država samo čisto upravne funkcije, vse ostalo pa prepusti samoupravnim organom.

„Gospodarstva ne bo moč stabilizirati s par milijoni, ki bi jih prihranili pri šolstvu, prosveti pa bi s tem povzročili samo težave, saj bi bili mi prisiljeni zmanjševati obseg in kvaliteto šolstva,“ je dejal tovariš Ludvik Zajc.

Štirinajst dni kasneje — v sredo, 2. decembra — so republiška izobraževalna skupnost, predsedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti in njegov pododbor za šolstvo obravnavali predlog izvršnega sveta SR Slovenije o ekonomski politiki in izhodiščih za zbiranje ter porabo sredstev za kritje splošnih družbenih potreb leta 1971. Sem spadajo tudi sredstva za šolstvo v prihodnjem letu. O tej, za prosvetne delavce tako zanimivi seji, bomo našim bralcem poročali v naslednji številki.

NEŽA MAURER

VRTIČKARJI, REJCI MALIH ŽIVALI, LJUBITELJI NARAVE

NAROČITE REVIJO

Moj mali svet

KI JE NAMENJENA VAM

ČZP »KMEČKI GLAS«
LJUBLJANA
MIKLOŠIČEVA 4

Sestavni elementi vitrin in panojev, za katere je izdelal načrte arh. Matija Suhadolc, lepo dopolnjujejo prostor v avli in omogočajo v sorazmernem majhnem prostoru razstavljanje velikega števila eksponatov in podatkov.

CIRIL ZUPANČ

Utrinki iz Mannheima 70

ZAPISKI Z X. SEMINARJA
„MLADINA IN FILM“

Uvodoma naj velja opozorilo, da želijo pričujoči zapiski odraziti osebne vtise, pri čemer naj bi osebna gledišča prosto dopuščala nizanje impresij ter jih povezovala z razmišljanjem, ki ni nujno povezano zgolj z mannheimskimi dogajanjem, ali pa ob njih pride do izraza eno od mnenj, kakršnih je na takih

V prihodnji
številki:

Slovenski film ta trenutek

prireditvah mnogo. Najprej je treba nevesti, da potekata oktobra v Mannheimu malone vzporedno dve prireditvi: mannheimski filmski festival ter enotedenski seminar „Mladina in film“. Če je prva prireditev bolj srednjega pomena in je ne kaže primerjati s prvorazrednim festivalom filmov v Cannesu in v Benetkah, pa je mednarodno seminarско srečanje pedagogov in praktikov filmske vzgoje resnično prvovrstna delovna manifestacija. Deseto seminarско srečanje je bilo sicer jubilejno, toda potekalo je enako v polnem delovnem ritmu, kot pravijo, da poteka po skrbno urbaniziranem načrtu vsako leto.

Kaj je pravzaprav mannheimsko seminarско srečanje? Med-

narodni seminar, ki si je z dolgoletnimi izkušnjami izkristaliziral svoj vsebinski profil, ga uskladil z novimi ali najnovejšimi dogajanjem v filmskem svetu ter ga povezal z izobraževalno-pedagoško prakso nastopajočih in poslušalcev. Letos se je na X. seminarju zbralo več kot petdeset udeležencev iz petnajstih držav Evrope. Spričo tega, da mnogi niso znali nemško, je bilo treba poskrbeti za simultano prevajanje v angleščino in francoščino; taki seminaristi so lahko sledili prevedenemu besedilu s pomočjo slušalk. Težišče dela je bilo po eni strani spoznavanje novih filmov, po drugi pa razgovori o njih. Seveda je treba navesti tudi razgovore s posameznimi režiserji, predavanja in ne redko pogovore med posamezniki, ki so podaljšali razgredo obravnavanje še v „privatni čas“. Ta „privatni čas“ pa je bil kaj skopo odmerjen. Dopoldanski in popoldanski program sta bila sleherni dan tako natrpana, da po skupnem odhodu na kosilo ali večerjo kar ni ostalo nič prostega časa. Večji del X. seminarja je potekal v Domu mladine v Ludwigshafnu, sosedu Mannheima, do kamor se je dalo priti kar s tramvajem. Marsikdo je bil prvič v Ludwigshafnu, oziroma v Mannheimu, ne da bi si mogel ogledati dovolj zanimiv lokalni muzej v Ludwigshafnu ter pomembnejši „Reiss“ Museum v Mannheimu: preprosto ni bilo časa. Program pa je bil toliko zanimiv, razgovori živi, da ni bilo teženj po „špricanju“.

Tema letošnjega seminarja je

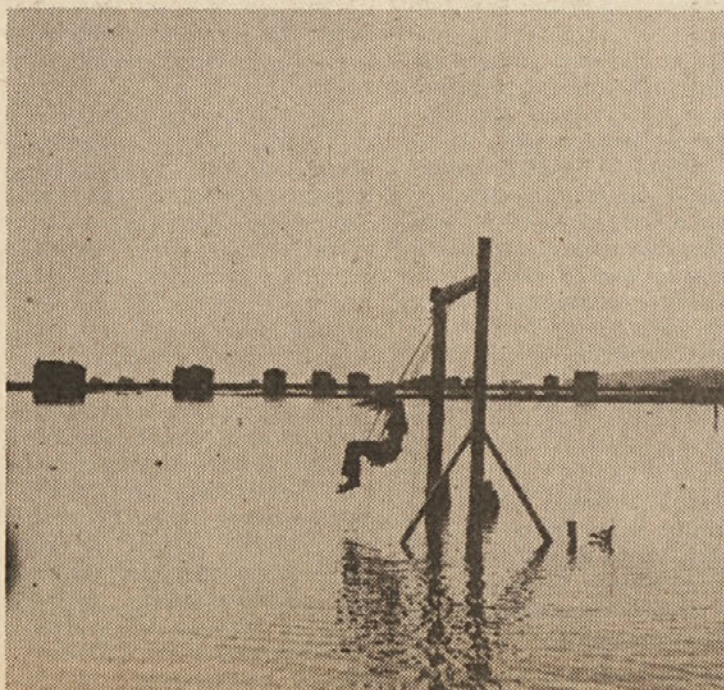

1970
5
PROSVETNI
DELAVEC

bila „drugi film“. Kaj je pravzaprav „drugi film“? Definitivnega odgovora ne bi mogli dobiti, saj je to, kar imenujemo „drugi film“ še v nastajajočem, razvijajočem procesu, torej nekaj, kar nastaja pred našimi očmi. Zaradi tega do „drugega filma“ ne čutimo tiste oddaljenosti, ki dopušča jasne formulacije, prečiščene ugotovitve ipd. Razgovori po seminarjskih skupinah pa so vendarle skušali vsaj v neki meri ugotoviti značilnosti „drugega filma“. Čeprav je treba ugotoviti, da filmski spored ni nudil samo filme, ki bi spadali v okvir „drugega filma“, pa je v večini primerov težil predstaviti „drugi film“. Ne glede na to, ali so bili taki filmi dolgometražni, kratkometražni ali risani, bi kot poglavitno lahko navedli naslednje: taki filmi so nastali zunaj producerskih hiš, zunaj običajnih ateljejev, oziroma brez družbene ali državne, oziroma privatnoproducerske subvencije. Pri tem smo bili izjema le Jugoslovani. Vsebinsko so ti filmi na-

perjeni proti obstoječim razmeram, proti obstoječi miselnosti, zato je razumljivo, da „novo“ ne more dobiti uradne podpore. S tem da je filmska kamera postala dostopna tako rekoč vsakomur (8 mm, 16 mm) in da za snemanje niso nujne bajeslovne denarne vsote, je filmski medij postal izpoved, dokument, prikaz, politični pamflet, revolucionarna zahteva v rokah ljudi, ki želijo spregovoriti na drugačen način. „Drugi film“ dosledno zavrača filmsko-producersko konfekcijo in konvencionalnost komercializma. Tudi zgodbarstvo jim je tuje. Lahko je „drugi film“ bliže dokumentarnosti (npr. o stanovanjskih razmerah v zahodni Nemčiji) ali pa je igrani film, ki po svoji učinkovitosti želi delovati „neprijetno“, seveda za tiste, ki so zagovorniki obstoječih razmer, predvsem pa problemsko. To problemsko pa je pri „drugem filmu“ pogosto izrazeno neposredno, npr. v intervjuju, pozna se vpliv filmarresnice. Igrani filmi pa so lahko tudi prežeti s simboliko, seveda ne v simbolističnem smislu. Pri „drugem filmu“ bi zaman iskali imena zvezdnikov, slavne režiserje, čeprav smemo iz teh vrst pričakovati v prihodnosti nove umetnike. Pri „drugem filmu“ ne moremo govoriti o določenem slogu ali celo o struji. Miselno pa se pozna, da so mnogi mladi režiserji ogrevani pri novi levici. Njihov poseg gre torej v družbeno strukturo.

Morebiti bi kazalo navesti kratko ilustracijo. Danec Christian Thomsen je posnel film „Revolucija“, kjer gre za politično gledanje na Zahodu, kjer je režiser podal ob ideji, da je treba socialno spremeniti svet, več primerov, zakaj lahko vzklije revolucija. Ob taki ideji pa je v filmu ostalo obilo idejnih nerazčiščenosti, chlapnosti, ostala

Prizor iz filma Karpa Acimovića-Godine „Gratinirani možgani Pupilije Ferkeverk“, ki je bil predvajan kot ilustracija jugoslovanskega prispevka na psvetu

(Nadaljevanje na 2. strani)

Film in spolna vzgoja

Živimo v času, ko se človek osvobaja premnogih spolnih zavor, katerih korenine iščemo predvsem v večstoletnem odnosu katolicizma do spolnosti. Mnogi tabuji, ki si jih je človeštvo nabralo skozi stoletja, so

Bergman se v svojih filmih loti tudi najbolj subtilnih problemov spolnih odnosov kot enega od osnovnih gibal človekovega obstoja

spolnost postavili skoraj v ilegalen položaj. In vendar je ta pre-

grešna cvetka človekove eksistence ves čas obstajala.

Prišlo pa je 20. stoletje, ko se je človek začel zavedati svoje spolnosti in se otesati privzgojenih predsodkov. Današnja sproščenost med mladimi ni slučajnost. Njeni začetki segajo daleč nazaj. Boj ženske, da si sama lahko izbira svojega partnerja in s tem tudi njena zahteva po popolnem spolnem življenju je obstajala ves čas. Ekonomska neodvisnost vse večjega števila žensk pa dopušča uresničitev tega pradednega sna. S tem pa se je znašel tudi moški v novem položaju. V spolnem življenju so začele najbolj subtilno odsevani vse ekonomske in družbene spremembe. In v trenutku, ko je spolnost prenehala biti le sredstvo za nadaljevanje človeške vrste, se je človek zavedel samega sebe v celoti. Spolno življenje je postalo najpopolnejša oblika predajanja sebe drugemu. S tem pa sta se tudi ljubezen in zakonsko življenje osvobodila ekonomske preračunljivosti. V ljubezni iščemo predvsem potrditev samega sebe, ki se kaže v spolnosti absolutnega dajanja in sprejemanja. Zato pa moramo pred-

vsem poznati sebe in svojega partnerja.

Ker pa je vzgoja skozi stoletja odtujevala človeku njegovo spolnost, so nastale deformacije in včasih celo anomalije v človekovem dožemanju spolnosti. Vse več je psihologov, seksologov in sociologov, ki se trudijo sodobnemu človeku pomagati prebroditi težave, ki nastajajo prav na prelomnici dveh pojmovanj spolnosti. Razvite dežele uvajajo v šole spolno vzgojo, obstajajo tudi poizkušni, da se prek TV, ki je pač najbolj množično sredstvo komunikacij, seznanijo mladega človeka tudi s to platjo življenja, v katerega vstopa. Namen tega je omogočiti ljudem popolno doživetje spolnosti in jim pomagati premagati zavore, ki jih povzročajo vzgoja, obremenjena s stoletnimi tradicijami. Človekov duh pa se osvobaja metafizičnega in pojmuje svojo spolnost kot danost, ki nam omogoča popolnejše in lepše doživetje ljubezni. Vendar konflikt med obema pojmovanjema obstaja, se kreše in zaostrojuje. Tabujev ni tako lahko odpraviti. Tudi človeku ni najlažje. Konflikti na tem področju so ostri. Zato tudi lahko razumemo tolikšno zainteresiranost znanosti za te probleme.

Vzporedno z znanstveniki žive tudi trgovci, katerih naloga

(Nadaljevanje s 1. strani)

pa je osnovna zahteva po socialno-družbeni preobrazbi. Ni povsem jasno, ali bi lahko k „drugemu filmu“ pristeli zahodno-nemški kratki film, ki s socialno ostrino pokaže na slabe stanovanjske razmere, na kasarniško gradnjo stanovanj brez zelenice, kar izziiva kritiko urbanizacije in nezadovoljstvo spičo socialne malobrižnosti do takih vprašanj. Med „drugi film“ kaže uspelo uvrstiti „Gratinirane možgane“ Acimoviča-Godine. V nasprotju s poprejšnjim dokumentarnim pristopom se tu srečujemo s kopicco domislic, ki jih je mlada igralska skupina iz Ljubljane z ironijo uperila zoper reklamni svet in potrošniško družbo.

Na splošno je treba ugotoviti, da je bil jugoslovanski film s pričakovanjem in s simpatijami sprejet, le Križnarjevi „Beli ljudje“ so ostali brez odmeva ali

pa so jih celo zavrnil. Največ priznanja je požel Rajko Ranfl z „Monstrumom“, kjer je s simboliko spregovoril o umetniku in množici, o umetniku in njegovih metamorfozah. Že razgovori z režiserjem so pokazali da spada „Monstrum“ med filme, ki so bili laskavi za našega režiserja. Ko se je nekaj dni zatem razvedelo, da je „Monstrum“ prejel nagrado (edino) med kratkometražnimi filmi na festivalu v Locarnu, so se vrstile čestitke, pa tudi interes za odkup filma.

Da je bilo med „drugim filmom“ tudi kakšen „zmeden“ primer, je pokazal zahodno-nemški celovečerni film, ki naj bi govoril o enakopravnosti žensk, o socialni enakosti in življenju v komuni. Kakor je vsaka od idej lahko sama po sebi zares aktualna, tako jo lahko režiserka brez obvladanja filmske obrti, in še posebej brez idejnih trdnih temeljev in ciljev kaj

hitro spelje – seveda nehote – v nasprotno smer od učinkovitosti. Ta film smo gledali na mannheimskem festivalu in še preden so prikazali polovico dolgovoznega filma, je bila polovica dvorane spraznjena. Revolucionarna mladina – pretežno ženska, slika Maa, moderno stanovanje v imenitni stolpnici, kjer se zbira ta mladina, prevažanje z mercedesom, ideje, ki imajo revolucionarno vsebino se vežejo skoraj s hipijevskimi, dekleta izjavljajo, da lahko živijo tudi lezbično življenje, samo da ne bodo odvisne od moških itd.

Seminarsko delo z razgovori o filmih je bilo na programu skoraj vsak dan. Pet skupin je načeloma obravnavalo ista vprašanja, vodja skupine pa je bil zadolžen, da je poletje poročal skupnosti seminarja. Živahno zanimanje okoli obeh jugoslovanskih filmov ni bila stvar kurtoazije, marveč resnično zanimanje, več poznavalcev jugoslovanskega filma se je živo zanimalo za Pulo, filmsko produkcijo in filmsko orientacijo pri nas. Seminarsko delo kakor tudi vse ostalo, vezano na srečanje „Mladina in film“ je bilo lahko za vsakogar bogata izkušnja filmskovzgojne prakse. Tako se samo po sebi ponuja, da primerjamo domača filmskovzgojna prizadevanja v okviru

slovenskega osredja z delom pri drugih. Kako pomirjujoča je lahko zavest, da kljub temu, da v celoti naše šolsko in izvenšolsko vzgojno delo pri filmu še ni na zadostni in zadovoljivi ravni, a so središčna prizadevanja dokaj enakšna ravni držav, ki se lahko ponašajo z dosežki na tem področju. Zlasti seminarsko delo pri nas ima vse pogoje, da razširi in učvrsti filmskovzgojno dejavnost. Da ni vse odvisno zgolj od organizatorjev, pač pa tudi od udeležencev, njihove pripravljenosti in odprtosti, potrjuje tudi X. mannheimski seminar. Na tem seminarju je Jugoslavija tudi izobraževalno-vzgojno lepo upoštevana, kar je lahko le posledica nekaterih dosežkov, nekega opravljenega dela. Izkušnje, ki so pridobljene na mednarodni ravni, so lahko zelo dragocene tudi za nas in za naše pogoje dela. UNESCO že živo čuti, da je potrebno načelno delo na filmskovzgojnem področju za vse predele sveta in se poteguje, da bi čim prej postavil osnovna izhodišča. Toda ustaljena praksa mannheimskega srečanja lahko kljub temu nadaljuje začrtano pot. Tu pa se vsakič odpirajo novi vidiki, ki so povezani z novostmi, ki jih prinaša film. Mannheim je torej mnogo več kot informacija o filmu.

IGOR GEDRIH

POPRAVEK

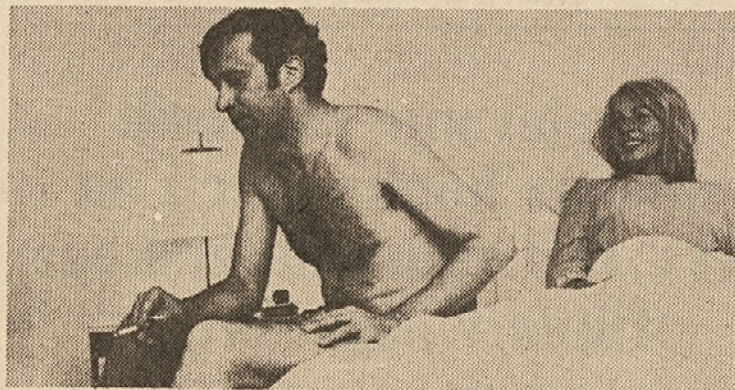
V prejšnji številki Filmskih beležk so nastale v članku o Buñuelu naslednje napmke: Narobe je ker mi ne dopušča navdušenje – pravilno – Kar mi ne dopušča... narobe Mirabeaujevemu romanu – pravilno – Mirabeaujevem... pri Buñuelovih mislih pa narobe – nepozabnega (čudežni svet nepozabnega) pravilno nepoznanega.

je, da poiščejo možnosti za zasluzek. Le-ti zlorablajo sodobno človekovo potrebo po vsestranskih informacijah o spolnosti in spolnem življenju. Na človekovi nevednosti si poizkušajo graditi bogastvo. Tako so časopisi in ekrani prenapolnjeni s ceneno plažo o seksu brez erotike. Obstajajo pa tudi resni poizkusi, da bi spolna vzgoja prek ekrana našla pot do mladega človeka. Tovrstno filmsko proizvodnjo lahko delimo v tri kategorije. Njen razpon sega od že znanstvenih poizkusov prek zlorabljanja znanosti za filmsko tržišče pa tja do spolzkih filmskih stvaritev, ki žele s tem privabiti gledalčevo radovednost.

Verjetno je do sedaj najbolj uspel švedski film Govorica ljubezni, ki skuša človeka seznaniti s frigidnostjo v zakonu, s spolnimi odnosi med istima spoloma, z masturbacijo, s spolnim odnosom med nosečnostjo, z ljubeznijo med starimi ljudmi in z različnimi oblikami spolnega življenja pred poroko in po njej. V filmu so skušali zajeti vsaj tiste probleme spolnosti, s katerimi se psihologi, seksologi in ginekologi v svoji delovni praksi najbolj pogosto srečujejo. Posebnost filma pa je bila v tem, da je bil ves film pravzaprav razgovor dveh seksologov – moža in žene, psihologa in ginekologa. Razgovor zakonskega para je potekal ob skodelici čaja v prijetnem vzdušju dneve sobe. S tem so onemogočili strokovnjakom neposredno dociranje s platna. Tako so postali bolj prijetni in človeški. Snov, ki so jo obravnavali, pa je postala zaradi tega tako vsakdanja, kot v resnici tudi je. Filmski vložki, ki

Film je bil pravzaprav švedski odgovor na film Helga, ki je pred dobrima dvema letoma pomenil pravo evropsko atrakcijo. Film je bil namenjen neposredni spolni spolni vzgoji. Zbudil je mnoga mnenja za in proti. Imel pa je resnično veliko napako: predvsem je poučeval. Tako neposredno, da je mnoge mlade ljudi odbijal. V svojem didaktično-racionalnem pristopu je premalo upošteval psiho mladega človeka. Film je prav zaradi te hladnosti premalo storil, da bi mlademu človeku omogočil lažje odtujevanje od privzgojenih tabujev in enostavnejše doživljanje spolnosti in ljubezni. Reakcije na film so bile pri nas in tudi v svetu precej neprijetne. Nastajale pa so prav zaradi pomanjkljive spolne vzgoje mladih, da se realno soočijo s sicer tako delikatnimi problemi. Prav to pa je pokazalo, da nosi pedagoški kader v sebi večje probleme in da niha med privzgojenim sramom (molčati o spolnosti) in nujo (govoriti o spolnosti). Zato je bil film Helga predvajan pri nas – ponekod – šolsko obvezno. Vendar brez priprave in razgovora po filmu.

V isto kategorijo lahko štejejo tudi film Popolni zakon, ki uporablja za svojo fasado Van de Velda ter nemškega znanstvenika, ki v beli halji in z grafikoni skuša dati kar se da malomeščanskemu tretiranju spolnosti tudi znanstveni značaj. In prav to koketiranje z znanostjo uničuje film in njegov namen. Čeprav je za naše pojmovanje odnosov med spoloma težko sprejemljiv, smo ga odkupili. Mogoče bo tudi komu v majhno pomoč in korist!?

Prizor, kakršnega najdemo zelo pogosto v filmih, ki odgovorno ali neodgovorno obravnavajo spolnost

so rabili za ilustracijo njihovih izvajanj, pa so v tem kontekstu dobili povsem vsakdanji prizvok. Čeprav je v začetku filma javnosti povedano, s kakšnimi sredstvi se je skušalo partnerje izločiti od filmske tehnike in jim omogočiti čim bolj spontano doživetje, je vsak posnetek pomenil utrinek iz arzenala lepega v spolnosti in erotiki. Kamera je uspela dočarati lepoto, pa čeprav je bil njen namen poučevati.

Mogoče nam pri spolni vzgoji lahko bolj pomagajo filmi, kot sta filma Zlatolaskine ljubezni Miloša Formana ali Šarm ali kako ga dobiti Riharda Lesterja. Dve veliki umetnini, ki soočata mlade ljudi s prvimi ljubezenskimi doživetji, lahko v pogovoru s pedagogom odpro in razrešijo marsikatero neznanke. Vendar le v primeru, če pedagog sam, iskreno in brez zavor sodeluje v tem pogovoru. To bi bilo za mlade važnejše in

Litje limonade ljudstvu

Kaj? Česa? Komu? Na ta tri vprašanja odgovarja naš naslov. Za kaj pa sploh gre? Ne veste? Za dr. Živago vendar. Za doktorja, ki je sprejel v svojo ordinacijo kar tretjino Ljubljancanov, jih prijel za žep, jih – zlasti nekaternice – očaral z globokim pogledom in jim kot terapijo ponudil olajšanje žlez solzivk in mehčanje sicer utrjenih src.

Ubogemu Pasternaku ne gre zameriti tega filma. Res je narejen po njegovem istoimenskem romanu, vendar je imel avtor že z romanom dovolj težav, pa naj mu jih povzročamo še s filmom?

Torej režiser!? Da, da, David Lean. Znamenit, soliden režiser. Ste gledali npr. Most na reki Kwai ali Lawrence Arabski? Seveda, seveda, torej specialist za vefilme? Vendar – v Mostu je nekaj Azije, v Lawrenceu je nekaj Arabije, v Živagu pa bore malo Rusije, če govorimo seveda o najsplošnejšem vzdušju filma.

Film je sicer preračunan za široko potrošnjo in glede tega so se producentu Pontiju kalkulacije povsem obnesle. Namensko je torej režiser filma povsem ustregel. Napravil je spretno mešanico sentimentalnih in bolj atraktivnih množičnih prizorov, nekaj cocktail, katerega pitje pa traja predolgo. Obrtno tehnično je film na primerni ravni, kaj več pa ne.

Potem pa glasba! Jasno, Larina pesem; to (Dr. Živago) je film, ki vam nudi Larino pesem, izredno, izvrstno, izjemno, popularno, prijetno pesem, skratka, ne vemo natanko, ali je pesem zaradi filma ali film zaradi pesmi.

Pa tudi igralci so tu: zvezdniški Omar Sharif kot dr. Živago, pesniško nihajoča duša med dvema ženskama; človek, ki je „pomotoma“ padel v revolucijske razdore. Pa obe ženski – nežna in simpatična Tonja (Geraldine Chaplin), Živagova žena, tender child srednje igralske kvalitete; nato bolj impulzivna in živahna Lara (Julie Christie), ki je bila prav dobra, a smo jo videli že boljso. Nazadnje še moški: Komarovski (Rod Steiger), Larin zapeljivec, spletkar in spretnož – po igri med boljšimi v filmu, soliden, a ne izvrsten. Strelnikov (Tom Courtenay), revolucionarni fantast in fanatik – igralec se je bolj trudil kot uspel – končno še skrivnostni Živagov brat (Alec Guinness), ki je uspel tudi mali vlogi vlititi veliko veljave.

No, epidemija, ki jo je povzročil in zdravil dr. Živago, je mimo (vsaj v Ljubljani). Blagajne ne tulijo več, če pa bodo spet začele, je odgovor na vprašanje: „Kaj hočete, blagajne, še od nas?“, kar na dlani: Dr. Živaga et consortes.

In slednjič: če ljudje radi prisostvujejo litju limonade (k litju sta uspešno prispevala reklama in „firbec“), zakaj bi to zamerili? Res, da smo videli že dokaj boljših filmov, vsekakor pa še več slabših; tako pripada Dr. Živagu skoraj zlata sredina komercialnega umetništva.

ANDRIJAN LAH

bolje kot mnogi filmi, namenjeni spolni vzgoji, ki pa ostanejo brez pravega odmeva.

Seveda pa je pri tem zopet važno, kdaj in komu se kaj nudi. Starejšemu mladincu pomenita Bergmanov Molk ali tudi Sram ali Bunuelova Lepotica dneva katarzo, lahko pa je film zanje še večja psihična obremenitev. Vse je odvisno od okoliščin, v katerih se film sprejema in oblikuje odnos do njega. Te okoliščine pa lahko oblikuje pedagog. Seveda pa pri tem ne sme ponoviti napake, ki so jo naredili ustvarjalci Helge. Ne sme poučevati, ne sme razlagati ali avtoritativno braniti svoje stališče pred mladimi. Skupaj z njimi mora pač odkriti njihovo pot do razrešitve te uganke, do oblikovanja njihovega lastnega odnosa do spolnosti.

Ob koncu je potrebno še omeniti nekaj filmov, ki so nastali prav iz komercialne potre-

be po izkoriščanju obstoječega zanimanja za spolnost. To so zgodovinski prikazi spolnosti (Pridi, pridi ljuba moja – nemški film), filmske limonade (Bora, Bora – itd. fran. koprodukcija). Ti filmi žele predvsem zabavati. Vendar je precejšnja razlika med obema filmoma. Če režiser Rolf Thiele v filmu Pridi, pridi ljuba moja ironično prikaže odnos do spolnosti predvsem skozi prizmo nemške zgodovine in s tem zmanjša ali celo demitizira „spolnost“ našega desetletja, pa film Bora, Bora prav nesramno zlorablja nake sodobne ugotovitve, je v zvezi s seksom in zakonom. Neodgovorno in s pomanjkanjem okusa jih vpleta v kar se da slab film.

Pedagog bo pri spolni vzgoji tudi v Sloveniji pogosto posegel po filmu kot najbolj učinkovitem sredstvu informacije. Ven-

(Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje s 3. strani)

dar je potrebno upoštevati, da so naši uvozniki IZGUBILI MERILA ZA ETIČNO IN ESTETSKO VREDNOST filmov. In ker prihajajo tako imenovani filmi uporabni za filmsko vzgojo iz skandinavskega in nemškega tržišča ter imajo v zahodni Evropi izredno visok obisk, jih kupujejo predvsem zaradi predvidenega zaslužka, ne pa zaradi vzgojnih namenov. Pedagogi so

prisiljeni, da sami opravljajo selekcijo. Predvsem se je potrebno zavedati, da je ekonomska in socialna struktura naše družbe drugačna in da je zato lahko spolna vzgoja ob filmu z izrazito malomeščansko miselnostjo (teh je največ) prej oblikovane novih zavor, če ne celo korak nazaj pri oblikovanju sproščenega in iskrenega odnosa do spolnosti, to je do samega sebe.

MIRJANA BORČIČ

X. MUZA

X. MUZA je mednarodna filmska prireditev, ki dobiva za razvoj otroške in mladinske filmske ustvarjalnosti vse večji pomen. Pobudnik in glavni organizator je UNESCO center Film in mladina. Prireditev pa potuje iz kraja v kraj. Vsakič je gostiteljica druga dežela. Letos smo bili gostitelji Jugoslavlani.

Na natečaju lahko sodelujejo otroci do 16. leta, mladinci do 20. leta in študentje visokih šol pedagoške smeri. Filmi ne smejo biti daljši kot 30 minut, morajo biti brez komentarja in dialogov, posneti so pa lahko v vseh filmskih tehnikah. Natečaja se je letos udeležilo le 12 dežel iz 3 kontinentov.

Namesto kakršengakoli članka o začetku delovanja filmske sekcije

LJUBITELJI FILMA

Ustanovitev filmske sekcije

Naša šola je ena najuglednejših srednješolskih ustanov. Njeni dijaki so vedno pokazali veliko delovno vnemo, samostojnost in organizacijo. Čutili so potrebo po sprostitvi v izvenšolskem delu in so s svojimi dejanji dajali še lepšo luč slovesu šole.

Na naši šoli deluje nekaj vnetih kino-amaterjev, od katerih nas je nekaj včlanjenih v filmske klube izven šole. Čutili smo, da je možnost za širše delovanje, za večjo izmenjavo mnenj, idej, pomoči, v skupnih shajanjih na naši šoli. Spoznali smo tudi, kakšno korist bi imela ob tem šola sama (proslave, poučni filmi, organizacija srečanj, predavanja). Zbrali smo se in s svojimi željami, prizadevanji dosegli ustanovitev, toda delo bo resno; to ne bo le sekcija "starih" amaterjev naše organizacije, v naše vrste vabimo vse, ki jih zanima naš program, delo.

Organizirali bomo tečaj za tiste, ki bi radi spoznali ravnanje s kamero, projektorjem, montažo, ki bi radi zvedeli, kaj sploh so: kamera, projektor, sestava filma, ideja, tehnika snemanja itd.

Želimo si vseh, toda predvsem mladih iz I. in II. letnikov, da bodo v interesu šole delovale naše mlade moči, tudi po izstopu sedanjih članov. Le tako bo šola lahko z razumevanjem pomagala naši sekciji, pričakovala uspehe, mi pa bomo s svojim uspehom bliže cilju.

V sekciji bomo poleg tega imeli predavanja o zgodovini filma, o vsebinski tematiki filmov. Imeli bomo tudi pogovore z vodilnimi filmskimi delavci, dodatna strokovna predavanja, najvažnejše pa je, da bomo predvajali najboljše jugoslovanske in tuje 16 mm filme, filme z amaterskih festivalov (nagrajena) in filme naših šolskih amaterjev. Po predavanju pa bo sledil pogovor o filmih. Povabili bomo tudi ugledne kritike, ki bodo vodili razgovor. Mislimo, da bo to privabilo mlade v našo sredino. Pravtako bo v sklopu sekcije idejni sestanek (15-20 min.), kjer bomo izmenjali ideje, dajali predloge za filme, ki jih bi še radi videli, razlagali misel svojega filma itd. Želimo si tudi za določene filme svoj igralski kader, zato vabimo dijake, ki jih veseli, ki bi bili pripravljeni sodelovati, da se nam pridružijo. Vsi, ki bi radi prinesli svoje spise za scenarij, naj se nam tudi pridružijo. Naj dodam, da si želimo vsi tudi, da bi s svojim delom dali ton šolskim proslavam, da bi radi posneli poučne filme, skratka vse kar je napisanega izdaja našo veliko željo po uspehu in razumevanju šolskega vodstva. Res je koristno in z marljivim delom in organizacijo bo vse steklo. Filmsko kolo se bo zavrtelo. Tedaj bosta veselje in vnema še večja.

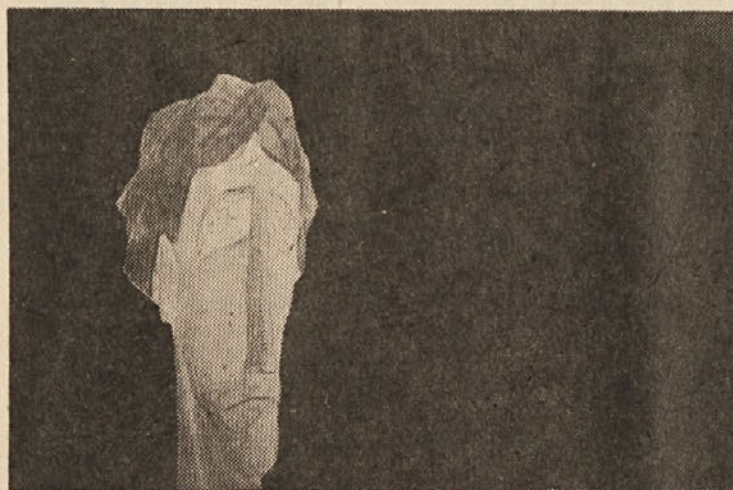
Obljubljena je tudi vsa pomoč "Kino Zveze Slovenije" in ljubljanskih klubov. Tudi "Mladinec" nam obljublja prostor za nekatere objave o uspehu kritik, v informatorju pa bomo objavljali poročila, sklepe itd.

Vabimo vas, vse, da pridete na naš ustanovni sestanek, o katerem vas bomo še obvestili. Želimo si tudi vaših idej.

Vsi, ki jih stvar zanima, a ne morejo priti, naj se zglasijo v III. c. l. tuma.

"MLADA" Kino sekcija

Likar Igo

Slika je iz amaterskega filma „Gramofon“ avtorja Zdravka Papiča, dijaka šole za oblikovanje v Ljubljani

Vsaka dežela lahko pošlje le pet filmov.

Filmi so bili igrani, dokumentarni in animirani. Od reportažnih zapisov pa tja do pravih eksperimentalnih biserov.

Mladi ustvarjalci povsod po svetu obvladajo filmsko govorico. Z njo uspejo izraziti sebe in svojo občutke, s tem pa svoj odnos do sveta. Njihova kamera je osebna, čeprav obstaja med njimi nekaj skupnega. Vsi odklanjajo vplive drugih panog umetnosti na film. Množična komunikativna sredstva jim omogočajo seznanjenje z avdiovizualno percepcijo sveta, ki pa je postala del njih samih. Zato so njihovi filmi predvsem filmični. Ne razlagajo, temveč s sliko in zvokom pripovedujejo dejstva in nam zato omogočijo doživetja, ki so po intenzivnosti skoraj enaka doživetjem v naši vsakdanjosti.

Ta nespretnost in njena filmska podoba sta bili zapaženi tudi pri filmu 2 x belo, ki je nastal v Kranju, v skupini kranjskih kinoamaterjev. V svoji zvrsti (otroški film do 16 let) je prejel prvo nagrado prav zaradi izredno senzibilnega filmskega pristopanja k temi.

Posebno pozornost je v kategoriji filmov do 20 leta dosegel švedski film o vojaku brez dela, ki z liriko in humorjem kaže zaželeno vizijo sveta.

Veliko nagrado Grand prix pa je prejel danski film Happenings, ki na klasičnem formatu 8 mm dosega skoraj že poklicno dovršenost. Pri tem pa filmski izraz in svežina pristopa k temi prav nič ne trpita.

Prireditev X. MUZA 1971 bo na Švedskem. Upajmo, da bodo slovenski otroci, saj že tretje leto nosijo domov nagrade, tudi tokrat uspeli.

M. B.

Urejevanje različnih nivojev komunikacij na XIV. festivalu amaterskega filma v Jugoslaviji

10. in 11. oktobra 1970 je bil v Klubu poslancev v Ljubljani XIV. festival amaterskega filma Jugoslavije. Prikazane filme je izbrala žirija, ki so jo sestavljali: Vladimir Škarica, Marjan Mahar, Mako Sajko, Bogdan Gjud in Miha Brun.

Festivalski odbor je navedel nekatere splošne osnovne ugotovitve: da se končuje obdobje, ko so imeli eksperimentiranje in iskanje novega za edini cilj amaterskega filma, ki naj s tem rešuje domnevno krizo poklicnega filma, zahtevana je bila eksaktna tehnika, v nobeni točki pa se ne omenja nove mož-

nosti oziroma novih konceptov amaterskega filma.

To omejevanje je bilo očitno pri podeljevanju nagrad in predvajanju filmov. Tako je bilo na festival poslanih 149 filmov, v štirih urah pa jih je bilo predvajanih samo 17.

Polovico časa predvajanja so zavzeli filmi slovenskih amaterskih veteranov; njihovi filmi so se odlikovali samo po eksaktni tehniki. Takšno festivalsko onemogočanje, da bi videli nove filme, se bo nedvomno samo onemogočilo.

Nuša Dragan

NIZJA STOPNJA:

VELIKI K TOŽI MALI K

Oddaja je namenjena ponovitvi pravopisnih pravil o rabi velikih in malih črk. (Z veliko začetnico pišemo prve besede v stavku, rojstna imena in priimke; imena vasi in mest, članin in rek).

Odveč in dolgočasno bi bilo, če bi se ustavljali samo pri pravih, ki ste jih v šoli že nešteto krat ponovili pa jih je vpraksi velikokrat vseeno težko izpeljati, saj imamo tudi sestavljena imena – lastna in krajevna imena, izmišljeno ime (pseudonim), prilastek, ki označuje poklic, čast, sestavljenke iz dveh, treh ali več besed itd. In ob vsem tem nastane lahko pri šolski in pri domači nalogi precejšnja zmeda, posebno v nižjih razredih osnovne šole. Prav zato je pravilo o rabi velikih in malih črk v naši oddaji poenostavljeno in avtor pripoveduje zgodbo, ki se godi pred

SREDNJA STOPNJA:

NOVA GORICA

Tudi sami bi lahko napisali svoje vtise o mladem mestu – Novi Gorici, svoje spomine in občutja. Pa smo si mislili: čemu? Čemu utrujati pero, ko pa je bilo vse o tem lepem in ljubeznivem mestu že tolikokrat napisano? Prepišimo torej – za primer, članek iz DELA natisnjen 6. julija 1965: „Utrip novorojenega mesta.“

Pred dvajsetimi leti je bila Nova Gorica samo pojem. Široka magistrala se je začnela v praznem in se stekala v prazno. Razrita zemlja, blato, star opekarna „Frnaža“, nekaj hišic in pokopališče – to je bilo vse. Mladinske in frontovske brigade so gradile in neomajno zaupale v skupni cilj, da bo tu stalo novo mesto. Danes Nova Gorica že živi življenje novega mesta.

Devet let nazaj je stala v Novi Gorici samo občinska zgradba in šest stanovanjskih blokov. Človek je imel vtis, da je to mesto nekakšna umetna tvorba, ki ne bo nikoli prav zaživelo.

Zdaj se je Nova Gorica presenetljivo spremenila. Zrasle so nove sodobne stanovanjske zgradbe, nove ulice, zrasla pa so drevesa v parkih in vse mesto se kopa v zelenju in rožah. Po ulicah in okrog hiš je živo. Danes ima mesto že 8500 prebivalcev, in vsak dan jih je več. Malo-obmejni promet je odprl meje in tako srečuješ na cestah ljudi in avtomobile stare Gorice. Mesto dobiva značilen, samosvoj utrip.

Prebivalci Nove Gorice so prišli iz vseh vetrov. Največ se jih je priselilo iz območja občine. Po številu priseljenih sledijo Ajdovščina, Ljubljana, Tolmin, Italija, Koper in obalne občine, Idrija in končno Maribor ter Murska Sobota.

Če izvzamemo Solkan, ki je postal del novega mesta, Nova Gorica skoraj nima starih prebivalcev. Zadržana leta je prišlo v mesto veliko izobražencev: inženirjev, ekonomistov, zdravnikov in profesorjev. Večinoma so to mladi ljudje. Po

4. decembra ob 9.05 I. program
4. decembra ob 14.05 II. program

sodiščem. V njej nastopajo poleg sodnika, učencev osnovne šole in učiteljice še veliki K in mali K.

Pravilo o rabi velike in male začetnice bomo izpeljali iz igre. Učenci so si to igro izmislili doma v nedeljo popoldne. Vadili so se za šolsko nalogo, a jim je postalo pri vaji dolgočasno. Pričeli so pisati z veliko začetnico vse, kar imajo radi (čokolada, malinovec, kostanj, kruh), z malo začetnico pa so pisali vse, česar nimajo radi) celo ime in priimek Rozika Kajzar so napisali z malo začetnico).

Vse to bi še šlo, saj je bila kar zabavna igra, le da ne bi prav tako pisali tudi pri šolski nalogi.

To veliko zmedo bomo skušali med oddajo „Veliki K toži mali K“ urediti in tako s poslušalci v razredu pravopisna pravila ponoviti.

8. decembra ob 9.05 I. program
9. decembra ob 14.05 II. program

vsod po uradih srečuješ mlade obraze.

Prebivalci, ki so prišli iz vseh vetrov, še niso med seboj povezani. Še vedno so si precej tuji. Družabno življenje komaj tli. Sociološka raziskava kaže, da tri četrtine prebivalcev preživlja svoj prosti čas v ozkem krogu družine in se počutijo družbeno osamljeni. Vsaka četrta družina sploh nima nobenih stanovanjskih in družbenih stikov z drugimi družinami.

Na novih zgradbah v mestu se vzdigujejo neštete televizijske antene, ki lovijo kar tri TV programe. Vsak večer se prižbe v stanovanjih 2500 televizijskih sprejemnikov. Skoraj na vsakega četrtega odraslega prebivalca pride avtomobil. Tak osebni standard najbrž pogojuje dejstvo, da v Novi Gorici živijo predvsem visoko kvalificirani ljudje in da je živahno razvit maloobmejni promet. Vendar vse kaže, da zgolj osebni standard še ne pomeni popolnega zadovoljstva. Večina mladih strokovnjakov, s katerimi smo govorili, pogrša v Novi Gorici več kulturnega, družabnega življenja.

Ljudje s podeželja pravijo, da imajo Novogoričani vse na krožniku: dobijo novo stanovanje, okoli in ceste jim ureja komunalno podjetje, komunalna vzorno skrbi za parke in nasade, skratka, s skupnimi zadevami nimajo takih skrbi, kot jih imajo manjši kraji, kjer kljub pripravljenosti ne morejo urediti niti najnujnejših krajevnih potreb.

Očitek občinov iz drugih manjših krajev je torej po svoje upravičen. Čeprav so ponosni na Novo Gorico, ki postaja njihovo središče, jih ta razlika peče. Tudi na občinski skupščini so nam povedali, da so že sklenili nameniti v prihodnje več sredstev za podeželje in pustiti središče malo ob kraju.

Pred leti si v Novi Gorici samo tu in tam srečal otroka. Zdaj odmeva njih vrišč po parkih in igriščih med novimi poslopji. Raste nov rod, ki

NIZJA STOPNJA:

4. decembra ob 9.05 in 14.05
VELIKI K TOŽI MALI K
11. decembra ob 9.05 in 14.05
BRKONJA ČELJUSTNIK
18. decembra ob 9.05 in 14.05
KDO POTREBUJE POZIMI NAJTOPLEJŠE OBLAČILO
25. decembra ob 9.05 in 14.05
RITMIČNI IN MELODIČNI ODMEV
8. januarja ob 9.05 in 14.05
MODRA PUŠČICA
15. januarja ob 9.05 in 14.05
TAŠČICI

SREDNJA STOPNJA:

1. in 2. decembra
KAKO SMO DOBILI ZEMLJEVID
8. in 9. decembra
NOVA GORICA
15. in 16. decembra
SPOZNAJMO RONDO
22. in 23. decembra
TURKI NA SLOVENSKEM
29. in 30. decembra
PRAVLJICA O TAM IN KAM
5. in 6. januarja
SOL
12. in 13. januarja
S PESMIJO LOVIL SEM SREČO

bo imel svoje korenine v tem mestu, rod, ki bo s skupnimi igrami, s šolanjem na istih šolah, z mladostno ljubeznijo, s sanjami in skupnimi

VIŠJA STOPNJA:

ALI SE VRSTE SPREMINJAJO

Za prvega pravega pionirja evolucijskega nauka običajno smatramo Francoza Lamarcka, ki je deloval okoli leta 1800 in postavil prvo kompletno razvojno teorijo. Žal je bila ta teorija idealistična, saj je vanjo vpletal tudi faktorje, kot so fluidi, prirojena težnja in podobno. Danes vemo, da igrajo tudi drugi, materialni faktorji, ki jih je Lamarck smatral za pomembne – raba in neraba organov – povsem drugačno vlogo, kot pa jim jo je pripisal avtor.

Sredi 19. stoletja pa je znanstveni in laični svet razburil s svojo razvojno teorijo Darwin. Njegova teorija sloni predvsem na dveh faktorjih –

19. in 20. januarja
TILLOVE DOGODIVŠČINE V GLASBENEM ZRCALU

VIŠJA STOPNJA:

1. in 3. decembra
POSPEŠEVALNIKI
8. in 10. decembra
KAKO JE NASTAL DARWINOV RAZVOJNI NAUK
15. in 17. decembra
REALIZEM, NOVA SLOVOVNA SMER PRINESE TUDI NOV NAČIN IZRAŽANJA
22. in 24. decembra
UTOPIČNI SOCIALIZEM
29. in 31. decembra
PRAVLJICA ZA ALEŠA
5. in 7. januarja
DOZOREVANJE IN LJUBEZEN
12. in 14. januarja
Verdi: AIDA

NENAVADNI POGOVORI:

2. decembra
TUDI OTROKU NI VEDNO LAHKO
14. in 16. decembra
KAR HOČEŠ ŽETI, MORAŠ TUDI SEJATI
28. in 30. decembra
ČE SE MAMA RAZJEZI, BI NAJRAJE UŠEL OD DOMA
11. in 14. januarja
DOLGI LASJE – KAMEN SPOTIKE

cilji ustvaril novo povezanost – povezanost, kakršna je družila mladinske brigade, ki so udarile temelje temu sončnemu mestu.

8. 12. ob 14.05 II. program
10. 12. ob 9.05 I. program

**KDO POTREBUJE POZIMI NAJTOPLEJŠE
OBLAČILO**

Narava se pripravlja na zimo, na spanje, na počitek. V naši oddaji vas zanimajo živali. Kako so se pripravile nazimo? S toliščo in s toplejšim kožuščkom. da jih ne bo zeblo. Nekatere živali bodo zimo prespale. Polhi, ježi, hrčki spijo tedne in tedne, brez hrane in vode, vse hladno obdobje v otrplosti. V tem času njihova telesna temperatura pade, pre-

snova zastane, srčni utrip je počasen, tudi dihanje je počasno in nepravilno. Medvedu nimajo pravega zimskega spanja, pri njih se ne izvrše takšne spremembe v telesu. Čez zimo se le bolj držijo v brlogu in žive na račun podkožne tolišče.

Tudi o medvedu se bomo pogovarjali, o volku, srnah, zajcih, pticah in niti na ribe ne bomo pozabili.

SREDNJA STOPNJA:

15. decembra ob 9.05 I. program
16. decembra ob 14.05 II. program**SPOZNAJMO RONDO**

Ni še dolgo tega, ko smo mislili, da je rondo zelo zapletena glasbena oblika, ki jo je težko predstaviti mladim poslušalcem. V naši oddaji se bomo približali tej obliki ob aktivnem sodelovanju učencev. Naj-

prej bodo skušali sami ustvariti preproste primere ritmičnega in melodičnega rondoja, nato pa bodo spoznali to obliko še v delih velikih glasbenih mojstrov.

VIŠJA STOPNJA:

15. decembra ob 14.05 II. program
17. decembra ob 9.05 I. program**REALIZEM NOVA SLOGOVNA SMER
PRINESE TUDI NOV NAČIN IZRAŽANJA**

Družbeni pretresi ob revoluciji 1848 in nezadržni gospodarski razcvet tudi kot posledica velikega tehničnega napredka so seveda povzročili, da se je spremenil način gledanja na svet, s tem pa tudi način izražanja. Proces ni prav nič preprost; nova družbena misel je nalsedeek intenzivnega in tako rekoč sodanega napredka v vseh področjih družbenega življenja, ne samo v gospodarstvu in tehniki. Razcvet filozofije, začetek številnih novih znanstvenih prizadevanj, spremenjene vrednote v družbi, vse to je peljalo k naglim menjavam vodeče plasti v družbi: težnje po obveščanju in omiki tudi preprostih ljudi so počasi rasle k žetvi – tudi mali človek, še nedavno plebejec se je jel zavedati sebe. Naglica v oblikovanju novih spoznanj in v spreminjanju življenjskih navad z vstopanjem novih družbenih plasti v dejavno družbeno življenje – vse to je razumljivo pripeljalo do potreb po novem načinu oblikovanja sporočil.

Slogovna menjava velja za vse vrste besedil. Zdi se, da je treba tokrat iskati pobudnika spremembe v drugi slovstveni vrsti kakor doslej. Torej ne več v najbolj zahtevno oblikovanih besedilih, v umetnostni besedi, marveč najprej v množici vsakdanjih obvestil javnega obveščanja. Po objavi ustave 1848 zlasti še v številnih pravnih obvestilih, potem v poljudnih strokovnih knjigah in v znanosti. Za del teh besedil (zlasti za pravna besedila) je po eni strani značilna suha logičnost, druga besedila pa spet presenečajo s posebnostmi vrste umetelnosti, ki s posebej izbrano zgradbo stavka vidno združuje pripoved o dogajanju z jasnim izrazom pripovednikovega odnosa do te pripovedi. Povezanost splošnega, zunanega, objektivnega s posebnih je bila v realizmu podlaga za tisto značilno večplastnost gledišč, brez katere si sodobnega današnjega slovstva niti misliti ne moremo.

NIŽJA STOPNJA:

MODRA PUŠČICA

Andersenov nagrajenec Gianni Rodari je napreden italijanski pisatelj. Rodil se je 1920. leta. Dokončal je učiteljske in nekaj časa poučeval, potem pa je bil novinar pri glasilu komunistične partije Italije „Unita“. Kot novinar je leta 1948 začel pisati za mladino in si je kot mladinski pisatelj pridobil lep ugled ne samo v Italiji, pač pa tudi po svetu.

Pri Mladinski knjigi v Ljubljani je leta 1967 v zbirki Biseri izšla nje-

NIŽJA STOPNJA:

25. decembra ob 9.05 I. program
25. decembra ob 14.05 II. program**RITMIČNI IN MELODIČNI ODMEV**

Vsa oddaja temelji na odmevu, kakor ga slišimo v naravi.

Otroci gredo s stricem v gozd pogledat, če imajo srne dovolj hrane. Ko so že v gozdu, kličejo Klemna, ki je že nekje pred njimi. Začudijo se odmevu: Klemen–Klemen–Klemen. Tako se jim je kar sama ponudila lepa igra. Avtorica naše oddaje, Breda Oblak, to igro izkoristi in pritegne otroke okoli sebe in poslušalce ob sprejemnikih, da enako-

merno ploskajo in poslušajo prav tako enakomeren odmev. Da jih ne bi v snegu zazeblo, nekajkrat poskočijo, nekajkrat zaploskajo in tako nadaljujejo z igro z odmevom in preidejo na pesem: Zima je prišla, sneg leti z neba. Eni otroci pojejo, drugi so odmev.

Druga pesem je Križ, kraž, kralj Matjaž. Igro z ritmičnim in melodičnim odmevom nadaljujejo.

SREDNJA STOPNJA:

22. decembra ob 9.05 I. program
23. decembra ob 14.05 II. program**TURKI NA SLOVENSKEM**

Spominov na Turke je v naši narodni pesmi in v starejši literaturi vse polno, saj je to snov, ki je pisatelj zaradi svoje dinamike, posebno privlačevala. Kaj pa o tem pripovedujejo zgodovinski viri in kakšni so bili ti turški vpadi na naša ozemlja, pa govori naša oddaja.

Dedek, ki prebira dnevne novice v časopisu vedno mramra: Ko Turki, ko Turki! – Vnuk ga pobara, zakaj ima to vedno na jeziku, in dedek, ki zna pripovedovati tako živo, da se vnuku kar lasje ježijo, mu pripoveduje o turških vpadih. Najprej na kratko pove od kje so Turki in kako so si ustanovili svoje carstvo, nato ga popelje skoraj 600 let nazaj, ko se je turško kopito prvič zarilo tudi v slovenska tla. Središče ob Dravi in Ptuj sta bila prva oropana in zažgana. Kmalu zatem so bili Turki v Belfi krajini pa v Kočevju, Ribnici in tudi pred Ljubljano so se oglasili. Vendar so bili to šele prvi poizvedovalni pohodi, kjer so spoznali naše kraje, kasneje so celo vedeli za praznike, ki jih ljudje praznujejo in so tako večkrat iznenada napadli ljudi na sejnih ali v cerkvi, ko jih je bilo največ skupaj.

Odpora pa naši ljudje niso nudili skoraj nobenega. Ogrski vitez Ivan Hunjadi in kasneje Matija Korvin sta imela večjo oboroženo vojsko. Ljudje so si pomagali sami z utrdбами okrog mesta ali utrjenimi cerkvami, vendar pa je bilo v sužnost odpejanih mnogo ljudi, saj so se Turki

vedno pojavili kar iznenada. Sele kasneje, ko so se začeli obveščati s kresovi, so se Turkom laže umaknili.

Leta, ki so minila v znamenju vrhunca turške sile, so s krvavimi črkami zapisana v našo zgodovino. Vsi napadi so bili tako uničevalni, kakršnih prej še zlepa ni bilo. Ljudi so utapljali ali drugače morili, krepke fante so vozili s seboj in jih vzgajali za janičarje: povsod je bilo na kupe mrtvih ljudi in nikogar, ki bi jih pokopal. Tako je nastal smrad, ki se je širil, da ga ljudje niso mogli prenašati. Vendar pa so jo tudi Turki enkrat slabo odnesli. Naši ljudje so se otreli nepremagljivemu strahu pred njimi in so jih dočakali pripravljeni. Sam paša se je z odličnimi Turki skril med ujete kristjane, da ga ne bi našli in da bi si rešil življenje, a so ga odkrili in poslali ogrskemu kralju. Po tem porazu Turkov dolgo ni bilo več v naše kraje.

Konec 16. stoletja, ko je prišlo do odločilne bitke za Sisak. Tudi ta je padel Turkom v roke, vendar pa se je obrambna črta premaknila proti jugu in slovenske dežele, ki so bile več kot dve stoletji glavni branik proti turškim napadom, so bile sedaj rešene nevarnega sosedstva. Oddaja je primerna predvsem za peti razred, marsikaj koristnega pa bo ostalo v spominu tudi mlajšim učencem saj je napisana zelo živo in ji bodo radi prisluhnili. Oddajo je pripravil Franc Puntar.

VIŠJA STOPNJA:

22. decembra ob 14.05 II. program
24. decembra ob 9.05 I. program**UTOPIČNI SOCIALIZEM**

V prvi oddaji letošnjega ciklusa „Delo in zgodovina“ smo govorili o nastanku delavskega razreda v času

tako imenovane prve industrijske revolucije in o položaju delavstva v začetnem obdobju kapitalizma. Oddaja o utopičnem socializmu, oziroma natančneje o avtorjih socialnih utopij in njihovih delih je tesno povezana z nastankom delavskega razreda in z njegovim takratnim položajem.

Že sam izraz „utopija“ kaže na to zvezo, saj je bil prvotno le naslov znamenitega dela angleškega humanista, politika in filozofa Thomasa Mora (1478–1535) „Utopija“ (kraj ki ga ni) je v prvem delu pronicava in ostra kritika takratne angleške družbe, v drugem delu pa natančen opis otoka Utopije kot idealno urejene družbe – tako glede politične ureditve kot organizacije dela, delitve dobrin, vzgojnega sistema itn. Razumljivo je, da je idealna družba,

8. januarja 1971 ob 9.05 I. program
8. januarja 1971 ob 14.05 II. program

kakršno si je lahko zamislil Thomas More, samo miselno zanikanje in „odpravljajne“ slabosti tiste družbe, ki jo je v prvem delu Utopije tako ostro kritiziral. To je bila sicer Anglija pred t. i. industrijsko revolucijo in pred nastankom moderne proletariata, vendar so bili družbeni procesi, ki jih je More kritiziral, neposredna priprava na industrijsko revolucijo. Zaradi donosnosti reje ovac in pridelovanja volne so namreč plemiči, duhovščina in vsi, ki jim je bilo to mogoče, razlašali kmete, si prilasčali srenjske pašnike, ograjevali svoja posestva in jih prepuščali v pašo velikanskim čredam ovac. Pri tem je seveda nastala armada brezposelnih kmetov brez lastnine, ki je kot mora tlačila deželo. Izredno ostre in surove kazni za potepuštvu in drobne kraje seveda niso mogle ničesar spremeniti. Morava velika zasluga je v tem, da je kot pripadnik aristokracije — bil je član parlamenta in lord-kancelar — videl zvezo med revščino in bogastvom,

namreč to, da je revščina večine njen pogoj za bogastvo manjšine. V odpravi privatne lastnine je videl edino sredstvo za pravično enakomerno porazdelitev dobrin.

Podobnost med položajem množice razlaščenih kmetov in položajem proletariata v času prve industrijske revolucije je več kot očitna, zato je tudi razumljivo, da so si poznejši pisci socialnih utopij zgledovali po delu Thomasa Mora. Vsa njihova dela so tako ali drugače kritika socialnih razmer in poskus miselne razrešitve družbenih nasprotij. V tej svoji kritični naravnosti in miselnosti angažiranosti pri razreševanju družbenih nasprotij so — ne glede na iluzije, ki so jih utopisti gojili — predhodniki utemeljiteljev znanstvenega socializma.

Oddaja ima namen posredovati poslušalcem poglavitve ideje utopistov v tesni zvezi z zgodovinskim ozadjem teh idej, torej predvsem v zvezi z njihovo družbeno kritiko.

29. decembra ob 9.05 I. program

30. decembra ob 14.05 II. program

SREDNJA STOPNJA:

PRAVLJICA O TAM IN KAM

Letos smo za novo leto pripravili pravljico o sestrama Tam in Kam. Pravzaprav to nista bili pravi sestri, Kamina mati je bila Tamina mačeha. In kot v vsaki pravljici je tudi v tej mačeha hudobna in bi vse storila, da bi svoji hčeri omogočila kar najlepše življenje, pri tem pa na Tam niti na pomisli. Kot v vsaki pravljici se tudi v tej na koncu le vse srečno izteče in je dobrotu poplačana in zlo kaznovano.

Ta vietnamska pravljica je po motivu zelo podobna naši Pepelki. Kar bo otrokom mogoče malo tuje, ali pa jih bo prav to pritegnilo v ta eksotični svet, ki je nam skoraj nepoznan, je verovanje, s katerim se v pravljici srečujemo. Vietnamci verujejo v boga Budo in se tudi v pravljici večkrat prikaže in pomaga Tam prebroditi vse težave. Da bi bilo učencem bolj jasno, kaj je to budizem in kdo je Buda, je na kratko razloženo.

Stara legenda pripoveduje, da je v Indiji živel princ Gautama, ki je kot reven menih šel po svetu. Bil je zelo pobožen, vendar mu vera brahmanizem, ki sta mu jo dala starša, ni bila všeč. Hotel je ljudem pokazati pot, po kateri pridejo iz trpljenja v blaženost. Ob vzhodu svetega drevesa je

doživel tako razodetje in pod tem imenom tudi dobil ime Buda, ki pomeni razsvetljeni. Tako pravi legenda. Znanstveniki pa so raziskovali, da je Buda res živel, zapiski o njem pa so nastali šele sedemsto let po njegovem rojstvu.

Budizem je imel izredno velik odmev, saj so se ga oprijeli predvsem revni sloji ljudi, kajti obljubljal jim je, da ne bodo vedno revni in lačni in nesrečni. Blaženost, ki jo imenuje nirvana, pa bodo dosegli šele po več rojstvih. Budizem namreč uči, da se človek lahko večkrat rodi (kot drevo, ptica, žival itd.) in da šele po več rojstvih izgubi občutek za krivico, nesrečo, trpljenje. Vendar pa Buda uči, da bodo tako blaženost dosegli samo dobri ljudje.

V pravljici o Tam in Kam, se Buda večkrat prikaže in pridni deklici vedno pomaga, da končno doseže srečo, ki jo zasluži zato, ker je dobra.

V uvodu k oddaji je najprej na kratko povedano, kdo je Buda in kaj budizem uči, da je potem pravljica bolj jasna. Po tematiki pa ta vietnamska pravljica spominja na našo Pepelko in bodo to učenci ob poslušanju gotovo tudi sami opazili.

15. januarja ob 9.05 I. program

15. januarja ob 14.05 II. program

NIZJA STOPNJA:

TAŠČICI

Zgodba iz narodnoosvobodilne vojne. Majhna zgodba z majhnimi dogodki in vendar je v njej ves svet, ki ga lahko otrok dojame, svet v vojni in v borbi za svobodo.

Poleg najmlajšega partizana v brigadi in stare ženice v gozdu sta v središču zgodbe, ki jo je napisala za najmlajše solarje Zima Vrščaj-Holy, dve taščici.

Na dišeči jasi v gozdu je stala hiška in v njej je živala stara ženica. Nikogar ni imela, čisto sama je bila. Samo muca ji je delala družbo in ptice v gozdu. Že dolgo ni bilo nikogar k njej. Bila je vojna in otroci, ki so jo prej večkrat obiskovali, so se

držali doma. Tudi, ko so zorele češnje, jih ni bilo blizu.

Ko se je znočilo, je ženica skrbno zaklenila vrata svoje hiške in zaprla oknice. V vojni še posebno ne veš, če se ne bo ponoči v bližino priklatal sovražnik.

Visoko v hribu, v starem širnem gozdu, daleč od jase, kjer je stal domek stare ženice, pa je domovala partizanska brigada. V tej brigadi je bil Janez najmlajši partizan. Čeprav najmlajši, je bil hraber. Kot kurir je opravil hudo težko pot, na poti pa ga je ranila fašistična krogla.

Ranjenca Janeza je vzela pod streho in v oskrbo stara ženica.

SREDNJA STOPNJA:

5. januarja ob 9.05 I. program

6. januarja ob 14.05 II. program

SOL

Oddaja govori o kuhinjski soli in sicer prav na svojevrsten način. Iz brodoloma sta se na samotni otok rešila le ladijski kuhar in strokovnjak za sol. Na duhovit način se tu potem razvije razprava o kuhinjski soli.

Oddaja pove, da sol dobimo v morski vodi in v zemeljskih slojih. Na kratko je tudi povedano, kako so urejene soline in kako črpajo sol iz rudnikov kamene soli. Naštete so tudi naše najvažnejše morske soline in rudnik kamene soli v Tuzli (tuz po turško pomeni sol).

Ustavimo se tudi pri uporabi soli. Za ilustracijo naj vam navedem še kratek odlomek iz oddaje: „In prav

strokovnjaka za sol je moralo z mano izbljuvati na ta drobec zemlje! Veliko rajši bi prenašal kapitana, čeprav bi moral namesto palube ves dan pomivati otoček in digniti kokosov oreh, da bi se svetil kot sonce. Ali prvega oficirja, ki bi na vsak način hotel, naj se podnevi orientiram po zvezdah. Ali drugega strojnika, ki bi smrdel po nafti in bi me silil kopati globoko jamo, misleč, da bo tako lahko zlezel k svojim ljubim strojem v trebuhu otočka. Sit sem te, spoštovani strokovnjak za sol, ne dam ti zajemalke, pač pa ti sporočam svojo iskreno željo: pojdi se solit!“

5. januarja 1971 ob 14.05 II. program

7. januarja 1971 ob 9.05 I. program

VIŠJA STOPNJA:

DOZOREVANJE IN LJUBEZEN

Tretja oddaja iz ciklusa oddaj o spolu je posvečena obdobju spolnega dozorevanja. Ker predpostavljamo, da taka oddaja ne more nadomestiti poučitve o fizioloških spremembah v času spolnega dozorevanja in ker to tudi ni njen namen, je tem vprašanjem posvečeno kar najmanj pozornosti. Spolno dozorevanje in vse, kar je v zvezi z njim, je v naši oddaji samo nekakšen substrat za tipično obnašanje dozorevajočega mladega človeka v socialnem okolju.

Prva sprememba v obnašanju, ki o njej govori oddaja, je spremenjen odnos mladostnika do družine, zlasti do staršev, in do ožje okolice. Včasih moteča pretirana samozavest, ki je mladostniku potrebna, da bi se izvil iz pretnih vezi otroštva,

izguba značilno otroškega popolnega zaupanja v starše, prebujajoča se kritičnost in podobno so lastnosti, ki jih skuša oddaja razložiti tako, da imenuje njihov socialni pomen, vendar brez običajnega prizvoka, češ bo že minilo.

Skupaj z vsemi temi spremembami pa je obravnavan tudi spremenjeni odnos mladostnika do nasprotnega spola in pojav, ki ga starši včasih s premalo taktično obravnavajo kot „petološko ljubezen“. Oddaja skuša mladostnika opozoriti tudi na socialni smisel tega pojava, na ljubezen kot potrebo po tem, da se človek potrdi v drugem, hkrati pa nevsiljivo opozarja na nevarnosti, zaradi katerih je mogoče to priložnost za resnično socialno dozorevanje tudi za praviiti.

12. januarja 1971 ob 9.05 I. program

13. januarja 1971 ob 14.05 II. program

SREDNJA STOPNJA:

S PESMIJO LOVIL SEM SREČO

Oddaji bi tudi dali lahko naslov „Naš literarni krožek“, saj pripoveduje o tem, kako so se učenci neke majhne šole zbrali in začeli izdajati literarno glasilo. Seveda ni šlo vse gladko. Vsak je bil namreč previden in ga je bilo pred sošolci sram, da bi brali njegove pesmi ali spise, zato so bili prvi prispevki kar vsi po vrsti nepodpisani. In tudi na šolskem hodniku, kjer je visela skrinjica, kamor so odlagali pisemca, je vedno samevala, saj je vsak gledal, da je vanjo tako na hitro vtaknil listek, da ga nihče ne bi videl. Mislili so si „nič se ne ve, kako in kaj, če bo pa dobro, pa še vedno lahko povem, da je moje.“

Ko se je nabralo dovolj prispevkov, so se učenci višjih razredov s

tovarišico profesorico zbrali in prebirali, vmes pa tudi ocenjevali, kaj je dobro in kaj bi lahko povedali še lepše. Učenci so bili že kar nestrpni in so hoteli imeti brž vse natisnjeno v glasilo.

V oddaji so prispevki, ki so jih napisali učenci sami, vzeli pa smo jih iz raznih literarnih glasil. Namen oddaje pa je učence vzpodbuditi, da svoja doživljenja tudi napišejo in da pri tem ne uporabljajo klišejev, obenem pa jih tako razmišljanje ob lastnem pisanju opozarja tudi na večjo pozornost pri branju knjig. Poleg tega pa oddaja tudi pove, da kdor napiše nekaj pesmi še ni pesnik in kdor napiše le spis ni pisatelj, bo pa zato cenil knjige in znal umetniško tudi uživati.

12. januarja ob 14.05 II. program

14. januarja ob 9.05 I. program

VIŠJA STOPNJA:

VERDI: AIDA

Oddaja iz cikla glasbenih oddaj bo govorila o Verdijevi operi Aida. Naj k oddaji dodamo še nekaj misli o tej Verdijevi stvaritvi. Oscar Bie je nekoč zapisal: „Predložili so mu besedilo, ki bi ga človek prisodil prvošolcu: ljubezen egipčanskega poveljnika do ujetice Etiopčanke in

njuna skupna smrt, brez vsakršne duševne poglobitve, brez vsakršne dvostranosti, vseeno samo primitivno zaporedje scen. On pa se je poglobil v neumno besedilo Aide in jo prefinil heroično opero tja do prečiščene vzpostavitev plodne preteklosti.“

TILLOVE DOGODIVŠČINE

Kaj bi nas moglo bolj razveseliti kot vesela, smešna zgodba? In kako šele nas bo razveselila, če je ta zgodba dvakrat smešna, po pripovedi, po svojih dogodivščinah in potem še po glasbi, v kateri je zajeta vsa ta vedrost.

In takšno zgodbo je izbrala Milena Ogorevčeva.

V oddaji bo šolarjem predstavila Tilla Eulenspiegla iz Flandrije. Njegova zgodba živi že 600 let. Ljudje si jo pripovedujejo in zapisali so jo v knjige. Marsikaj so ji od tistih časov pridali in si tako dali duška nad vsem, kar jih je težilo.

Till Eulenspiegel je bil velik šaljivec, vse življenje je uganjal norčije. Potoval je iz kraja v kraj. Hvalil je lepoto in dobroto, a iz vsega srca se je norčeval iz neumnosti, škodoželjnosti, požrešnosti in še iz drugih človekovih slabih lastnosti. Ljudi je imel rad, posebno tiste preproste, ki

so imeli pod številnimi gospodarji težko življenje, in prav tem je želel privoščiti vsaj malo veselja. Ljudje so ga radi poslušali in radi so pri njegovih norčijah sodelovali in potem so to naprej pripovedovali in tako širili Tillovo veselost in modrost.

Tillove zgodbe so bile kakor zrcalo časa, v katerem so jih pripovedovali. Tudi Tillov priimek je sestavljen iz dveh besed: Eulen-Spiegl. Prva pomeni sovo, ki je prisposoda modrosti, druga pa zrcalo – prisposoda komedije.

A naslov naše oddaje je: Tillove dogodivščine v glasbenem zrcalu.

V prvem delu oddaje se bomo seznanili s Tillovimi dogodivščinami z njegovim življenjem in s časom, v katerem je živel, v drugem delu pa bomo poslušali glasbo, s katero ga je oživel pred dvainsedemdesetimi leti skladatelj Richard Strauss.

NENAVADNI POGOVORI

2. decembra ob 9.05 I. program

TUDI OTROKU NI VEDNO LAHKO

Prepričani smo, da je otroštvo čas brezkrbnosti, sreče in veselja, in da žalost in potrnost nimata mesta. Kaže, da smo močno nagnjeni k temu, da pozabimo na neprijetna doživetja v lastnem otroštvu in s tem izgubimo tudi posluš za stiske otrok, s katerimi živimo.

Mnogi starši mislijo, da imajo le oni skrbi in zato tudi pravico do bolj fleksibilnega urejanja lastnega dnevnega reda in sproščanja svoje notranje napetosti na račun drugih,

ne pomislijo pa, da tudi otrokovo razpoloženje niha in da včasih prav težko naredi, kar od njega zahtevajo.

Nekateri starši pa poznajo in razumejo ta otrokova razpoloženska nihanja, vendar pa se bojijo, da bi otroka razvabili in zato vztrajajo pri vedno enakih zahtevah glede dela in discipline.

Predlog za oddajo, ki govori o otrokovih težavah je pripravila dr. Anica Kos.

14. decembra ob 14.05 II. program

16. decembra ob 9.05 I. program

NENAVADNI POGOVORI:**KAR HOČEŠ ŽETI, MORAŠ TUDI SEJATI**

Lastnost odraslega človeka je, da zna svoja dejanja usmerjati k oddaljenim ciljem. Otrok pa hoče takojšnjo zadovoljitev svojih potreb in želja. Takojšnje zadovoljevanje želja pa onemogoča ali celo preprečuje doseganje bolj oddaljenih ciljev. Tak način vedenja se nazorno kaže pri ravnanju z denarjem. Kdor hoče takoj zadovoljiti svoje želje, ni sposoben čakati dalj časa in hraniti denar za bolj oddaljen cilj. Tak način ravnanja zahteva osebno zrelost, torej sposobnost premaganja in samoobvladanja. Kot primer nam lahko služi hoja v hribe. Človek ne sme popustiti ob prvi utrujenosti, sicer ne bo nikoli dosegel vrha.

Znano je, da največje življenjske uspehe dosegajo ljudje, ki so sposobni odrekati se bližnjim ciljem in usmerjajo svoje ravnanje k oddaljenim ciljem. Duševno nezreli ljudje

Namen oddaje je, pokazati učencem, da le človek, ki misli vnaprej in v skladu s tem tudi ravna, lahko v življenju doseže večje uspehe. Po drugi strani pa naj spoznajo, da sprotno zadovoljevanje želja sicer prinaša sprotne ugodja, a ga hkrati oropa za to, kar bi si v življenju najbolj želel in od česar utegne odvisiti njegova življenjska sreča.

To je bil kratek povzetek sinopsisa, ki ga je za oddajo pripravil Janez Svetina. Oddajo pa je za učence višjih razredov pripravil Janko Svetina. pa tega niso zmogli. Zlasti za prestopnike je značilno, da iščejo takojšnje zadovoljitev svojih želja in pri tem ne mislijo naprej.

Potrebno bi bilo vsakega človeka usposobiti za to, da bi se v korist pomembnejšim ciljem znal odrekati takojšnji zadovoljivi sprotnih, manj pomembnih želja in potreb.

28. decembra ob 14.05 II. program

30. decembra ob 9.05 I. program

NENAVADNI POGOVORI:**ČE SE MAMA RAZJEZI, BI NAJRAJE UŠEL OD DOMA**

Jeza je normalni element človekovega čustvenega doživljanja in nastopa kot normalna reakcija v naših interpersonalnih odnosih. Z jezo reagiramo na dogajanja in situacije,

ki nas iritirajo, so nasprotne našim željam in pričakovanjem, se odvijajo proti naši volji, ipd. Prav takih situacij pa je v vzgojnem procesu mnogo. In so zato izbruhi jeze med

starši in otroci še posebej pogosti. V procesu socializacije se mora otrok odpovedati principu ugodja in realizacije želja, ki niso skladne z zahtevami okolja. Prilagoditi se mora zahtevam in pričakovanjem staršev in drugih odraslih oseb iz svojega okolja. Za uspešno socialno prilagajanje je nagrajen s tem, da je sprejet, pohvaljen ali z drugimi načini, ki se jih svet odraslih poslužuje, da izkaže otroku svoje zadovoljstvo nad njegovim vedenjem. Obratno, če se otrok ne vede tako, kot to zahtevajo ali pričakujejo starši, povzroči pri njih različne neugodne čustvene reakcije od katerih je najbolj pogosto občutje jeze.

Mnogi starši že ob neznatni otrokovi nerodnosti ali napaki, prično otroka grobo zmerjati in žaliti. Običajno so to razdražljivi, nevrotični

starši, ki pravzaprav zlivajo nad otroka svojo jezo nad življenjem in svetom, v katerem so nezadovoljni, razočarani ali užaljeni. Zoper tiste, ki so jih v resnici prizadeli (šef, zakonski partner itd.) si ne upajo povzdigniti glasu, ko pa otrok z neznatnim povodom sproži nakopičeni plaz njihovega besa, ga brez zavor stresejo nadenj, preprosto, ker je nemočen in ker vedo, da zanje ni nevarno, če otroka zmerjajo.

Tudi otrokova jeza je psihološka danost, ki je ne kaže izrivati iz otrokovega čustvenega izraznega repertoarja. Namen vzgoje bodi, naučiti otroka, da bo svoje nezadovoljstvo in jezo znal izraziti ob pravem trenutku, v pravi situaciji in na način, ki mu omogoča hkrati odreagirane čustvene napetosti in vodi k spremembi neugodne situacije.

11. januarja 1971 ob 14.05 II. program

14. januarja 1971 ob 9.05 I. program

NENAVADNI POGOVORI:**DOLGI LASJE — KAMEN SPOTIKE**

Dolgi lasje, ki jih radi nosijo predvsem mladi ljudje, so pogosto kamen spotike in pomenijo mnogim ljudem zanesljiv znak otrokove pokvarjenosti in problematičnosti. Nekateri takoj ožigosajo vsakega dolgo lasca z nazivom huligan, čeprav ga niti dobro ne poznajo. Do te asociacije je prišlo, ker so prvi sprejeli in začeli nositi nove frizure nekateri zares problematični mladostniki, ki so v tem videli možnost, da izstopijo iz poprečja in se na tak način uveljavijo.

Obojanje človeka zaradi tega, ker nosi dolge lase, je povsem neupravičeno in nesmiselno. Dolgi lasje niso znak problematičnosti človeka, pač pa je lahko problematičen tisti, ki se bori proti dolgim lasem brez prave podlage. Človeka moramo ocenjevati v celoti, pri

čemmer so lasje le detalj, po katerem ne moremo sklepati na druge človekove lastnosti. V dolgih laseh prav gotovo ne smemo iskati krivca za druge človekove lastnosti.

Namen naše oddaje je: opozoriti učitelje, vzgojitelje in starše, da je človekova individualna pravica, da si svojo zunanost ureja po svojem okusu, da je preganjanje dolgo lascev nesmiselno in brezuspešno početje, da trpijo škodo zaradi tega le odrasli sami.

Mlade ljudi pa želimo opozoriti: da je za človeka pomembnejše kot to, kakšen je njegov zunanji videz, to, kakšen človek je (značaj, osebnost, stališča, dejavnost, itd.), da pa je eden od izrazov človeka njegova zunanost, ki je lahko pri različnih ljudeh različna, ne sme pa biti zanemarjena.

11. decembra ob 9.05 I. program

11. decembra ob 14.05 II. program

NIŽJA STOPNJA:**BRKONJA ČELJUSTNIK**

V tej oddaji bomo oživili pravljico – zgodbo Bogomira Magajne, ki jo je napisal za mladino leta 1933. Od takrat je bila že nekajkrat ponatisnjena in je vedno znova očarala mlade bralce. Za radio in za našo oddajo jo je priredila Neža Maurer.

Pisatelj Bogomir Magajna se je rodil 1904. leta v Gornji Vremi pri Divači. Umrl je 1963. leta. Bil je zdravnik za duševne bolezni in znan popularizator medicine. Pisal je črtice, novele, povesti in pravljice za mladino. V samostojnih knjigah je izdal: povest iz socialnega življenja zagrebških Slovencev „Gornje mesto“, povest „Graničarji“, zbirke „Primorske novele“, „Bratje in sestre“, „Le hrepenenje“, „Zaznamovani“, „Oživel obrabi“, „Odmev korakov“. Za mladino je napisal dela: „Brkonja Čeljustnik“, „Čudovita pravljica o Vidu, labodu in belem ptiču“, „Racko in Lija“ in zbirko „V deželi pravljic in sanj“. Izbor iz Magajnovega dela s spremno besedo Franceta Vodnika je izšel z naslovom „Življenje in sanje“ (leta 1965).

V naši oddaji bo torej oživel Brkonja Čeljustnik – živel je v črnih borovih gozdovih ali pa hodil po zelenih hribovih, kjer so se pasle ovce in govedo. Od časa do časa je odšel v svoj dom – v jame onkraj skalnate doline, da bi se naspal in poigralski skrati, vilami in rakom Dolgokrakom, ali pa bi si spekel ovco, kopuna ali kravo, ki so mu jo podarili hvaležni ljudje. V tistih časih so se podile po pokrajini cele črede divjih volkov in medvedov, jate orlov in velikanskih krakuljev so plavale po zraku. Vse to je prežalo na črede po planinah in na pastirje, pa tudi na majhne otroke ob hišah in na lovce v gozdu. O, težko bi živeli ljudje, v večni nevarnosti, če ne bi bilo Brkonja Čeljustnika. Ta pa je bil večji od največjega drevesa in močan za devetdeset medvedov – zgrabil je volka ali medveda za zgornjo in spodnjo čeljust, pa mu razklal glavo do vratu. Zato so mu ljudje rekli – Čeljustnik.

Gotovo bo naša oddaja šolarje razveselila in vzpodbudila, da bodo v knjižnici poiskali še druge pravljice in povesti Bogomirja Magajne.

MARIBOR

GEOGRAFI IN ZGODOVINARJI O PROBLEMIH SVOJIH PREDMETOV

Ko se je sestel mariborski učiteljev, ki poučujejo zemljepis in zgodovino na osnovnih šolah, so v glavnem obravnavali ustreznost sedanje učnega načrta za pouk teh predmetov na splošno izobraževalni šoli. Zelo živahna razprava praktikov je v glavnem potavljala preobsežnost in pretehtanost snovi, ki je predpisana za otroke te starosti. Ker je glavno učiteljevo vodilo poleg izdane učbenika, so velik del razprave posvetili le-tim. Največ razprav je v šestih razredih, kjer je eden učbenika za poprečnega otroka prezahtevna. Mnoga popravila so napisana prerazveljavljeno, druga pa preskopo. Na razpravah so razpravljali ugotovitve, da je v naših učbenikih preveč zastonj zastopana zgodovina drugih jugoslovanskih narodov, medtem ko so slovenski dogodki premalo poudarjeni. To zlasti velja za snov osmega

razreda, kjer so celo dogodki novejših zgodovine za severovzhodno Slovenijo mnogo premalo obdelani. Pri zemljepisu so največji problemi v šestem razredu, kjer dela učencem največ težav matematični del. Za boljše in lažje razumevanje splošnih geografskih pojmov je tudi vse premalo ponazoril. Zato ni čudno, če je posebno v prvi konferenčni dobi toliko nezadostnih ocen. Pri regionalni geografiji so učitelji izjavljali, da bi bilo dovolj, če učenci obvladajo tipično področje bodisi Evrope ali sveta in v ta okvir znajo postaviti določene države, medtem ko so razne podrobnejše obravnave tipičnih mikro regij posameznih držav za osnovnošolske otroke že prevelika obremenitev. Ker se sedaj pripravljajo revizija učnih načrtov, bodo mariborski učitelji geografije in zgodovine izdelali pismene priporočila glede obsega snovi, raz-

poreditve po razredih in navedli vrzeli ter konkretne predloge za prihodnost. Na sestanku so tudi izbrali petčlansko komisijo, ki bo zbrano materijo pregledala in skušala potem najtehtnejše predloge posredovati forumom, ki bodo o zadevi razpravljali v republiškem merilu. Po tako zbranih podatkih iz različnih področij, bo potem izdelan osnutek spremenjenega učnega načrta, o katerem bodo ponovno razpravljali. Glede na naša mnenja, ki jih bodo dali stro-

kovna pedagoška služba, obe pedagoški akademiji in univerzi, bo potem končno izdelan učni načrt. Pri tem bodo tudi upoštevali rezultate posebne ankete, ki jo pripravljajo v ta namen. Tako lahko upamo, da bomo za osnovno šolo dobili učni načrt, ki bo bolj kot doslej upošteval zmožljivosti poprečnega slovenskega otroka, kar bo tudi precej prispevalo k zmanjšanju danes že tako zaskrbljujočega osipa na naših osemletkah. IVAN POŽAUKO

Petki v Domu tehniških šol

Letos so imeli v domu tehniških šol v Ljubljani že pet izobraževalnih večerov, ki se jih je udeležilo 600-članski dijaški kolektiv. „Petki so naši“ – pravi gojenci in gojenke, ki vsakokrat povsem napolnijo dvorano, saj nočejo zamuditi prijet-

nih obiskov in srečanj. Na enem od takih večerov jih je obiskal trener Olimpije – košarkar Ivo Daneu, drugega od takih večerov pa je pripravil Slovenskih oktet, ki je pel Gallusove, črnske duhovne, slovenske in ruske ukrajinske pesmi.

PROSTOVOLJNE DEJAVNOSTI NA OSNOVNIH ŠOLAH

NADALJEVANJE

Groba razčlenitev dejavnosti, so aktivirale učence v šolskem letu 1969/70 nam pove naslednje:

V kulturno-prosvetni dejavnosti so bili zelo uspešni: mladi literati, knjižničarji, novinarji, igrarji na dramskem področju, mladi člani pevskih zborov, lutnarji, obiskovalci malega kina, instrumentalisti, recitatorji, poslušalci pravljic, tekmovalci v veseli šoli, udeleženci JPI in turgvi. Vseh teh učencev je bilo 40 šolah v občini Maribor 338, opravili pa so 14.454 ur manj svojega obveznega šolskega časa.

V dejavnostih, ki so bile vezane na učne predmete, kot je tekmovanje za bralno značko, strokovno udejstvovanje, delo mladih biologov, delo v mladinski univerzi, v klubih OZN, delo mladih matematikov, mladih fizikov, kemikov in ostalih skupin, je bilo vključenih 3769 učencev, ki so opravili 3362 ur poleg rednega dela. V gospodarsko tehničnih dejavnostih so delali člani fotografskih krožkov, radijskih krožkov, modelarskih krožkov, člani pionirskih zadrug in vrtnarskih krožkov, čebelarji in drugi. V teh dejavnostih je bilo aktivnih 675 učencev, ki so opravili 197 ur.

Tudi v telesnovzgojni dejavnosti so bili naši učenci aktivni, saj so se uveljavljali v atletiki, nogometu, prometnih krožkih, kot gasilci, v folklornih skupinah, v ritmičnih in plesnih krožkih, v strelskih in plavalnih krožkih, tekmovali so v tenisu, volesarjenju itd. Zelo aktivni so bili preteklo leto taborniki in članinci. Šolska športna društva so imela preteklo leto posebno uspehe. Telesnovzgojna dejavnost je zajela 4887 učencev, ki so opravili 8280 ur v telovadnicah, na prostem, vajah, treningih, nastopih, tekmovanjih in drugod.

Ostale dejavnosti pa so zajele učence, ki so delali kot filatelisti, šahisti in podobno. Teh učencev je bilo 758, svoj prosti čas pa so izpolnili s 1956 urami.

VELIKO TEKMOVANJE

Preteklo šolsko leto je bilo v prostovoljnih dejavnostih tudi ogromno tekmovanj. Na žalost nimamo vseh podatkov o tekmovanjih in dosežkih, za primer pa lahko navedemo tekmovanja in dosežke na telesnovzgojnem področju na nekaterih drugih področjih.

V atletiki je na občinskem tekmovanju sodelovalo 23 šol s 650 učenci. Ena šola se je uvrstila tudi v republiški in zvezni finale. Občinskega tekmovanja v gimnastiki se je udeležilo 11 šol s 126 nastopajočimi. Tudi v tej disciplini so se pionirji izkazali in se udeležili republiškega tekmovanja za osnovne šole. Na občinskem tekmovanju v smučanju je tekmovalo 19 šol s 174 nastopajočimi, ki so dosegli zelo lepe uspehe tudi na področnih in republiškem tekmovanju. Naše šole pa so sodelovale in dosegle lepa mesta tudi v rokometu, v košarki in sankanju. Naveden je program republiškega odbora za šolska športna tekmovanja, katerega so se udeležile osnovne šole, ki imajo svoja šolska športna društva in šole, ki teh društev za sedaj še niso organizirale. Pripominjamo, da se šolskih športnih tekmovanj na žalost udeležujejo v glavnem le mestne šole, ki imajo za to več ali manj že urejene delovne pogoje in strokovno kvalificiran kader za telesno vzgojo.

V preteklem šolskem letu je bilo izvedeno na šolah več tekmovanj tudi iz prometne vzgoje. Tekmovanje je doseglo svoj namen, učenci so se naučili pravilnega ravnanja v prometu. Na teh tekmovanjih je sodelovala večina šoloobveznih učencev.

Mladi matematiki so tekmovali na občinskem in republiškem tekmovanju. Na občinskem tekmovanju v Mariboru je sodelovalo 27 šol in 81 učencev iz 7. in 8. razreda. Pionirji 7. razreda, ki so dosegli odlične rezultate, so bili iz osnovnih šol: Janko Padežnik, Maks Durjava, Boris Kidrič in Franc Rozman Stane. Prav tako odlične rezultate so dosegli pionirji 8. razreda osnovnih šol: Bratov Polančičev, Draga Kobala, Slavka Šlandra in Maksa Durjave. Na republiškem tekmovanju pa je sodelovalo 9 učencev iz šestih šol. Na tem tekmovanju so pionirji, mladi matematiki dosegli naslednje rezultate: 2. mesto in zlato značko je prejela pionirka osnovne šole Maks Durjava, zlato značko pa so prejeli učenci naslednjih osnovnih šol: Bratov Polančičev, Prežihovega Voranca, Draga Kobala, Slave Klavore, Maksa Durjava in Slavka Šlandra.

Pohvaliti moramo tekmovalec in mentorje, ki so v tej težki disciplini dosegli tako lepe uspehe.

DOSEŽENI VZGOJNI SMOTRI

Preteklo šolsko leto je bilo prvič organizirano na Sloven-

skem „Srečanje pionirskih dramskih skupin Slovenije“. Kljub temu da je nastala v zadnjih letih v tej disciplini dokaj huda kriza in je iz objektivnih razlogov prenehala z delom prenekateri šolska dramska skupina, so se vendar odzvale štiri pionirske skupine, in sicer iz osnovne šole Ivan Cankar, iz osnovne šole Sladki vrh, iz osnovne šole Jarenina in iz osnovne šole Miklavž na Dravskem polju. Te štiri dramske skupine so sicer delale vse leto zunaj šolskega območja, pač pa spada njihovo udejstvovanje v prostovoljne dejavnosti naše šoloobvezne mladine. Na republiškem srečanju sta dosegli dramski skupini osnovne šole Ivana Cankarja in osnovne šole Sladki vrh presenetljive uspehe, saj sta dosegli najvišjo kvaliteto med vosemi ostalimi številnimi sodelujočimi dramskimi aktivni v Sloveniji. Aktivnim in uspešnim igralskim družinam je treba izreči vse priznanje z željo, da bito šolsko leto prav ti primeri pritegnili k intenzivnemu delu tudi ostale tovariše na naših šolah, ki imajo ambicije in sposobnosti za to koristno vzgojno in izobraževalno delo.

Tudi preteklo šolsko leto je bila organizirana revija pevskih zborov osnovnih šol v občini Maribor. Na tej reviji je sodelovalo več kot 2000 pionirjev in pionirk iz 28. osnovnih šol.

Tako na dopoldanskem nastopu, kjer je sodelovalo 19 zborov, kot v popoldanski reviji 11 zborov v Unionski dvorani v Mariboru je bilo opaziti, da kvaliteta pionirskih pevskih zborov raste iz leta v leto tako, da do-

sega tudi glasbeni pouk svoj smoter, tj., da zbujajo učencem veselje do glasbe, da jih glasbeno izobražuje in da goji v učencih poleg estetskih zlasti še domoljubna in socialna čustva ter življenjski optimizem. Nekaj šol iz občine Maribor je preteklo šolsko leto tekmovalo tudi v „Veseli šoli“, ki jo je organiziralo uredništvo Pionirskega lista. Želeli je, da bi se tega tekmovanja letošnje šolsko leto udeležili vsi pionirski oddeli v občini.

Nazadnje pa je treba poudariti, da je preteklo šolsko leto sodelovalo pri „Kurirčkovi pošti“ nič več in nič manj kot 11740 pionirjev in pionirk.

Ob resumeju dela in uspehov naših šol in 40 pionirskih oddelov, mladinskih organizacij, podmladka RK, in drugih organizacij, ki šoli pomagajo pri vzgoji in izobraževanju, lahko rečemo: preteklo šolsko leto je bilo na področju prostovoljnih dejavnosti vsebinsko bogato in pestro v vseh naših šolah, naši pionirji in njihovi mentorji pa so odlično opravili svoje naloge. Vsa dejavnost, vsebina in vse oblike dela so oblikovale učencevo osebnost v celoti: razvijale so družbeno zavest in socialno zrelost, jo oblikovale s spoznavanjem pridobitev socialistične morale in z bogatenjem vsakdanjega življenja za osebni in družbeni napredek.

V imenu 21.243 šoloobveznih učencev v občini Maribor izrekamo vseh mentorjem prostovoljnih dejavnosti posebno priznanje.

DRAGO KONČNIK

Poletni tečajji za učitelje

V sporazumu z Zvezno komisijo za kulturne stike s tujino razpisuje Republiški sekretariat za prosveto in kulturo štipendije za udeležbo na jezikovnih tečajih v tujini v letu 1971:

1. enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju češkega jezika v Pragi in 1 štipendijo za udeležbo na tečaju češkega jezika v Brnu avgusta meseca;
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju danskega jezika in kulture na Danskem;
- 2 štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika ali prirodoslovnih predmetov v Sevrn od 15. januarja do 4. februarja;
- 3 štipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Besanconu avgusta meseca;
- 2 štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Grenoblu julija in avgusta;
- 3 štipendije za študente in absolvente romanistike za udeležbo na tečaju francoskega jezika avgusta meseca;
- 1 štipendijo za udeležbo na 16-dnevem tečaju iz privatnega prava v Holandiji avgusta meseca;
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju madžarskega jezika in kulture v Debrecinu;
- 5 štipendij za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Dresdenu avgusta meseca;
- 1 dvomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Zvezni republiki Nemčiji za profesorje-germaniste in negermaniste;
- 1 dvomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Zvezni republiki Nemčiji, ki jo daje Goethe inštitut za univerzitetne lektorje, asistente in mlajše predavatelje, ali za predavatelje višjih šol;
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju poljskega jezika v Varšavi;
- 7 enomesečnih štipendij za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi, 1. do 30. julija;
- 1 šesttedensko štipendijo za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi od 5. januarja do 20. februarja;
- 1 šesttedensko štipendijo za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi od 15. aprila do 1. junija;
- 1 šesttedensko štipendijo za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi od 15. septembra do 1. oktobra;
- 1 šesttedensko štipendijo za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi od 5. novembra do 20. decembra;
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju švedskega jezika in kulture v Stockholmu;
- 5 tritedenskih štipendij za udeležbo na tečajih angleškega jezika in literature v Veliki Britaniji julija in avgusta;
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju bolgarskega jezika v Sofiji avgusta meseca.

Za udeležbo na tečajih se lahko prijavi kandidati, ki izpolnjujejo sledeče pogoje:

- da so diplomirali iz ustreznega jezika na univerzi ali višji pedagoški šoli;
- da so aktivni učitelji ustreznega tujega jezika;
- da so zdravi mlajši prosvetni delavci, za tečaj v Grenoblu pa ne starejši od 35 let.

Potne stroške morajo poravnati kandidati sami ali ustanove, kjer so zaposleni.

Kandidati morajo poleg prijave, ki naj vsebuje osnovne podatke, priložiti še soglasje oziroma priporočilo ustanove, kjer so zaposleni, da se smejo udeležiti natečaja. Rok za prijavo je 31. december t. l. oziroma za tč. 3 in 14 deset dni po objavi razpisa.

Prijave sprejema Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, Ljubljana, Župančičeva 3.

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo

Razstava likovnih samorast- nikov V Ljubljani

Slika z razstave: Erna Ham — „Vrbe“, olje 1970. Med razstavljenimi deli kaže podoba vrb barvno ubrano sliko z nežnim občutkom ter obsežno tonsko skalo.

V razstavnem prostoru Doma JLA so člani Društva likovnih samorastnikov priredili razstavo svojih slikarskih del. Predsednik društva je ob otvoritvi pozdravil številne goste, posebno še predstavnike Zveze kulturno prosvetnih organizacij Ljubljana-Center in Mestnega sindikalnega sveta Ljubljane, ki so s svojo moralno in materialno pomočjo omogočili razstavo. Ob otvoritvi so razstavljalcem čestitali tudi predstavniki drugih amaterskih likovnih društev (Relik-Trbovlje itd.). Kaže, da smo z nanovo ustanovljenim društvom dobili primerno kulturno obliko, ki bo združevala vse tiste umetnike — samorastnike, samouke, amaterje, pedagoge itd., ki težijo po samoizpopolnjevanju, po možnosti aktivnejše vključitve v družbeno sredino poklicnih in interesnih skupnosti. Vse to je bilo posebno za starejšo generacijo mnogokrat nemogoče, ker je bila prejšnja družba ozko naklonjena vrhunskemu profesionalizmu. Posledica tega so bile negativne tendence, ki so marsikoga celo odvrnile od najožjega bistva umetniškega ustvarjanja. V novi družbeni sredini se bodo kristalizirala mnenja, sodbe in formirale se bodo organizacijske oblike dela, študija in izpopolnjevanja. Ob takih pogojih se bo tudi mlajši ustvarjalni rod z mnogo manjšimi socialnimi in moralnimi pretresi lahko vključeval v delo in si omogočil sproščenjši razvoj.

Ceprav je bila to prva razstava pred letom ustanovitve društva, kažejo dosežki nekaterih lepo raven umetniškega upodabljanja. Pričujoča razstava je resda najprimernejši pregled za člane same. S slik veje bogata vsebina soljudi, ki so se odločili za družna sodelovanja in občasno skušna pota. Ob prvih korakih bi bilo pre zgodaj pretiravati s kritiko, saj bi s tem posegli v občutljiv organizem spletajočih se silnih nečesa, kar smo pogrešali, pa smo se tako poredkoma za take korake odločno zavzemali.

Med dvajsetimi razstavljalci si dovolimo v poročilu o razstavi v našem časopisu omeniti nekaj pedagoških delavcev, ki so dolga leta v solah poleg strokovnega poučevanja še z lastnim umetniškim delom bogatili poglede mladega rodu na človeka in svet.

Predsednik Društva likovnih samorastnikov FRANJO SMOLE je uslužbenec Zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani. Že kot dijak v Kočevju je sodeloval s slikami na šolskih razstavah pod vodstvom takratnega profesorja Jožeta Pungartnika. Vojna je Smoleta zatekla kot rezervnega oficirja v internaciji, kjer so formirali krožek slikarjev. Med ostalimi je tesno sodeloval z D. Klemenčičem, in Vitom Globočnikom. Tudi Pregelj in Pengov sta bila takrat internirana. Po vojni so v Ljubljani priredili razstavo umetnikov slikarjev internirancev.

Smole Franjo kot akvarelist kaže velik občutek za motiv, za poudarek v barvnih odnosih in za material predstavljenih objektov. Njegovi akvareli so tehnično solidni, odlikuje jih nežnost in svežost pristopa.

DRAGO MEHORA je upokojeni svetovalec za tehnični pouk pri Zavodu za šolstvo SRS. Služboval je kot učitelj in nadzornik na raznih solah in zavodih. Razstavlja akvarele in grafično risano primorsko pokrajino. Razstavljeni dela kažejo čvrsto prizadevanje doseči vizijo konkretne vedute, kar mu je v motivu ljubljanskega Tromostovja v precejšnji meri uspelo. Prizadeva si v perspektivno podobo vključiti človeške figure. Njegovi dosežki bi se v mnogocem lahko primerjali s predvojnimi dosežki tudi bolj znanih slikarjev.

MILAN MERHAR je upokojeni telovadni učitelj in učitelj risanja v Domžalah. Razstavlja slike na platno in steklo. Večje ravna s čopičem in ustvarja prijetne podobe, krajine okoli kolodvora v Domžalah, torej iz svoje neposredne okolice. Tehnično so včasih njegova dela zelo dovršena, pač pa neprimeren motiv včasih utesnjuje sproščenost in zagnanost njegove tehnike. Posvetiti bi moral večjo skrb izbiri motiva in ga prilagoditi sproščenosti tehnike.

JOŽE PARTE je upokojeni učitelj risanja, zadnjih 15 let je poučeval v Mostah pri Komendi, preje pa v Stični, v Ravnah in na šoli za žensko obrt v Ljubljani. Njegova razstavljena dela so akvareli z dobrim občutkom za barve in solidno tehniko akvarela, pozna se jim studioznost, so prijetni, pristrčni in dajejo občutek vedrega pristopa k slikanju.

RAFAELA POTOKAR je upokojena predmetna učiteljica nemščine, službovala je v raznih krajih Slovenije, v Trbovljah, v Senovem, v Stični in zaključila službovanje na osemletki Poljane v Ljubljani. Kot samosvoja in razmišljujoča slikarka predstavlja v najlepšem pomenu besede amaterskega entuziasta. Svoje slikarstvo je izpopolnjevala v slikarski šoli Ivana Roba in v slikarski šoli KLAS v Ljubljani. Potokarjeva goji akvarel in olje, ima smisel za figuraliko in pokrajino, z odmerjenim občutkom delno stilizira, delno karakterizira. Razstavljala je že večkrat samostojno in skupinsko v Kranju, v Mariboru itd.

Omenili smo le razstavljalce-pedagoške delavce, prepričani, da bodo o drugih uspešnih razstavljalcih spregovorili drugi listi in revije. Ob številnih ustvarjalcih v zadnjih desetletjih po drugi svetovni vojni se nam zastavi neizbežno vprašanje: Zakaj ljudje toliko upodabljajo, odkod toliko talentov in čemu umetnost? Prišli smo do stopnje razvoja, ko je že malo ljudi, ki bi ne ustvarjali. Samorastniki postajajo krepka vez med umetnikom in opazovalcem, s svojimi izkušnjami bogatijo medljudske odnose in zagotavljajo najširši odziv tudi najvišjim kulturnim in umetniškim manifestacijam. Stopnja lastne kreativnosti jim omogoča bogatiti neposredno in posredno okolico in tudi duhovno voditi sredino, v kateri delujejo. Ker današnji človek vse bolj sistematično pristopa k svojemu poklicnemu delu, ga to delno avtomatizira, utruja, zato išče sprostitve

prav v intenzivnem kulturnem udejstvovanju. Poizkuša še in še in uspeva. Število tečajev, privatnih svetovalcev, število razstav je vse večje kot nekdanj — in zato tudi število ustvarjalcev.

Ne glede na pohvale in kritike del naivcev, amaterjev, samorastnikov, vsakokrat ko stojimo pred njihovimi slikami, začutimo toplino, ki veje iz del, tisto občudovalsko, kar je vneseno v shematičnost podobe, občuteno, doživeto, zaradi česar se ljudje navežejo ne le na soljudi, ampak tudi na dela le-teh. Za vso to dejavnostjo najdemo intenzivno ustvarjalno nujno.

Zadnje čase je pri nas čutili določeno nestrpnost, pa tudi polarizacijo za in proti naivni in amaterski umetnosti. Zdi se mi, da je vsaka nestrpnost odveč, da bi morali strmeti, da nadaljujemo gradnjo iz vsega, kar imamo in kar nam zagotavlja izpopolnjevanje. Naj pa le omenim nekaj negativnosti, ki spremljajo množičnost na tem področju z vidika strokovnosti:

Mnogi samorastniki so naklonjeni posnemanju in — ker jim to dobro uspe — so mnenja, da je njihovo delo enako vzoru, kar seveda ne drži. Ne potrudijo se, da bi začeli od temeljev, ampak grade, kar nekje na sredi, tam, kjer gradnje ni mogoče začeti. Često je stopnja njihove imaginacije plitva, ker ne zajema iz odprtega studenca lastnih izvorov, ampak posnemajo smetano z drugih.

Imajo možje za zeleno mizo prav?

Roditeljski sestanek je lahko tudi sproščen

Imeli smo sindikalni sestanek, na katerem se je zvrstilo lepo število predavanj. Slišali smo o najsodobnejših dosežkih v razredu, o tem, da se je naša osnovna šola vendarle dokopala do tiste svetle točke v današnji stvarnosti, ko lahko smelo potrdimo, kako vsaj v malem korakoma vstrec z dosežki v našem gospodarstvu. Mnogi razpravljavci pa so v sapi potrdili:

— Razlike v gospodarstvu, razlike v šolstvu!

Razprava je rodila razpravice, minilo je šest krepkih ur, ko smo se zbrali v avli še kar moderno urejene stavbe, ki je, naša nagloma povedano, last gospodarstva; šolstvo v občini ne premore ene same večje sobe, kaj šele okusno urejene dvoranice; oddavnaj so take reči le naše pobožne želje. Naj bo tako ali drugače, pet ur smo zavzeto nategovali svoje pedagoške uhlje in z njimi prestregli toliko svetlih besed o dejanskosti v naših razredih, da smo navsezadnje zavzdihnil:

— Možje od zelene mize imajo prav! . . .

Izkoristil sem priložnost in se približal tovarišu mojih let, oba skupaj jih naštejava devetdeset, nekam zaprepaščeno je gledal v kozarec in sem ga pobaral:

— Prijatelj, slabe volje?

— In še kako! Trikrat sem dvignil roko, trikrat me je srbel jezik, da bi vprašal kolege, kako uspevajo na roditeljskih sestankih, in trikrat me je predsedujoči potolazil, da imamo o tem velikanski kup strokovne literature, kjer je teoretično dokazano, kako je treba tak sestanek voditi, da ne bo zgolj besedičenje in mlačva prazne slame. Pa ti, imaš kake sitnosti na tem področju?

— Kje pa! Otrokom narekuje obvestilo, starši ga podpišejo, pridejo, kolikor jih pač pride, zdeklamiram svojo pesmico, namečem ocene. Ne, z roditeljskimi sestanki pa res nimam težav . . .

Namrdnil se je in šel svojo pot.

Ondan pa me je nekaj pičilo, pravzaprav si do dobrega nisem mogel odpušiti, da sem tovariša, ki že vrsto let slušbuje v kraju bogu za hrbtom, kamor tako rekoč kljub povišici nihče ne sili — tako nanagloma odpravil; tovariško rečeno: pekla me je vest, obiskal sem ga, ne da bi me naročil. Sprejel me je odprtih rok, pripravljen, da izmenja svoje pedagoške misli.

Že prvi stik z njim in šola mi je dal vedeti, da je hišica in vse v njej v dobrih rokah, rekel bi — pedagoških rokah. In takoj sva začela tam, kjer sva se pravzaprav razšla: pri roditeljskem sestanku. Takole mi je razložil:

— Pripravim pet sestankov. Po nekaj dneh pouka skličem prvega. Ta je informativen. Starše seznanim s stanjem na šoli, o tem, česa se med letom najbolj bojim, kje mi lahko starši priskočijo na pomoč. Kar na prvem sestanku povem datume naslednjih štirih sestankov, napovem naslove predavanj, ki jih pač, čeprav smo na šoli trije, opravim sam. Glede udeležbe nimam problemov. Zakaj ne?

Pred tremi leti sem se oprijel javnega ocenjevanja. Nikdar ne strašim z redovalnico pod pazduho. Tabela z imeni in razpredelnico za posamezne predmete obesim na vidno mesto, ki pa je dosegljiva učencem in jo lahko pred poukom, med odmori obračajo po mili volji, ocene med seboj primerjajo, o njih razpravljajo in do danes še nikomur ni prišlo na misel, da bi kdo oceno skušal popraviti. Ne dovolim, da bi učenci z menoj o ocenah „po trgovsko barantali“. Večkrat pa se mi je primerilo, da sem petico zapisal učencu, ki bi moral dobiti dvojko, dvojko pa tja, kjer bi morala „stati“ petica. O, takrat je ogenj v strehi! Seveda napako pred vsemi popravim. Poglej, tukaj pa je prostor, ki je namenjen roditeljskim sestankom. Vpisani so datumi, označena je

Mnogokrat so njihova dela šablonska, ker menijo, da jim je študij le v škodo. Po eni strani kažejo nedoslednost v tehniki, drugi pa se pretirano držijo enolične tehnike. Če uspejo med gimni odpraviti te slabosti, za njihov uspeh ni bojazni.

Društvo likovnih samorastnikov zasluži vsestransko materialno in moralno podporo. Njegovi člani bodo s svojimi dragocenimi prvinami: zavzetostjo, pristnostjo, in predvsem z veliko ljubeznijo do dela še obogatili sadove naše tradicije upodabljanja.

Igor Pleš

Sobota za prostovoljne dejavnosti

Učitelji v soboški občini vse bolj živahno razpravljajo o prostih sobotah. Opažajo namreč, da se uspehi, doseženi v petih dneh — zaradi proste sobote preprosto „porušijo“. Otroci, ki so sobotah brez varstva, neradi vzamejo knjige v roke; tako temeljito pozabljajo, kar so se naučili med tednom. Učitelji predlagajo, bi bile svobodne dejavnosti raje v sobotah. S tem bi bili učenci ta dan zaposleni, hkrati pa bi se organizirano razvedrili.

TILKA KRBEK

Pri delu vendarle nismo enaki

Temeljna izobraževalna skupnost občine Maribor je iz triodstotne rezerve namenila en odstotek za nagrade, ki bi jih podelila najprizadenejšim prosvetnim delavcem občina, ostala dva odstotka pa bodo prejele šole za nagrade tistih učiteljev, ki so se pravzaprav najbolj izkazali pri svojem delu. Predloge za občinske nagrade obravnavali šolski kolektivi, ki so se mnogokje znašli v hudih živahih razpravah glede presoje in meril. Ponekod so bili preohlapni, drugod prestrogi ali celo familiarni.

Morda je prišla prav tokrat zelo do izraza ugotovitev, da vendar pri svojem delu nismo vsi enaki, čeprav si tega nočemo priznati. Manj pa sodelavcu odkrito povedati. Še najboljšo rešitev so našle tiste šole, ki so sestavile poseben pravilnik in s pomočjo točkovega sistema skušale zajeti delo vsakega posameznika na šolskem področju in pri vseh tistih dejavnostih, ki so s šolo kot tako tesneje povezane. Kolikor bo mogoče tudi v prihodnje nagrade delati, posebno pri računstvu in slovenskem jeziku. Če hoče, je zelo prizadeven. Včasih pozabi doma knjigo, zvezek. Malo več truda in bo razred izdelal s prav dobrim uspehom. Itd.

IVAN POŽAUK

udeležba pa tudi izostanek. Nekaj dni pred sestankom si vzamem čas in za vsakega učenca na listič napišem vse ocene, ki pa se morajo ujemati z ocenami na tabeli. Manje pripišem še nekaj stavkov, ki številčne ocene vsaj v malem dopolnijo. Na primer: Med poukom mora resneje delati, posebno pri računstvu in slovenskem jeziku. Če hoče, je zelo prizadeven. Včasih pozabi doma knjigo, zvezek. Malo več truda in bo razred izdelal s prav dobrim uspehom. Itd.

Ker je na lističih napisano skoraj vse, kar naj bi jaz staršem na roditeljskem sestanku „raportiral“, ker otrok in roditelj o vsem tem že prej razpravljata, nepotrebna nervoza pri otroku in roditelju izgine, je ni. Otroci naravnost tekmujejo, da starši pridejo, da bo na tablici križec in ne črta. In še to: starši so glede glasno povedanih ocen zelo občutljivi. Sedaj pa, ko imajo ocene na dani, ko so se doma z otrokom pogovorili, ko so sami vsaj v glavnem domeli, za kaj gre, je naš razgovor dosti bolj sproščen, lahko bi rekel — tovariški. Na primer, ko pripravim četrti sestanek, izročim učencu kar štiri lističe. Roditelj in otrok potem lahko doma sama ugotovita, ali je čutili napredek ali pa je skupno prizadevanje padlo v vodo; ponavadi, skoraj devetdeset odstotno, zadnja skrb odpade. Vidiš, to sem hotel takrat pred vsemi povedati. Ne zato, da bi se bahal, marveč zato, da bi skupaj ugotovili, če je ta pot prava in pedagoško utemeljena. Verjamem, da bi se nekateri oglasili, češ, spet cel kup nepotrebne pisarje. V petem razredu še, ko si tako rekoč sam za vse predmete. Pa mi, predmetni, v sedmem, osmem? Res, dela je kar precej. Pri vsem tem pa je važno naslednje: roditeljski sestanek ne sme biti staršu zoprni baur, temveč srečanje dveh partnerjev, iz be oba trudita samo za eno: izboljšati otrokov učni in vzgojni uspeh. No, v tem pri-

meru smem trditi, da je v vsakem sklop pritegnjen tudi otrok. Ko sem razmišljal, v katerem razredu se taka „metoda“ lahko uveljavi, bi dejal, da od tretjega razreda sem. Naš kraj je tak, da ne vem, kam bi ga opredelil. Jaz sicer za gosposke dolince odročim, precej je kmetov, mnogi so zaposleni v dolini v industriji, nekaj pa je tudi izobražencev. Celo inženirja imamo. Potrjeno pa je, da sem pred leti dobil na roditeljski sestanki borih petdeset odstotkov staršev, do čim sem sedaj s poprečjem petdeset devetdesetih odstotkov res dovoljen.

Ceprav sem spočetka tudi jaz pomisljal, sem se pri kraju našega srečanja „omehčal“ in mi zaupa, da sem se za njegovo metodo ogrel in da jo bom kar se da kmalu preizkusil. Za to sva se ustavila pri viseči omarici, kjer je bilo razporejenih kar trideset pisanih skatlic, na vsaki ime in priimek. Hitro mi je razložil, da je vse to vključeno v tekmovanje za boljši uspeh. Učenec, ki pri predmetu odgovarja za petico, dobi žetonček. Na njem je zapisano učencevo ime, vrsta predmeta in snovi, potem se datum in žeton. Tudi skatlice so izdelali sami. In prav pri izdelovanju skatlic se je začelo z žetoni. Tudi po dvajset jih je bilo v kateri, prazna pa nobena. Nekaj podobnega se ni sem zasledil, ampak si je vredno zapomniti. Povsem nepriljubeno tekmovanje za boljši uspeh, za čim več žetonov z žigom. Uspeh k uspehu. Na sindikalnem sestanku pa mu niso pustili govoriti. Samo zato ne, ker smo morali dolgih šest ur napeto in skoncentrirano slediti razlagi, kako smo se v VELIKIH SRÉDIŠČIH približali tudi v šolstvu strunnemu koraku v gospodarstvu. Jaz pa sem sklenil, da bom tovariša v ODOČNEM KRAJU še večkrat obiskal. Obljuba terja dolg. Izpolnil ga bom!

DRAGO KUMER

V SLOVENSKEM ŠOLSKEM MUZEJU V LJUBLJANI

Jean J. Rousseau — kot ga doslej še nismo poznali

Razstavo „J. J. Rousseau — življenje in delo“ je muzeološko pripravil Pedagoški muzej v Ljubljani. Potem ko je gostovala v Zagrebu, je prišla za štiri dni tudi v Slovenski šolski muzej v Ljubljani. S sto povečanimi fotografijami in spremnimi predmeti ter z literaturo, ki so

manj poznana Rousseaujeva dela. Prav tako je obiskovalcem na voljo galerija slik najpomembnejših francoskih enciklopedistov, kot so bili Diderot, Condillac, Helvetius, Holbach, Buffon, Voltaire, Reaumur, Rameau, D'Alembert in še drugi. Z njimi se namreč Rousseau

govorila vloga sekundarnega pomena, ker se mora do vsega dokopati sam. Zato pa mora veliko opazovati, preudarjati in tudi delati, vse brez institucijske šole, brez učbenikov in ne da bi ga kdorkoli silil k učenju, marveč le iz veselja in življenjske nuje.

V Emilu je Rousseau povedal povsem izvirne zamisli o naravnih in svobodnih vzgoji. Ta naj bi bila postopna: najprej o telesni negi in razvoju čutov, pozneje razumska in nazadnje še nadvse ter naj bi navajala gojenca na samostojnost in odgovornost. Je izrazito individualistična in tudi utilitaristična ter povsem v skladu z naravno religijo in moralo in ne ozirajoča se na obstoječe zahteve tedanje družbe. Najbolj je vzgoja odvisna od okolja, ki ga more vzgojitelj spreminjati.

Ce bi Rousseaujeve pedagoške principe skušal sumirati, potem bi jih formuliral takole:

- vzgoja naj bo svobodna in naj upošteva predvsem otrokovo naravo;
- najpomembnejše so otrokove življenjske izkušnje;
- vsakdo je že po naravi dober, razlike med otroki so neznatne;
- vzgojitelj bodi gojencu res prijatelj in svetel zgled;
- upošteva naj štiri faze otrokovega razvoja: dobo telesne nege, od rojstva do drugega leta; dobo spečega razuma in razvoja otrokovih čutil, od drugega do 12. leta; dobo umske vzgoje, od 12. do 15. leta ter čas za vzgojo čustev in nadvse enega ravnanja, od 15. do 20. leta, dokler mlad človek ne dozori za družinsko življenje.

Ta shematična razdelitev je sicer v nasprotju z Rousseaujevimi poudarjenimi načeli naravne in svobodne vzgoje, vendar je sprožila med poznejšimi psihologi in pedagogi živih pobud za znanstveno raziskovanje mladinske psihologije in mladinoslovja.

V razpravi o vplivu znanosti in umetnosti pa je Rousseau prišel do sklepa, da civilizacija le kvari človeštvo. To je bil povsem nov pogled na znanstveni in tehnični napredek. Čar novosti in odpora proti vsemu do tedanjemu v družbi in vzgoji je Rousseauju prinesel posebno slavo. Odločno je namreč zavračal prednosti civilizacije in zahteval spet povratek v naravno stanje. Priporočal je, da pri otrocih ne ovirajmo njihovega naravnega razvoja s kakršnokoli knjižno vzgojo. Pod njegovim vplivom so se pedagogi začeli ravnati po navedenih nasvetih ter so z otroki hodili v naravo in opazovali njene skrivnosti. Rousseau jim je omajal vero v poslanstvo znanosti, ker je prepričevalno trdil: „Usoda človeštva ni v tem, da bi ga vodila znanost, marveč v tem, da se povrne k naravi.“ Sam je prišel do takih misli po izrazito avtoritativni in dialektični poti.

Njegov oče, urar v Ženevi, je za sinovo vzgojo kaj malo skrbel, mati mu je nekaj dni po rojstvu umrla in je siroto prevzela v rejo teta, pri kateri je preživel otroška leta. Potem so ga dali učiti graverstva, a je grobemu mojstru ušel in pobegnil iz Ženeve ter se do svojega dvajsetega leta potikal po svetu, pravzaprav pa ostal brezdomec vse svoje življenje. Kruha si je služil z vsemogočimi zaposlitvami, kot lakaj, prepisovalec not, učitelj glasbe, pisar, družabnik ipd. Zašel je v visoke pariške kroge, kjer je spoznal mnoge vodilne francoske izobraževalne enciklopediste. Podpirale so ga lastnice pariških družabnih salonov in mu nudile gostoljubnost, da je mogel sam veliko študirati in napisati izredno pomembna dela. Zaradi odločnih in odkritosrčnih izpovedi pa si je nakopal tudi številne nasprotnike in celo sovražnike. Njegovega Emila so javno obsodili in sežgali, enciklopedisti so Rousseauju kar po vrsti obračali hrbet, Voltaire ga je javno smešil, versko naščuvani ljudje, za katere se je najbolj potegoval, so ga celo okamenjali, oblast ga je sodno zasledovala, moral je pred njo bežati celo v tujino in se nekaj let skrivati pod drugim imenom.

Na razstavi obiskovalci lahko spoznajo tudi Rousseaujevo glasbeno ustvarjalnost. Mladi Rousseau najprej prepisuje note, nato poučuje glasbo. Francoski akademiji znanosti predlaga novo metodo zapisovanja not s številkami. Napiše tudi disertacijo o francoski glasbi, potem pa še več drugih del, od katerih so dosegle največji uspeh opera Vaški čarovnik („Le Devin du Village“), glasbeni slovar („Dictionnaire de Musique“) in melodrama Pygmalion.

Celo z botaniko se je Rousseau veliko ukvarjal, najbolj v letih preganjanja in sodnega zasledovanja. Tedaj mu je bilo nabiranje rastlin v posebno uteho in razvedrilo. Na razstavi je slika njegovega herbarija, kopije njegovih botaničnih pisem in podoba, kako poučuje otroke o tajnih čudeših v naravi.

Sodelavci Slovenskega šolskega muzeja so bogati razstavi dodali tudi vse Rousseaujeve vplive na našo pedagoško teorijo in leposlovje. Pravo sliko njegovega pedagoškega ustvarjanja pa smo spoznali šele po drugi svetovni vojni, ko smo dobili prevode Rousseaujevih najvažnejših del s tehnimi pedagoškimi razlagami.

Izredno napreden in zares široko dejaven Rousseau je s svojimi idejami močno prerasel svoj čas ter nam marsikaj pove tudi danes po več kot dvestotih letih. Predvsem ga štejemo k utemeljiteljem naravne, demokratične in svobodne vzgoje, k pobudnikom znanosti o mladinski psihologiji, k odločnim nasprotnikom vsakega absolutizma, predvsem pa k predhodnikom francoske buržoazne revolucije.

VINCENC ŽNIDAR, SSM

BREŽICE

Dan prosvetnih delavcev Posavja

Po dogovoru z medobčinskimi sveti ZKS, občinskimi sindikalnimi sveti in temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi Posavja je bilo 21. 11. 1970 v dvorani prosvetnega doma v Brežicah srečanje prosvetnih delavcev Posavja. Prireditve se je udeležilo okrog 400 prosvetnih delavcev.

Za uvod je gledališki umetnik Stančič Sever recitiral Prešernovo Zdravljico in odlomke iz Martina Kačurja. Direktor zavoda za šolstvo SRS prof. Boris Lipužič je predaval o znanstveno-tehnološki revoluciji in modernizaciji šolstva, psiholog dr. France Pediček pa o učitelju v sodobnem izobraževalnem procesu.

Po končanem programu so si udeleženci ogledali poslopje sodobne osnovne šole v Brežicah. Šola je ena najmodernejših: zelo prostorna je, saj ima 36 učilnic in raznih kabinetov. Stroški zanjo so znašali več kot 9 in pol milijona din.

Pred skupnim kosilom v restavraciji zdravilišča Čateške Toplice so si prosvetni delavci ogledali zanimive rastlinjake, po kosilu pa je bilo družabno srečanje, na katerem so se našli mnogi sošolci in znanci. Ugotavljali so, da so taka srečanja učiteljem tudi strokovno potrebna, zato jih bodo v Posavju prirejali vsako leto.

STANKO SKOČIR

Zaklad s potopljenega ladje

V „Arkadah“ v razstavnem salonu Narodnega muzeja v Ljubljani (Trg revolucije 18) je od 25. 11. 1970 do 3. 1. 1971 odprta razstava „Zaklad s potopljenega ladje“. Razstava prikazuje tovor in ostanke trgovske ladje, ki se je ob koncu 16. ali v začetku 17. stoletja potopila ob otočku Gnaliču (južno od Biograda n/m).

Mnogi predmeti na tej razstavi (medeninasta pločevina in žica, cinober in sedemdesetkilogramskih kroglih itd.) so zares edinstveni primerki trgovske blaga, o katerih se je doslej samo vedelo, da so jih ljudje pred 400 leti izdelovali, da so z njimi trgovali in jih uporabljali, a se nam doslej niso ohranili. Nad-

vse presenetljiva je ohranjenost in materialna vrednost teh predmetov, da ne omenimo njihove kulturnozgodovinske vrednosti, ki je sploh ni mogoče izraziti v denarju. Tako bi ena krogla cinobrskega barvila zadostovala da z njo prebarvajo pol Carigrada.

Razstava je odprta vsak dan od 10. do 19. ure, ob nedeljah pa od 10. do 13. ure. Vstopnina za odrasle 2 din, za otroke 1 din. Na voljo je strokovno vodstvo v slovensčini, italijanščini in nemščini. Če potrebujete vodstvo po razstavi, sporočite vsaj en dan prej pismeno ali telefonsko na naslov: Narodni muzej, Prešernova 20, pp. 529-X, tel. 061-20-406.

Smučarski tečaji

Smučarske tečaje, ki jih je v preteklih letih prirejala Zveza pedagogov telesne kulture SRS za šolsko mladino in prosvetne delavce, bo v prihodnjih zimskih šolskih počitnicah organiziral Zbor učiteljev in trenerjev smučanja SRS. Tečaji, ki jih bodo vodili naši priznani smučarski učitelji, bodo potekali v Martuljku, in sicer:

- sedemdnevni tečaj za mladino osnovnih in srednjih šol
 - devetdnevni rekreacijski tečaj za prosvetne delavce
 - osemdnevni tečaj za pridobitev naziva smučarski vaditelj
- Prijave pošljite na naslov: Smučarska zveza Slovenije, Zbor učiteljev in trenerjev smučanja SRS, Ljubljana, Dvorana Tivoli, kjer lahko dobite tudi informacije vsak terek od 17. do 18. in ob četrtkih od 18. do 19. ure, telefon 320-788.

OSNOVNA ŠOLA ZIBIKA PRISTAVA PRI MARIBORU

razpisuje na slednji prosti delovni mesti:

- učitelja za nemščino in glasbeni pouk ali učitelja za zemljepis in zgodovino, PRU ali U za nedoločen čas
- učitelja za razredni pouk, U za določen čas

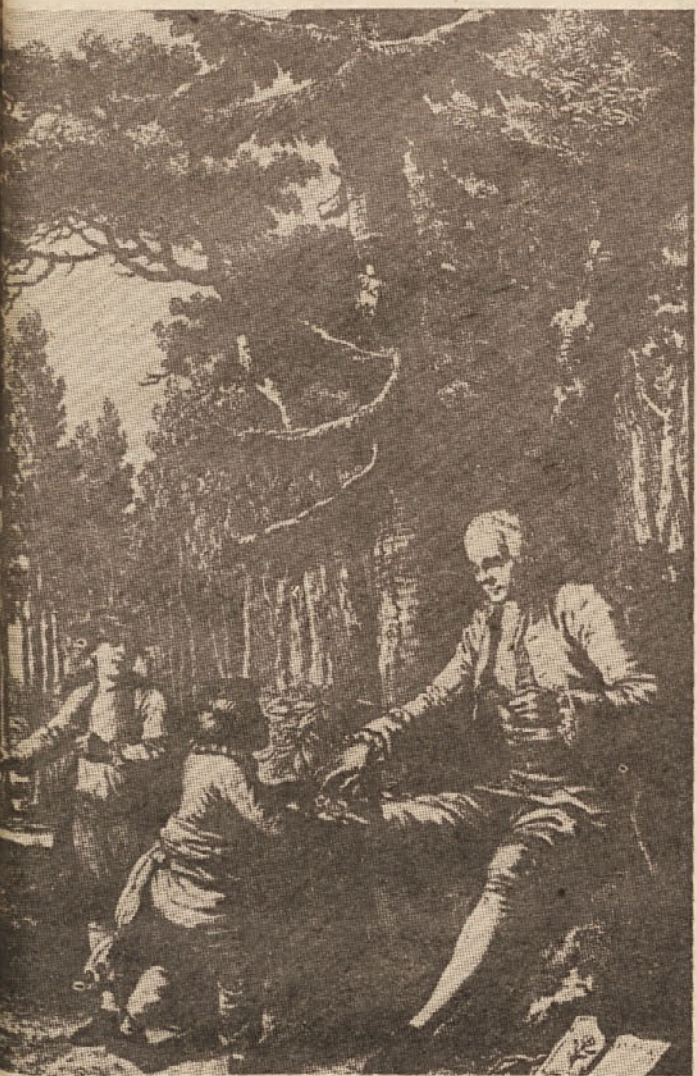
Na voljo je enosobno stanovanje. Nastop službe takoj. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

POSEBNA OSNOVNA ŠOLA V MARIBORU Razlagova 16

razpisuje prosta delovna mesta za:

- 1 predmetnega učitelja-ortopedagoga za pouk v razredu
- 2 predmetna učitelja-ortopedagoga za varstvo
- 1 psihologa
- 1 logopeda

Prijavijo se lahko kandidati, ki so absolventi PA-ortopedagogike ali učitelji z najmanj petletno delovno prakso ali vzgojitelji z najmanj petletno delovno prakso in ki so pripravljeni izredno študirati na PA-ortopedagogiko. Stanovanja ni. Prijave sprejemamo 10 dni po objavi. Kandidati bodo pismeno obveščeni o izidu razpisa.

Emil kot botanik Rousseau ne v svojem času ne zdaj ni dovolj poznan.

posodili društvo „Pro Helvetia“ v Svisci in Francoski kulturni center v Beogradu, dopolnili pa tudi muzeji vsak s svojo literaturo in bibliografijo o Rousseauju, ni ta velikani duha prikazani le v pedagoškem pogledu, marveč z vseh zornih kotov: kot avtor, avtoritativni pedagog, avtoritativni filozof, avtoritativni enciklopedist ter pisec političnih, pedagoških in literarnih del, avtoritativni in botanik, kratka vsestransko aktivna in za svoj čas tudi vodilna osebnost.

Predvsem je muzej prikazal najpomembnejše Rousseaujeve spise: Razpravo o znanostih in umetnostih („Discours sur les sciences et les arts“ - 1750), ki jo je nagradila dizona akademija, znamenito sociološko delo O izvoru neenosti med ljudmi („Discours sur l'inegalite parmi les hommes“ - 1755), romantično novelo Heloise („La Nouvelle Heloise“ - 1760), pedagoški roman Emil ali o vzgoji („Emile ou de l'education“ - 1762), znamenito Družbeno pogodbo („Du Contrat social“ - 1762), in svoje življenjske izpovedi („Confessions“ - 1770), med bogatim slikovnim gradivom pa so tudi še druga

spozna v raznih pariških salonih, v katerih so se izobraženci po običaju redno zbirali, prebrali literarna dela, razpravljali o aktualnih družbenih problemih in gojili tudi glasbo. Posebej je prikazan tudi Rousseaujev izreden vpliv na sodobne in poznejše evropske znanstvenike, pedagoge in pisatelje, od katerih spoznamo predvsem naslednje: idejnega vodjo francoske revolucije Condorceta, pedagoga filantropista, L. N. Tolstoja in Pestalozzija, literata Goetheja in Schillerja, filozofe Kanta in Fichteja ter Engelsa. Njegove ideje so prenesli kaj kmalu tudi k nam, in sicer imajo za to zasluge: I. Lapajne, dr. J. Bežjak, J. Stritar, A. Mahnič, dr. Karl Ozvald, dr. I. Lah, M. Neškovič in še drugi. Prevajali so njegove spise ali pa pisali o izvornosti njegovih idej.

Pedagoške nazore je Rousseau gradil na filozofskih idejah Montesquieuja in Lockeja ter jih izpovedal v delu „Emil ali o vzgoji“.

Sirota Emil naj raste na deželi, daleč od civilizacije in naj spozna družbo in njeno kulturo šele v mladeniških letih. V prirodi naj se znajde kakor Defoejev Robinzon, najbolje ga izučijo življenjske izkušnje. Ima sicer tudi učitelja, vendar je nje-

če ta pade v čas letnega dopusta oziroma letnih počitnic.

ODGOVOR:

Po 76. čl. 1. in 2. odst. temeljnega zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. SFRJ, št. 12/69) ima za nosečnost in porod delavka pravico do nepretrganega porodniškega dopusta najmanj 105 dni. Z zdravniškim izvidom sme delavka nastopiti porod-

niški dopust 45 dni pred porodom, mora pa ga nastopiti 28 dni pred porodom.

Po 66. čl. 1. odst. TZDR izrabi učno in vzgojno osebo na šolah in drugih vzgojnih zavodih letni dopust med letnimi šolskimi počitnicami; ta dopust sme trajati največ toliko, kolikor trajajo šolske počitnice. V zvezi s citiranim členom je zvezni sekretariat za delo izdal mnenje (267/1-68), po katerem

ima prosvetna delavka, ki je med letnimi šolskimi počitnicami na porodniškem dopustu, pravico do letnega dopusta do konca tega leta, trajanje pa je določeno pod splošnimi pogoji. Isto izhaja tudi iz 72. člena 2. odst. zakona o osnovni šoli (Ur. l. SRS, št. 9/68).

Glede na povedano torej omenjeni člen našega pravilnika o delovnih razmerjih ni nezakonit.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

PRAŠANJE: Delovno skupnost osnovne šole Skočjan zanima, ali je člen pravilnika o delovnih razmerjih, govori o porodniškem dopustu, zakonit ali ne. V njem je med drugim namreč določeno, da lahko delavka na svojo željo nastopi porodniški dopust pred porodom ter da lahko izkoristi redni letni dopust po izteku porodniškega dopusta,

Razstavi: »Talci« in »Boj za Maribor in severno mejo« v Ljubljani

Muzej ljudske revolucije Slovenije obvešča, da bosta v Ljubljani dne 16. decembra 1970 ob 18. uri v prostorih Moderne galerije odprti razstavi: »Talci 1941 — 1945 na slovenskem štajerskem«, ki sta jo pripravila Muzej narodne osvoboditve Maribor ter Muzej revolucije Celje; »Boj za Maribor in severno mejo na območju štajerskega obmejnega poveljstva 1918 — 1919«, ki jo je pripravil Muzej narodne osvoboditve Maribor.

Potujoči razstavi sta bili doslej prikazani le na štajerskem. Zato priporočamo, da še iz ostalih predelov Slovenije šolska vodstva organizirajo obiske za ogled bogatega zgodovinskega gradiva, ki ima naslednjo vsebino:

Razstava »Talci 1941 — 1945 na slovenskem štajerskem« prikazuje okupatorjev teror z originalnimi letaki o ubijanju talcev, s fotokopijami dokumentov o talcih in njihovih svojcih in 197 fotografijami zadnjih poslovnih pisem, ki predstavljajo eno največjih zbirk v naši državi. Velika večina poslovnih pisem je legalnih in napisana pod okupatorjevim nadzorom od septembra 1941 do začetka oktobra 1942. Ta pisma so najbolj pretresljiv dokument v zgodovini narodnoosvobodilnega boja na slovenskem štajerskem.

PROSLAVA ZA STAREJŠE

Za dan republike so pionirji v Krogu priredili proslavo, posvečeno tednu starejših. V tem tednu so obiskali bolne in socialno ogrožene ljudi ter jim pomagali.

TILIKA KREFT

Neznana deklica v zbirnem taborišču v Celju pred dohodom v taborišče Frohnleiten (avgust 1944).

Razstava »Boj za Maribor in severno mejo na območju štajerskega obmejnega poveljstva 1918 — 1919«: Na slovenskem štajerskem je po majniški deklaraciji jugoslovanskega kluba v dunajskem državnem zboru 30. maja 1917, ki je zahtevala, naj se v monarhiji uredi državnopravna enota iz jugoslovanskih pokrajin, zopet oživilo narodno gibanje.

Z bojem za Maribor je bil povezan boj za severno mejo na slovenskem štajerskem, to je na ozemlju, ki je bilo podrejeno štajerskemu obmejnemu poveljstvu s sedežem v Mariboru. Segalo je od slovenske hrvatske meje do črte Dob-Pliberk-Travnik. Ko je bila razorožena mariborska zelena garda, je prišlo na vrsto zavarovanje meje.

27. novembra 1918 je po pogodbi med generalom Maistrom in polkovnikom Rudolfom Passyjem, ki ga je poslala v Maribor štajerska deželna vlada, je slovenska vojska smela zasedeti Špilje, Lučane, Radlje in Dravograd ter postaviti častniško stražo na radgonskem kolodvoru; kljub protestom štajerske deželne vlade in celo narodne vlade iz Ljubljane, ki nista priznavali te pogodbe, so enote štajerskega obmejnega poveljstva v decembru 1918 zasedle Radgono, Cmurek, Lučane, Radlje in Muto. Iz Mežiške doline so zasedle Dravograd in St. Pavel. Vojaški oddelek pod poveljstvom Franja Malgaja je v sporazumu z generalom Maistrom že 23. novembra 1918 zasedel Pliberk, 30. novembra 1918 pa Velikovec.

O mejah je na mirovni konferenci v Parizu odločal Vrhovni svet, v katerem so bili zastopani predstavniki ZDA, Anglije, Francije, Italije in Japonske. Razprave o jugoslovanskem in avstrijskem predlogu pri ureditvi meja so se vršile februarja, junija, ju-

lija in avgusta 1919. Vrhovni svet je prisodil Maribor, Slovensko Podravje in večji del slovenskega Pomurja Jugoslaviji. Pomembno je bilo, da je mirovna konferenca prisodila Mežiško dolino in Prekmurje Jugoslaviji, preden je vrhovni svet v Parizu

odločal o plebiscitu na štajerskem mejnem odseku. Važno je bilo tudi dejstvo, da so enote štajerskega obmejnega poveljstva že novembra in decembra 1918 zasedle sporno ozemlje.

Pedagoška služba MLRS

Srečanje v Cerknem

Na pobudo propagandne komisije pokroviteljskega odbora za gradnjo šole — spomenika NOB in ob sodelovanju uredništva Pionirskega lista so se 23. in 24. oktobra srečali učenci cerkljanske šole s povabljenimi gosti — borci in aktivisti, ki so med vojno delali na Cerkljanskem.

Med prvimi so prišli nekateri preživeli tečajniki VI. partijskega tečaja, ki je doživel v Cerknem tragični udarec. Med njimi so bili tudi domačini, ki se še spominjajo tistega strašnega dne, ko so po svojih močeh pomagali zbeganim tečajnikom in ranjenecem. Pogovori z učenci so bili pri spomeniku na Brdih.

Nekdanjo zelo priljubljeno igralsko skupino IX. korpusa sta zastopala Polde Dežman in Danilo Turk-Joco, ki sta otrokom izredno doživeto pripovedovala svoje doživljaje iz dni, ko sta po naših vaseh pripravljala številne kulturne nastope.

Zbrali so se tudi učitelji partizanskih šol. O ustanovitvi in delovanju teh šol je poročal njihov organizator in takratni nadzornik Viktor Jereb.

Skupina pionirjev je obiskala tiskarno Slovenijo na Vojskem, druga skupina pa povabila na pogovor vodje delavnic, v katerih so izdelovali opremo za partizansko vojsko.

Zelo pristržno je bilo srečanje najmlajših pionirjev z zdravniki in osebjem partizanske bolnišnice »Franja«, zanimivi pa so bili tudi pogovori z okoliškimi kmeti, ki so pomagali to bolnišnico graditi.

Starejši pionirji so se pogovarjali s predstavniki IX. korpusa in nekdanjimi funkcionarji o delovanju partizanskih enot na Cerkljanskem in o razvoju ljud-

ske oblasti. Učenci so ob pripovedovanju udeležencev spoznali mnoge dogodke, osebna doživlja in mnoga dejstva o NOB na Cerkljanskem in v njegovi okolici. To je bil tudi namen tega srečanja in uvod v proučevanje zgodovine narodnoosvobodilnega boja s sodobnejšimi metodami, ki naj vodijo k živemu posredovanju tradicij NOB mlajšim generacijam in razvijanju njihovega aktivnega odnosa do naše bližnje preteklosti.

Učenci so s pomočjo učiteljev razgovore zapisovali in snemali na magnetofonske trakove. To so začetki gradiva, ki ga bodo zbirali in hranili v novi šoli, urejali po tematiki in ga uporabljali za stalne in občasne razstave.

Prvi korak je storjen. Morda še negotov in nespreten, čeprav je zahteval od učiteljev veliko priprav in prizadevnosti. Toda dal je že tudi prve izkušnje in nakazal nove poti in nove oblike za delo v prihodnosti.

V prihodnje naj bi obravnavali samo eno temo in vključili čimveč učencev, ki bi spraševali, zapisovali, snemali, fotografirali in poslušali. Že prej naj bi zvedeli, s katerimi osebami se bodo pogovarjali, vnaprej naj bi zbrali nekatere podatke in na podlagi le-teh spraševali.

Naslednje srečanje pripravljamo za pomlad. Obiskal nas bo znani glasbeni pedagog Makso Pirmik, ki je med vojno vodil na Cerkljanskem pevovodske tečaje, pevske zbere in komponiral. Popeljal bo učence po svojih partizanskih poteh, otroški pevski zbor pa mu bo ob obisku zapel nekaj njegovih skladb.

S.

Kinematografi prikazujejo

KDOR POJE, HUDO NE MISLI — Režiser Krešo Golik se je ponovno lotil režije filmske komedije. Posegel je v stari malomeščanski Zagreb. Ponorčeval se je na eni strani iz zlaganega sanjskega, na drugi pa preračunljivega načina življenja tipičnih »purgerjev«. Uspel je ustvariti atmosfero tistega časa. K temu so pripomogli igralci — predvsem Mate Relja in Mija Oremović, ki z rahlo karikirano igro poudarjata stil življenja, kakršen si je iskal vzornike v ceni literaturi Zagorke in podobnih. Vse to je režiser poudaril še z izrazom popevk iz tistega časa. Vendar nam film ne nudi zlahtne zabave.

mb

BICIKLIST — Puriša Djordjević mogoče v svojem novem filmu ni tako uspel kot v prejšnjih. Vendar je ostal sebi zvest. Čeprav je opazna tematska pa delno tudi stilski preorientacija, je še vedno samosvoji iskalec lastnega filmskega izraza. Tema je vojna in ponovno preseg po ideji čas dogajanja. V prvem planu so tudi sedaj — kot vedno pri Djordjeviću — ljudje in njihovi medsebojni odnosi.

mb

PODARI JI TUDI LUNO Z NEBA je najnovejša komedija Philippa de Broca. Hudomušno in dostikrat tudi zelo domišljeno razmišlja o nezmožnosti sožitja

med idiličnim vaškim in velemestnim življenjem. V konfliktu obeh načinov življenja, ki se odraža v ljubezni milijonarja in lepe vaščanke, se opredeljuje za idilo. Gledalcem pa sporoča, naj v splošni veledirki ne zapro oči pred sicer drobnimi, in malimi, a nadvse prijetnimi radostmi.

24 UR V ŽIVLJENJU NEKE ŽENSKE — je film po romanu S. Zweiga, dokaj osladno, vsebinsko je pretežno ženska filmska ekipa poskušala rešiti z izrazito liričnim orisom atmosfere nenavadne ljubezni. Vendar je to premalo, da bi film gledalca zadovoljil.

TETOVIRANI — Filmska komedija s priljubljenima Louisom de Fynes in Jean Gabinom, polna situacijske komike, bolj zahtevnega gledalca odbija. Saj je poprečna igra velikega igralca Jean Gabina pač premalo, da bi film bil tudi dober.

mb

DIPLOMIANEC je delo režiserja Mikea Nicholasa. To je komercialen film. V njem se kaže določena struktura življenja prek različnih načinov komuniciranja mladega človeka z okolico. Najprej je to komunikacija s samim seboj kot obramba proti vsiljivim, vpludnostnim stikom. V tej komunikaciji pa ne zdrži in začne komunicirati z okolico, ki mu dovoljuje samo določen način življenja.

In na koncu se znajde glavni junak s svojim dekletom v odnosu z okolico po svoji odločitvi, ki mu omogoča da živi drugače kot okolica.

n. d.

Spominu Ive Kulovec

V Mariboru je 6. oktobra 1970 nenadoma umrla naša tovarišica Iva KULOVEC-Breda, rojena Korbar.

Rojena je bila 17. avgusta 1910 v vasi Kristan vrh. Po končani dekliški meščanski šoli v Celju in državnem ženskem učiteljskem v Mariboru, kjer je maturirala leta 1933, je bila šele po dveletni brezposelnosti zaradi ukinjenega bednostnega fonda nameščena (le prve mesece je pomožno izmenoma poučevala v Rogoški Slatini) v bližnjem Križu in v Loki pri Žusmu — najprej v Kuzmi v Prekmurju, kjer se je tudi poročila. Nato sta z možem, učiteljem in socialnim delavcem Francem Kulovcem, službovala v Pernici pri Mariboru, kjer ju je zajela druga svetovna vojna. Takoj sta se povezala z ilegalci, člani KP (Kerenčič, Spindler idr.) in delala v najnevarnejših okoliščinah kot aktivista. Po osvoboditvi sta na željo tamkajšnjega prebivalstva, ki ju je zelo spoštovalo in imelo rado, še nekaj časa vztrajala v Pernici, nato pa sta prevzela novo službeno dolžnost v Svečini. Tu sta se lotila z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo šolskega in zunajšolskega dela: ustanovila sta nižjo gimnazijo, uvedla lutkovne igre, organizirala folklorno skupino, Iva Kulovčeva je še posebej vodila gospodinjski tečaj in ročna dela, oba pa še vrtnarstvo, sadjarstvo in čebelarstvo. Teško so se ločili prebivalci Svečine od njih, ko sta nastopila službeno mesto na steklarski šoli v Rogoški Slatini in nato na nižji gimnaziji v bližnjem Križu, od koder sta odšla v Maribor, kjer je delala Iva Kulovčeva še v Vzgojnem domu ter postala prava mamica vzgojno zanemarjeni mladini. Ob grobu skromne in delavne tovarišice Ive Kulovčeve so se poleg njenih bivših kolegov, med njimi ravnatelj Vuka, poslovile bivše učence in učenci iz njenih nekdanjih službenih krajev in ji zasule grob z jesenskim cvetjem. Vsi, ki so poznali življenje in delo Ive Kulovčeve, jo bodo ohranili v najlepšem prijateljskem in tovariškem spominu.

B. P.

Delovna skupnost
GLASBENE ŠOLE TRBOVLJE
razpisuje prosto delovno mesto
— UČITELJA VIOLINE
Nastop službe je možen takoj.
OD po pravilniku šole. Stanovanja ni.

OSNOVNA ŠOLA SIMON GREGORČIČ KOBARID
razpisuje prosto delovno mesto
— UČITELJA ZA ANGLEŠČINO
za nedoločen čas
Pogoji: predmetni učitelj ali profesor z dokazili o strokovnosti.
Nastop službe takoj. Razpis velja do zasedbe.
Na voljo je samsko stanovanje tik ob naši novi šoli.

OSNOVNA ŠOLA »SAVO KLADNIK« SEVNICA
razpisuje delovno mesto
— MEDICINSKE SESTRE —
PEDIATRIČNE SMERI
Nastop dela 1. decembra 1970.

VZGOJNA POSVETOVALNICA V MARIBORU
razpisuje delovno mesto
— PEDAGOGA
Pogoji: višja ali visoka izobrazba, zaželena je smer MVO. Kandidati s prakso imajo prednost.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Delovna skupnost **OSNOVNE ŠOLE VELKA**
razpisuje prosto delovno mesto
— UČITELJA ZA MATEMATIKO IN FIZIKO, PRU
Pogoji: končana PA ali absolvent PA za matematiko in fiziko
Stanovanje je zagotovljeno.
Dodatek za delo na vasi.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/I, telefon 315-585 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.
Letna naročnina: 12 din za posameznike, za šole in druge ustanove 30 din — Št. tek. računa: 501-26/1.
Tiska ČZP Ljudska pravica

RAZPIS

Iščemo sodelavce — akviziterje

za razširitev prodaje oziroma zbiranje naročnikov naših izdaj. Delo je terensko in plačano po pravilniku osebnih dohodkov.

Podrobna obvestila dobite v oddelku za komercialno časopisno založniškega podjetja »KMEČKI GLAS«, Ljubljana, Kopitarjeva 2, V. nadstropje.

Osnovna šola Dragomirja Benčiča Brkina Hrpelje, p. Kozina razpisuje prosto delovno mesto — učitelja za telesno vzgojo, P ali PRU za nedoločen čas